

REPUBLIKA HRVATSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE
Z A G R E B

Broj: I Kž-Us 76/2020-15

U I M E R E P U B L I K E H R V A T S K E

P R E S U D A

Vrhovni sud Republike Hrvatske u vijeću sastavljenom od sudaca Vrhovnog suda Dražena Tripala kao predsjednika vijeća te Vesne Vrbećić i Žarka Dundovića kao članova vijeća, uz sudjelovanje više sudske savjetnice – specijalistice Marijane Kutnjak Čaleta kao zapisničarke, u kaznenom predmetu protiv opt. I. S. i dr., zbog kaznenog djela iz čl. 347. st. 1. Kaznenog zakona („Narodne novine“ broj 110/97., 27/98. – ispravak, 50/00. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 129/00., 51/01., 111/03., 190/03. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 105/04., 84/05. – ispravak, 71/06., 110/07. i 152/08.; dalje: KZ/97.) i dr., odlučujući o žalbama Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, opt. I. S. i opt. Z. T. H., podnesenima protiv presude Županijskog suda u Zagrebu od 27. prosinca 2019. broj K-Us-50/14, u sjednici održanoj 6. i 7. srpnja 2021. u prisutnosti zamjenice Glavne državne odvjetnice Republike Hrvatske Željke Mostečak, opt. I. S., branitelja opt. I. S., odvjetnika Č. P. i odvjetnika N. D., te branitelja opt. Z. T. H., odvjetnice dr. sc. L. V. i odvjetnika D. V.,

p r e s u d i o j e :

Odbijaju se kao neosnovane žalbe Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, opt. I. S. i opt. Z. T. H. te se potvrđuje prvostupanjska presuda.

Obrazloženje

1. Županijski sud u Zagrebu presudom od 27. prosinca 2019. br. K-Us-50/14 proglasio je krivima opt. I. S. zbog kaznenog djela primanja mita iz čl. 347. st. 1. KZ/97. te ga, na temelju istog zakonskog propisa, osudio na kaznu zatvora u trajanju od šest godina, u koju kaznu mu je, na temelju čl. 54. Kaznenog zakona („Narodne novine“ broj 125/11., 144/12., 56/15., 61/15. – ispravak, 101/17., 118/18. i 126/2019.; dalje: KZ/11.) (pravilno bi bilo: čl. 63. KZ/97.) uračunato vrijeme provedeno u ekstradicijskom pritvoru od 10. prosinca 2010. do 18. srpnja 2011. te u istražnom zatvoru od 20. studenog 2012. do 23. srpnja 2014. i na izdržavanju kazne od 24. srpnja 2014. do 4. kolovoza 2015. te opt. Z. T. H. zbog kaznenog djela davanja mita iz čl. 348. st. 1. KZ/97. i, na temelju istog zakonskog propisa, osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine.

1.1. Na temelju čl. 77. st. 1. KZ/11. (pravilno bi bilo: čl. 82. KZ/97.) u vezi čl. 560. st. 1. i 2. Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“ broj 152/08., 76/09., 80/11., 121/11. – pročišćeni tekst, 91/12. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12., 56/13., 145/13., 152/14. i 70/17.; dalje: ZKP/08.-17.) utvrđeno je da novčani iznos od 5.000.000,00 (pet milijuna) Eura u kunsjoj protuvrijednosti prema srednjem tečaju Hrvatske narodne banke na dan plaćanja predstavlja imovinsku korist koju je optuženi I. S. ostvario kaznenim djelom iz čl. 347. st. 1. KZ/97. i da je taj novčani iznos imovina Republike Hrvatske te je naloženo trgovačkom društvu D. H. A., B. 10, Š. (dalje: D.), kao pravnom slijedniku trgovačkog društva X. & S. A., Š. (dalje: X.), da Republici Hrvatskoj taj novčani iznos isplati u korist Državnog proračuna Republike Hrvatske, u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude, pod prijetnjom ovrhe.

1.2. Na temelju čl. 148. st. 1. u vezi čl. 145. st. 2. toč. 1. i 6. ZKP/08.-17. opt. I. S. i opt. Z. T. H. je naloženo podmiriti troškove kaznenog postupka i to opt. I. S. i opt. Z. T. H. trošak svjedoka u iznosu od po 2.120,93 kune svakome, troškove tumača za njemački jezik u iznosu od po 4.992,50 kuna svakome, trošak tumača za engleski jezik u iznosu od po 937,50 kuna svakome, opt. I. S. trošak medicinskog vještačenja u ukupnom iznosu od 10.915,00 kuna, a opt. Z. T. H. trošak tumača za engleski jezik u iznosu od 10.312,50 kuna te opt. I. S. i opt. Z. T. H. paušalnu svotu u iznosu od po 20.000,00 kuna svakome od optuženika, dok će se o visini troškova tumača za mađarski jezik odlučiti posebnim rješenjem.

2. Protiv te presude žalbu je podnio Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (dalje: USKOK) zbog odluke o kazni, s prijedlogom da Vrhovni sud Republike Hrvatske pobijanu presudu u dijelu osporene odluke preinači u skladu s žalbenim navodima.

2.1. Optuženi I. S. je protiv prvostupanjske presude žalbu podnio po braniteljima, odvjetnici J. S. i odvjetniku Č. P. (jedan podnesak) te po branitelju, odvjetniku N. D., obje zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kazni, s prijedlogom da se pobijana presuda ukine i predmet uputi prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje i odluku pred potpuno izmijenjenim vijećem. Budući da se obje žalbe optuženika podnesene po njegovim braniteljima međusobno nadopunjuju i sadržajno poklapaju, bit će razmatrane kao jedna žalba optuženika.

2.2. Žalbu je protiv prvostupanjske presude podnio i opt. Z. T. H. po braniteljici, odvjetnici dr. sc. L. V. i odvjetniku D. V. (jedan podnesak), zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, povrede kaznenog zakona te odluke o kazni i oduzimanju imovinske koristi. Predlaže Vrhovnom sudu Republike Hrvatske „da preinači prvostupanjsku presudu na način da na temelju članka 452. stavka 1. točke 5. i 6. ZKP-a donese presudu kojom se optužba odbija, podredno da prihvati žalbu, rješenjem ukine prvostupanjsku presudu i uputi predmet prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje i odluku pred potpuno izmijenjenim vijećem“.

2.3. Branitelji opt. I. S. i opt. Z. T. H. su u žalbama tražili da se o održavanju sjednice vijeća izvijeste optuženici i njihovi branitelji.

2.4. USKOK je podnio odgovore na žalbe opt. I. S. i opt. Z. T. H., oba s prijedlogom da se žalbe optuženika odbiju kao neosnovane.

2.5. Odgovor na žalbu USKOK-a podnio je opt. I. S. po braniteljima, odvjetnici J. S. i odvjetniku Č. P., s prijedlogom da se žalba USKOK-a odbije kao neosnovana.

2.6. Odgovor na žalbu USKOK-a podnio je i opt. Z. T. H. po braniteljima, odvjetnici dr. sc. L. V. i odvjetniku D. V., s prijedlogom da se žalba USKOK-a odbije kao neosnovana.

2.7. Spis je, u skladu s odredbom čl. 474. st. 1. Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“ broj 152/08., 76/09., 80/11., 121/11. – pročišćeni tekst, 91/12. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17. i 126/2019.; dalje: ZKP/08.-19.), prije dostave sucu izvjestitelju bio dostavljen Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske.

3. Sjednica vijeća je održana u nazočnosti zamjenice Glavne državne odvjetnice Republike Hrvatske Željke Mostečak i opt. I. S., čija je prisutnost osigurana putem konferencijskog video uređaja, te u nazočnosti branitelja opt. I. S., odvjetnika Č. P. i odvjetnika N. D., kao i branitelja opt. Z. T. H., odvjetnice dr. sc. L. V. i odvjetnika D. V., a, u skladu s odredbom čl. 475. st. 4. ZKP/08.-19., u odsutnosti braniteljice opt. I. S., odvjetnice J. S., koja je o sjednici uredno obaviještena.

4. Žalbe nisu osnovane.

Na žalbe optuženika zbog bitnih povreda odredaba kaznenog postupka

5. Žaleći se zbog bitnih odredaba kaznenog postupka, obojica optuženika žalbama najprije upiru na ostvarenje postupovnih povreda iz čl. 468. st. 1. toč. 1. i čl. 468. st. 2. ZKP/08.-17. Te povrede opt. I. S. i opt. Z. T. H. nalaze u tome što je prvostupanjski sud, iako na raspravu određenu za 19. rujna 2019. zbog bolesti nije pristupila članica raspravnog vijeća sutkinja M. M. niti je doveden opt. I. S., jer se nalazio u Klinici za ortopediju Kliničkog bolničkog centra Z., bez prethodnog traženja suglasnosti stranaka da se ispita izvanraspravno, donio rješenje da će se ispitati stalni sudski vještak prof. dr. sc. B. Š., pri čemu je vještak ispitan u skladu s upozorenjima (čl. 425. st. 1. i čl. 312. ZKP/08.-17.) koja se daju prilikom ispitivanja na raspravi. Žalitelji ističu da je prvostupanjski sud na toj raspravi, nakon ispitivanja vještaka čijem nalazu i mišljenju je obrana prigovorila kao neobjektivnom i predložila da se provede novo vještačenje, donio rješenje da se rasprava odgađa zbog bolesti članice vijeća te konstatirao da će se rasprave održavati prema ranije određenom rasporedu u odsutnosti opt. I. S. jer se sam doveo u stanje uslijed kojeg ne može sudjelovati na raspravi, a o čemu će se rješenje donijeti tek na slijedećoj raspravi kada vijeće bude zasjedalo u punom sastavu kao i da se trajanje rasprava neće ograničavati na tri sata jer će se održavati u odsutnosti opt. I. S..

5.1. Žalbama optuženika se nadalje ističe da je na idućoj raspravi održanoj 24. rujna 2019., prvostupanjski sud utvrdio da je 19. rujna 2019. stalni sudski vještak prof. dr. sc. B. Š. dao nalaz i mišljenje iz kojeg proizlazi da elektivni operativni zahvat nije bilo nužno obaviti odmah te da je, bez da je pročitao zapisnik s rasprave od 19. rujna 2019. te nalaz i mišljenje vještaka dan na toj raspravi (premda je taj izvanraspravno proveden dokaz morao provesti na raspravi jer u protivnome kao da ga nije niti proveo), na temelju čl. 404. st. 2. ZKP/08.-17. donio rješenje o održavanju rasprave u odsutnosti opt. I. S. te o odbijanju dokaznog prijedloga obrane da se provede novo vještačenje kao odugovlačećeg, a koja rješenja su donesena unatoč tome što članica vijeća sutkinja M. M. nije bila prisutna ispitivanju vještaka te s obzirom na to da joj zapisnik nije bio pročitano nije bila upoznata s neposrednim ispitivanjem vještaka niti razlozima zbog kojih je obrana zatražila provođenje novog vještačenja.

5.2. S obzirom na to da odredba čl. 392. st. 1. ZKP/08.-17. određuje da članovi vijeća moraju neprekidno biti na raspravi, a prvostupanjski je sud održao raspravu tijekom koje nije bila prisutna članica raspravnog vijeća, te je, unatoč tome što sudsko vijeće nije bilo u punom sastavu, doneseno rješenje o ispitivanju stalnog sudskog vještaka te je isti i ispitan, takvo postupanje suda, prema stavu žalbi optuženika, predstavlja bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč.1. ZKP/08.-17.

5.3. Iz sadržaja zapisnika od 19. rujna 2019. proizlazi da je utvrđeno da članica vijeća M. M. nije pristupila zbog bolesti te da je sud, po pribavi medicinske dokumentacije na ime opt. I. S., naložio vještačenje sa zadatkom da se utvrdi je li elektivni zahvat ugradnje endoproteze desnog koljena nužno obaviti odmah ili se može odgoditi za šest mjeseci. Prema tome, vještačenje je provedeno s ciljem utvrđivanja je li opt. I. S. sposoban prisustvovati raspravi. Utvrđeno je, također, da je stalni sudski vještak prof. dr. sc. B. Š. dostavio sudu pisani nalaz i mišljenje iz kojeg proizlazi da operativni zahvat nije nužno obaviti u tom trenutku već da se može obaviti i za šest mjeseci te su primjerci nalaza i mišljenja uručeni strankama. Potom je doneseno rješenje da će se stalni sudski vještak ispitati te je vještak, nakon ostajanja kod svog pisanog nalaza i mišljenja, odgovarao na pitanja i to ne samo predsjednice vijeća, nego i na pitanja branitelja opt. I. S.. Branitelji opt. I. S. i opt. Z. T. H., prema sadržaju zapisnika, nisu prigovarali takvom ispitivanju, već je braniteljica opt. I. S. nakon iskazivanja vještaka prigovarala pojedinim dijelovima nalaza i mišljenja s čim u vezi je predložila provođenje novog vještačenja, dok je branitelj opt. I. S. stavio primjedbu da je vještački nalaz neobjektivan i medicinski neetičan. Potom je doneseno rešenje da se rasprava odgađa zbog bolesti članice vijeća.

5.4. Iz navedenog proizlazi da je vještak, u skladu s odredbom čl. 402. st. 2. ZKP/08.-17., zbog nedolaska optuženika i članice vijeća, ispitan bez vođenja rasprave, a takvom ispitivanju se nisu protivile ni optužba ni obrana.

5.5. Iz sadržaja zapisnika s rasprave održane 24. rujna 2019. proizlazi da je utvrđeno da je 19. rujna 2019. stalni sudski vještak prof. dr. sc. B. Š. dao nalaz i mišljenje, što znači da je s tim nalazom i mišljenjem bilo upoznato sudsko vijeće, sada u punom sastavu, kao i svi nazočni na raspravi. Obrana je prigovorila nalazu i mišljenju te predložila da se pozove novi vještak radi davanja novog nalaza i mišljenja. Odlučujući o tom prijedlogu obrane doneseno je rješenje kojim se taj dokazni

prijedlog obrane na temelju čl. 421. st. 1. toč. 4. ZKP/08.-17. odbija, a potom je doneseno i rješenje kojim je na temelju čl. 404. st. 2. ZKP/08.-17. određeno da će se rasprava održati u odsutnosti opt. I. S..

5.6. Slijedom svega navedenog, nije počinjena istaknuta bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč. 1. ZKP/08.-17. jer 19. rujna 2019. nije održana rasprava, a takav zaključak nije doveden u pitanje niti žalbenim prigovorima da iz zapisnika od 19. rujna 2019. proizlazi da su sudske radnje poduzimanje od strane „suda“, što da bi ukazivalo na sudsko vijeće, a ne na predsjednicu vijeća, kao niti činjenica da je na kraju zapisnika navedeno da se rasprava „odgađa“, iz čega da bi proizlazilo da je rasprava prethodno i provedena. Radi se o nespretnim formulacijama u zapisniku jer je očigledno da je vještak prije održavanja rasprave ispitan na okolnosti sposobnosti prisustvovanja opt. I. S. raspravi, a na to je predsjednik vijeća ovlašten.

6. Tešku povredu prava na pravično suđenje zajamčeno Ustavom Republike Hrvatske („Narodne novine“ br. 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 55/01. – ispravak, 76/10. i 5/14. – dalje: Ustav RH) i Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Narodne novine - Međunarodni ugovori“ broj 18/97., 6/99. – pročišćeni tekst, 8/99. – ispravak, 14/02., 13/03., 9/05., 1/06., 2/10. i 13/17. – dalje: Konvencija) i to jamstva na pošteno suđenje koje proizlazi iz odredbe čl. 29. st. 1. Ustava RH i čl. 6. st. 1. Konvencije posebno vezano uz optuženikovo pravo na obrazloženu sudsku odluku, potom jamstva da u najkraćem roku bude obaviješten potanko i na jeziku koji razumije o naravi i razlozima optužbe koja se diže protiv njega i o dokazima koji ga terete te jamstva da ima odgovarajuće vrijeme i mogućnost za pripremu obrane kao i jamstva na besplatnu pomoć tumača ako ne razumije ili ne govori jezik koji se upotrebljava na sudu, opt. Z. T. H. nalazi u tome što mu, protivno njegovom zahtjevu, nije omogućeno da se na svojem jeziku upozna s dokazima u ovom kaznenom predmetu, da na svom jeziku prati tijek rasprave te što nije upoznat sa sadržajem prvostupanjske presude jer nije prevedena na mađarski jezik. U navedenom optuženik nalazi i postojanje bitnih povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč. 3. ZKP/08.-17., iz čl. 468. st. 2. ZKP/08.-17. i iz čl. 468. st. 3. u vezi s čl. 8. ZKP/08.-17.

6.1. Naime, obrana opt. Z. T. H. je na pripremnom ročištu 24. studenog 2014., dakle, prije spajanja predmeta s postupkom koji se vodio protiv opt. I. S., tražila pisani prijevod svih dokaza na kojima se optužnica temelji, koji zahtjev je odbijen kao preuranjen, a to je rješenje, prihvaćanjem žalbe optuženika ukinuto odlukom Vrhovnog suda Republike Hrvatske (dalje: VSRH) od 23. travnja 2015. I Kž-Us 145/11. Potom je obrana opt. Z. T. H. u ovom kaznenom postupku, na pripremnom ročištu od 4. listopada 2018. kako usmeno, tako i pisanim obrazloženim zahtjevom, ponovno tražila da se s hrvatskog jezika na mađarski jezik prevedu dokazi na kojima se optužnica temelji uz precizno specificiranje pojedinih dokaza, koji zahtjev je odbijen kao neosnovan, a to je rješenje potvrđeno odlukom VSRH I Kž-Us 95/2018. od 7. ožujka 2019. Protiv te je odluke optuženik podnio ustavnu tužbu, međutim, ista je odbačena kao preuranjena.

6.2. Unatoč pravomoćnoj odluci i već iznesenom stavu ovog suda o tom pravnom pitanju, opt. Z. T. H. smatra da ni Županijski sud u Zagrebu niti VSRH u svojim odlukama nisu obrazložili zbog čega smatraju da se u specifičnim okolnostima suđenja u odsutnosti prijevodom baš niti jednog dokumenta ne utječe na pravo optuženika da se učinkovito brani te da su se obrazloženja suda koncentrirala isključivo i u strogo formalnom smislu samo na iznošenje razloga da li dokumentacija čiji prijevod obrana traži ulazi u kategoriju bitnih dokaza u skladu s odredbom čl. 3. st. 2. Direktive 210/64/EU Europskog parlamenta i vijeća od 20. listopada 2010. (Službeni list Europskog vijeća broj L 280/1 od 26. listopada 2010. – dalje: Direktiva) odnosno čl. 8. st. 5. ZKP/08.-17. Smatra da mu je takvom odlukom primarno uskraćeno pravo na potanko upoznavanje s dokazima koji ga terete iako mu to pravo nesporno pripada na temelju čl. 29 st. 2. al. 1. Ustava RH.

6.3. Optuženi Z. T. H. u tom pravcu ističe i da se, prema njegovom mišljenju, pravna kategorija upoznavanja s „prirodom i razlozima optužbe“ neosnovano izjednačava s „dokazima koji terete tužitelja“ te da je uskraćivanjem pisanog prijevoda dokaza onemogućen u adekvatnom razumijevanju naravi i razloga same optužbe, a to je i razlog zbog kojeg se obrana nije mogla očitovati o dokaznim prijedlozima koje je optužba predložila izvesti na raspravi. Također, ističe da je sud morao prepoznati posebnost pravnog pitanja obima pisanog prevođenja dokumentacije i izjava koje je zatražila obrana jer je riječ o optuženiku koji nije prisutan kaznenom postupku zbog čega je bilo razumno proširiti krug „bitnih dokumenata“ u smislu čl. 3. Direktive i čl. 8. ZKP/08.-17. kako bi se u potpunosti mogla zaštititi njegova ustavna i konvencijska prava koja proizlaze iz čl. 29. st. 2. al. 1., 2. i 7. Ustava RH i čl. 6. st. 3. al. a), b) i e) Konvencije. Kao potpuno novu ističe činjenicu da ni prvostupanjska presuda nije prevedena na mađarski jezik koja, u svakom slučaju, potpada u kategoriju „bitnih dokumenata“ u skladu s čl. 8. ZKP/08.-17. i Direktivom.

6.4. Prilikom ocjene osnovanosti iznesenih žalbenih tvrdnji opt. Z. T. H., bitno je (radi izbjegavanja nepotrebnog ponavljanja) citirati pojedine dijelove odluke ovog suda broj I Kž-Us 95/2018. od 7. ožujka 2019. Naime, u toj je odluci navedeno: „Teza žalbe da obrazloženje optužnice ne može biti odgovarajući izvor saznanja za optuženika jer ju je sačinila protivna strana, nije prihvatljiva. Ovo tim više jer je, potvrđivanjem optužnice od strane sudskog vijeća, izvršena kontrola njezine osnovanosti i zakonitosti te predstavlja valjani spoznajni osnov za sud i stranke. U protivnom, optužno bi vijeće vratilo optužnicu državnom odvjetniku u smislu čl. 356. ZKP/08 ili bi obustavilo kazneni postupak, što konkretno nije slučaj. Stoga je optuženik, prijevodom te optužnice na materinji jezik, i po stajalištu Vrhovnog suda Republike Hrvatske, u dostatnoj mjeri upoznat sa sadržajem dokaza na kojima se ona temelji pa zasebno prevođenje pojedinih dokaza nije bitno za ostvarivanje prava na učinkovitu obranu, kako pravilno zaključuje prvostupanjski sud. Nadalje, žalitelj problematizira pravo obrane na detaljnu obavijest o optužbi u smislu čl. 6. st. 3. toč. a) Konvencije koja je, po njegovom shvaćanju, ovdje izostala. ESLJP je pojam "potanke" obavijesti o optužbi analizirao u presudi *Mattoccia protiv Italije* od 25. lipnja 2000., st. 60., uz navod da tumačenje tog pojma varira ovisno o specifičnim okolnostima pojedinog slučaja, ali optuženik mora imati barem dovoljno informacija da bi u potpunosti razumio razmjere optužbe i pripremio odgovarajuću obranu. Nastavno tome, u drugoj svojoj odluci (*X protiv Austrije* broj 6185/73, st. 70.) ESLJP

je ustvrdio da Konvencija ne podrazumijeva potpuni prijevod sudskih spisa, već se zadovoljio pisanim prijevodom optužnice koja je bila detaljna. Jednaki stav zauzet je i u odluci *Erdem protiv Njemačke* broj 38321/97 od 9. prosinca 1999., gdje je sud, kao očito neosnovan, odbacio prigovor podnositelja zbog odbijanja suda da odredi pisani prijevod opsežnog istražnog spisa. Također, u odluci *Kamasinski protiv Austrije* od 19. prosinca 1979. ESLJP je ocijenio pravičnim postupak tijekom kojeg je opseg tumačenja optužnice bio dvojbena, ukazavši da je ista relativno kratka (šest stranica) i nije bila komplicirana, a podnositelj je nedvojbeno primio pisanu obavijest o podignutoj optužnici te mu je omogućeno usmeno tumačenje na raspravi. Konačno, u presudi ESLJP *Campbell i Fell protiv Ujedinjene Kraljevine* od 26. lipnja 1984., st. 96., sud je podnositelju, koji je tvrdio da nije razumio optužbu jer je bila štura, odgovorio da je mogao doći na raspravu na kojoj bi mu ta optužba bila pojašnjena ... Iz navedenog, dakle, i po ocjeni Vrhovnog suda Republike Hrvatske, proizlazi da je pisanim prijevodom optužnice s reprodukcijom sadržaja dokaza na kojima se ona temelji, optuženik u konvencijskom smislu dostatno upoznat s prirodom i razlozima optužbe pa se ne radi o povredi njegovih prava iz čl. 6. st. 3. toč. a) Konvencije." U daljnjem dijelu odluke je potom navedeno: „Žalbom se nadalje tvrdi da nazočnost branitelja na raspravi ne može nadomjestiti potrebu optuženika da osobno bude upoznat sa sadržajem dokaza i dade valjanu činjeničnu uputu koje su se branitelji, u smislu čl. 72. Kodeksa odvjetničke etike, dužni pridržavati. Stoga se u žalbi tvrdi da je, odbijanjem zahtjeva za prijevod tražene dokumentacije, došlo do povrede optuženikovih prava iz čl. 6. st. 3. toč. c) Konvencije. Pravo optuženika na učinkovitu obranu najbolje se ostvaruje u njegovoj nazočnosti. Međutim, ovaj se kazneni postupak, voljom samog optuženika, vodi u njegovoj odsutnosti te je sam izabrao branitelja koji poznaje jezik suda i svojim aktivnim učešćem u postupku ostvaruje i štiti njegova prava obrane. U toj situaciji, pitanje tumačenja odnosno prijevoda spisa radi davanja upute branitelju u smislu učinkovitog zastupanja ovdje se ne procjenjuje kroz njegovo pravo iz čl. 6. st. 3. toč. c) Konvencije, već kroz osiguranje njegovih prava iz čl. 6. st. 3. toč. a), b) i e) Konvencije koja su, u konkretnom slučaju, temeljem naprijed izloženih razloga, ostvarena. Činjenica poznavanja jezika od strane branitelja koji ima pravo uvida u spis izričito je cijenjena u odlukama ESLJP kao jedan od pokazatelja pravičnosti postupka s aspekta prava na tumačenje. Tako se u odluci ESLJP *X protiv Austrije*, pored utvrđenja da Konvencija ne daje pravo na prijevod cjelokupnog spisa, ukazuje da je njemački jezik, na kojem se vodio postupak, bio poznat optuženikovom branitelju. Nadalje, u odluci *Erdem protiv Njemačke*, taj sud je ustvrdio da nema potrebe za pisanim prijevodom opsežnog istražnog spisa budući je njegov sadržaj bio poznat branitelju koji govori jezik suda. Konačno, ocjenjujući prigovor podnositelja zbog povrede prava na uvid u spis koji je imao samo odvjetnik, ESLJP je u presudi *Kremzow protiv Austrije* broj 12350/86 od 21. rujna 1993., st. 52., presudio da nije došlo do povrede čl. 6. st. 1. i 3. toč. b) Konvencije navodeći da "optuženik ne mora imati izravan pristup sudskom spisu jer je dovoljno da ga njegov zastupnik informira o materijalu iz spisa".

6.5. Slijedom navedenog, pri tome imajući na umu i da je odredbom čl. 174. st. 2. ZKP/08.-17. propisano da se, kod suđenja u odsutnosti okrivljeniku, odluke i dopisi dostavljaju njegovom branitelju, pa tako i presuda, koju stoga nije bilo potrebno prevoditi, nema govora o povredi prava na pravično suđenje zajamčeno Ustavom RH i Konvencijom i to jamstva na pošteno suđenje koje proizlazi iz odredbe čl. 29. st. 1.

Ustava RH i čl. 6. st. 1. Konvencije, a time niti o postojanju istaknutih bitnih povreda odredaba kaznenog postupka.

7. Bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 2. ZKP/08.-17. i iz čl. 468. st. 3. u vezi s čl. 558. st. 1. i 2. ZKP/08.-17. oba žalitelja nalaze u propustu prvostupanjskog suda da utvrdi te ispita predstavnika druge osobe na koju je prenesena imovinska korist trgovačkog društva D., pravnog slijednika trgovačkog društva X., te njemu ili opunomoćeniku druge osobe, u skladu s čl. 464. st. ZKP/08.-17. dostavi pobijanu presudu. Žalbe smatraju da je takvim postupanjem prvostupanjskog suda ujedno povrijeđeno i pravo na pravično suđenje.

7.1. U prilog navedenih žalbenih prigovora optuženici ističu da, iako je prvostupanjskom presudom utvrđeno da je imovinska korist u ovom kaznenom predmetu prenesena na drugu osobu, trgovačko društvo D., te je tom društvu naloženo da Republici Hrvatskoj isplati novčani iznos od 5.000.000,00 Eura u kunsnoj protuvrijednosti na dan plaćanja u korist Državnog proračuna Republike Hrvatske, opunomoćenica trgovačkog društva D., odvjetnica K. V., upitana na raspravi 4. veljače 2019. tko je predstavnik tog društva, nije znala odgovor na to pitanje pri čemu je punomoć za zastupanje tog Društva uložila isključivo u svrhu preuzimanja pismena. Stoga, prema mišljenju žalitelja, nije jasno tko ju je opunomoćio za zastupanje i u kojoj procesnoj ulozi, a to pitanje da prvostupanjski sud nije razjasnio ni ispitivanjem svjedoka R. J., kojega nije niti, u skladu s odredbom čl. 558. st. 4. i 5. ZKP/08.-17., tijekom postupka upozorio na eventualna njegova prava.

7.2. Protivno žalbenim navodima, neposrednim uvidom u spis utvrđeno je da je odvjetnica K. V. kao nedvojbeno opunomoćenica druge osobe kojoj je isplaćen iznos od 5.000.000,00 Eura za opt. I. S. bila pozivana na svaku raspravu, kojim pozivima se odazivala te je sudu dostavila podnesak od 12. prosinca 2019. kojim se obavještava da je trgovačko društvo X. pripojeno trgovačkom društvu D., koje je pravni slijednik trgovačkog društva X.. U prilogu tog dopisa dostavljena je i opća punomoć kao dokaz da je ovlaštena za postupanje u ime i za račun trgovačkog društva D.. Iz dostavnice koja se nalazi na poleđini lista 12321 spisa nespornim proizlazi i da je presuda dostavljena opunomoćenici druge osobe, trgovačkog društva D. na koju je prenesen iznos od 5.000.000,00 Eura i koje društvo je obvezano taj iznos uplatiti u Državni proračun Republike Hrvatske.

7.3. Stoga, sadržaj zapisnika s rasprave od 4. veljače 2019. iz kojeg proizlazi da je odvjetnica K. V. izjavila kako nema saznanja je li u tom trenutku postavljen predstavnik te druge osobe, ne osnažuje žalbene tvrdnje optuženika da trgovačko društvo D. ne bi bilo pravovaljano zastupano. Osim toga, svjedok R. J., ispitan na istoj raspravi, iskazao je da je „iznos od 5 milijuna Eura u ovom času novac od D. holding A.. Taj novac je prvotno bio namijenjen za I optuženika, a sada je namijenjen za povrat u državni proračun Republike Hrvatske. Taj novac nikada nije bio namijenjen meni ili mojoj firmi. Moja firma D. H. A. i dalje ima obvezu uplaćivanje novca u državni proračun RH i to će učiniti čim se steknu uvjeti za to“.

7.4. Dakle, imajući u vidu sve ranije navedeno, prava druge osobe nisu bila povrijeđena već naprotiv, bila su šticeana od strane opunomoćenice druge osobe kojoj je uplaćen iznos od 5.000.000,00 Eura za opt. I. S., odvjetnice K. V., kojoj je prvostupanjska presuda i dostavljena i na koju se, međutim, nije žalila. Uostalom, iz naprijed citiranog iskaza svjedoka R. J., koji nije ovlašten predstavnik tog Društva niti ovlaštenik za primanje pismena, ali iz spisu priloženog Ugovora o spajanju od 29. lipnja 2011. proizlazi da ima svojstvo predsjednika uprave tog Društva, jasno proizlazi da to Društvo ni ne spori postojanje obveze uplate u Državni proračun Republike Hrvatske 5.000.000,00 Eura uplaćenih za opt. I. S..

7.5. Kraj takvog stanja stvari, pri tome imajući na umu da je opunomoćenici druge osobe prvostupanjska presuda dostavljena te da je protiv iste imala pravo podnošenja žalbe zbog odluke o oduzimanju imovinske koristi, a osobito imajući na umu da se radi o odluci u odnosu na koju opt. I. S., a posebice opt. Z. T. H. nemaju interesa prigovarati s obzirom na to da se istom ne ograničavaju njihova prava, nije ostvarena bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 2. ZKP/08.-17. kao niti bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 3. ZKP/08.-17.

8. Daljnje bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 2. i 3. ZKP/08.-17., žalbe obojice optuženika nalaze u tome što je rasprava održana bez osobe čija je prisutnost na raspravi po zakonu obvezna. Naime, prema mišljenju žalbi, nisu bili ispunjeni uvjeti iz čl. 404. st. 2. ZKP/08.-17. za donošenje rješenja o suđenju u odsutnosti opt. I. S. te su tim rješenjem teško povrijeđena prava optuženika zajamčena čl. 29. Ustava RH i čl. 6. Konvencije.

8.1. U prilog takvom stajalištu opt. I. S. u žalbi ističe da se podvrgavanjem operativnom zahvatu nije odrekao prava na sudjelovanje na raspravi, nije se samoozljudio niti se sam doveo u stanje bolesti i nesposobnosti za raspravu već se radilo o bolesti od koje je bolovao deset godina i koja je s vremenom progredirala toliko da je trpio konstantne bolove pa nije bio ni u mogućnosti normalno hodati pri čemu je u veljači 2019. bio na dogovoru za operativni zahvat koji je odgođen jer mu je u travnju 2019. određen istražni zatvor. Također, ističe da je točno da se nije radilo o operativnom zahvatu kojim se otklanja neposredna opasnost za život, ali da su postojale medicinske indikacije za operativni zahvat te da je isti bio s medicinske strane opravdan i potreban, što je potvrdio i sudski vještak prof. dr. sc. B. Š. pa da pojam elektivni operativni zahvat ne treba izjednačiti s pojmom nepotreban, na čemu da inzistira prvostupanjski sud.

8.2. Potkrjepu takvom stajalištu opt. I. S. nalazi i u drugim okolnostima koje, prema mišljenju žalbe, dovode u pitanje navod suda da se operacija mogla odgoditi za šest mjeseci pa tako ističe da boluje i od niza drugih bolesti, da je postupak započeo prije devet godina, da nakon odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske (dalje: USRH) kojom je ukinuta prijašnja pravomoćna odluka u ovom kaznenom predmetu rasprava nije bila zakazana duže od tri godine, da mu je od veljače 2020. bilo zakazano dvadesetak rasprava u drugom kaznenom predmetu koji se vodi pred istim sudom, da se protiv optuženika već deset godina vode postupci, da je pet godina proveo u istražnom zatvoru i na izdržavanju kazne, da je u dvije godine imao zakazane četiri rasprave tjedno, ali i da činjenica eventualnog nastupa zastare za opt. Z. T. H. ne

može biti opravdanje jer nema nikakve veze s pravnom pozicijom opt. I. S., a da se postupak uostalom mogao i razdvojiti.

8.3. Međutim, ovaj sud vezano za istaknute prigovore i dalje ostaje kod stava izraženog u odluci od 22. siječnja 2020. broj I Kž-Us 138/2019-8 kojom je ocijenjen pravilnim zaključak prvostupanjskog suda da se opt. I. S. sam stavio u stanje uslijed kojeg nije mogao sudjelovati na raspravi pa je u smislu odredbe čl. 404. st. 2. ZKP/08.-17. osnovano rješenje o održavanju rasprave u odsutnosti opt. I. S.. Naime, nakon što opt. I. S. nije pristupio na raspravu 13. rujna 2019. jer je iz zatvora prepraćen u Klinički bolnički centar Z., a od tamo u Kliniku za infektivne bolesti, sud je naložio medicinsko vještačenje te je stalni sudski vještak prof. dr. sc. B. Š. na temelju medicinske dokumentacije i pregleda opt. I. S. utvrdio da se radi o elektivnom operativnom zahvatu, ugradnji endoproteze desnog koljena, kojeg nije nužno obaviti u tom trenutku već se može odgoditi za šest mjeseci. Međutim, prof. dr. sc. D. D., predstojnik Klinike za ortopediju K. Z. je putem elektroničke pošte obavijestio predsjednicu vijeća da opt. I. S., unatoč takvom nalazu i mišljenju i dalje inzistira na operativnom zahvatu. Stoga je prvostupanjski sud s pravom zaključio da se optuženik sam stavio u stanje uslijed kojeg nije mogao sudjelovati na raspravi, osobito jer je još od 19. ožujka 2019. bio upoznat s održavanjem rasprave u već unaprijed određenim terminima zaključno do 19. prosinca 2019., a nije obavijestio sud o operaciji koljena koju je, prema specijalističkom nalazu Klinike za ortopediju od 4. lipnja 2019., planirao već tijekom mjeseca rujna 2019.

8.4. Zbog svega iznesenog, bez značaja su žalbene tvrdnje opt. Z. T. H. koji interes, a time i pravo na osporavanje prijašnje odluke ovog suda o istom pravnom pitanju, nalazi u posljedičnom kršenju njegovih prava, upirući da pravo da ispita svjedoke u konvencijskom smislu uključuje i pravo obrane ispitati suoptuženika, a da je upoznavanje s obranom opt. I. S. opt. Z. T. H. omogućeno samo čitanjem i reproduciranjem obrane opt. I. S..

8.5. Kraj takvog stanja stvari, ni daljnje žalbene tvrdnje da prvostupanjski sud nije vodio brigu o tome jesu li moguće kakve promjene rasporeda ispitivanja svjedoka koje bi mogle ublažiti štetu za opt. I. S., a time i za opt. Z. T. H., nego je nastavio ispitivati ključne svjedoke u njegovoj odsutnosti, a niti žalbeni prigovori da je opt. I. S. stavljen u lošiju poziciju od optuženika kojima je zbog bijega i skrivanja od pravosuđa određeno suđenje u odsutnosti u smislu čl. 402. st. 3. i 4. ZKP/08.-17. jer mu nije omogućeno da u roku od jedne godine od dana kada je saznao za pravomoćnu presudu podnese zahtjev za obnovu postupka u skladu s čl. 497. ZKP/08.-17., nisu od utjecaja na pravilnost pobijane odluke.

9. Žalbama optuženika se, nadalje, vezano uz isto pravno pitanje, osporava pravilnost odluke prvostupanjskog suda kojom je odbijen zahtjev opt. I. S. da iznese svoju obranu, smatrajući da je takvom odlukom povrijeđeno pravo na pravično suđenje obojici optuženika.

9.1. Naime, žalbama se ističe da je prvostupanjski sud na raspravi od 4. prosinca 2019. izjavio da opt. I. S. mora iznijeti obranu na raspravi određenoj za 16. prosinca 2019. ili će se, u protivnom, pročitati obrana s prvog suđenja zbog čega je opt. I. S.

osobnim podneskom od 13. prosinca 2019. (list 11981) obavijestio prvostupanjski sud da nije u mogućnosti dolaziti na rasprave ni spremi pa niti dati obranu već da će tek nakon rehabilitacije (u polovini veljače 2020.) biti u mogućnosti pristupiti na raspravu i iznijeti svoju obranu, a to da ukazuje da se nije odrekao svog prava na sudjelovanje u postupku te da je želio iznijeti svoju obranu. Žalitelji ističu da je, prvostupanjski sud, unatoč tome, nastavio s postupkom te na idućoj raspravi od 16. prosinca 2019. pregledao snimku obrane opt. I. S. dane pred USKOK-om 30. kolovoza 2011. te pročitao obranu optuženika danu tijekom ranijeg suđenja 13. studenog 2012. Takvo postupanje suda, prema mišljenju žalitelja, predstavlja kršenje prava na pravično suđenje iz čl. 6. st. 3. toč. c) i d) Konvencije, a s tim u vezi upiru i na praksu Europskog suda za ljudska prava (dalje: ESLJP) i to presudu *Zana v. Turkey*; presudu *Constantinescu v. Romania*, presudu *Luca protiv Italije*, presudu *Stanford protiv Ujedinjene Kraljevine*, presudu *Hermi protiv Italije*, presudu *Sejdović protiv Italije*, presudu *Arps protiv Hrvatske*. Naime, s obzirom na to da je optužnica bila izmijenjena te je precizirano vrijeme izvršenja djela kao i na to da su ispitani svjedoci koji u ranijem postupku nisu bili ispitani, a iskazi pojedinih svjedoka su bili bitno opširniji od onih iznesenih tijekom ranijeg suđenja (R. J.), mišljenje je obojice optuženika da je iznošenje obrane opt. I. S. bilo neophodno ne samo za opt. I. S. već i za opt. Z. T. H. koji nije bio stranka u ranijem suđenju pa nije angažirao odvjetnika koji bi opt. I. S. mogao postavljati pitanja važna za njegovu obranu. U kontekstu naprijed navedenog, opt. I. S. žalbom ukazuje da je prvostupanjski sud trebao na nedvojben način utvrditi da je optuženik mogao razumno predvidjeti koje će biti posljedice njegovog postupanja kao i postoji li tehnički neki drugi način da optuženik iznese svoju obranu (video link).

9.2. Međutim, ovaj drugostupanjski sud, nasuprot iznesenim žalbenim tvrdnjama, ne nalazi da je takvim postupanjem prvostupanjskog suda povrijeđeno pravo optuženika na pravično suđenje. Naime, prvostupanjski je sud, nakon donošenja odluke o suđenju u odsutnosti opt. I. S., u daljnjem tijeku postupka iznova razmatrao tu odluku nalaganjem u više navrata po službenoj dužnosti provođenje dopunskog vještačenja, sve u cilju utvrđivanja eventualnih novih i izmijenjenih okolnosti koje bi bile od utjecaja na sposobnost opt. I. S. prisustvovanja raspravama (nalog od 7. studenog 2019. - list 11861 i nalog od 9. prosinca 2019. - list 11947). U posljednjem nalazu i mišljenju od 10. prosinca 2019. stalni sudski vještak prof. dr. sc. B. Š. (list 11960-11962) je istaknuo da operativni oporavak optuženika teče sporije od očekivanog jer, iako je predviđena rehabilitacija trebala trajati mjesec do mjesec i pol što znači da je opt. I. S. trebao biti sposoban za nastavak rasprave polovinom studenog, optuženik još uvijek nije u stanju prisustvovati suđenju. Prema tome, očito nije bilo uvjeta za preispitivanje odluke o suđenju u odsutnosti, tim prije jer niti iz osobnog podneska opt. I. S., koji se posebno apostrofira žalbom optuženika, ne proizlazi da je u vrijeme za kada su rasprave bile određene bio spreman i voljan dati svoju obranu. Uostalom, žalbama se u cijelosti zanemaruje činjenica da je opt. I. S. prije odluke o suđenju u odsutnosti sudjelovao na preko 20 rasprava pa je tako u nekoliko navrata bio prisutan i ispitivanju svjedoka R. J., a to ne može biti bez značaja prilikom ocjene o povredi prava na pravično suđenje.

9.3. Slijedom navedenog, neosnovane su i žalbene tvrdnje opt. Z. T. H. da je takvim postupanjem suda došlo do kršenja prava da se osigura prisustvo i ispitivanje

svjedoka pod istim uvjetima kao i svjedoka protiv njega ili nje iz čl. 6. st. 3 toč. d) Konvencije, prava na odgovarajuće vrijeme i mogućnost za pripremu svoje obrane iz čl. 6. st. 3. toč. d) Konvencije, kao niti načela jednakosti oružja niti je počinjena bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč. 3. ZKP/08.-17. kao niti bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 2. i 3. ZKP/08.-17.

10. Žalbama optuženika se nadalje ističe da je dugotrajnim vođenjem kaznenog postupka protiv opt. I. S. i opt. Z. T. H. prekršeno pravo suđenja u razumnom roku koje izvire iz čl. 29. Ustava RH i čl. 6. Konvencije, a to da je imalo direktan utjecaj na odluke suda prilikom odlučivanja o dokazima obrane te je posljedično dovelo do ostvarenja bitnih povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 2. i 3. ZKP/08.-17.

10.1. Tako opt. I. S. žalbom, upirući na okolnosti koje su od značaja prilikom odlučivanja o povredi prava na suđenje u razumnom roku, ističe da je od početka predmetnog kaznenog postupka prošlo devet godina, a da postupak još nije dovršen, da mu je kroz to vrijeme oko tri i pol godine bila oduzeta sloboda (ekstradicijski pritvor, istražni zatvor, izdržavanje kazne), da postupak nije složen, potom ističe neaktivnost suda između donošenja odluke USRH kojom je ukinuta pravomoćna presuda donesena u ranijem suđenju i početka ponovljenog suđenja (tri godine), dostupnost optuženika za vrijeme trajanja postupka i nepoduzimanje od strane optuženika bilo kakvih radnji kojima bi se odugovlačilo trajanje postupka, ali i da je dugotrajnost postupka imala izrazito negativne posljedice na mogućnost prikupljanja dokaza s obzirom na kvalitetu svjedočkih iskaza i uništavanje dokumentacije.

10.2. Optuženi Z. T. H. pak u odnosu na navedene standarde pomoću kojih se može procijeniti je li došlo do povrede prava na suđenje u razumnom roku ističe da u konkretnom predmetu složenost i kompleksnost predmeta te postupanje optuženika nisu bili ni u kakvoj vezi s dugotrajnošću ovog postupka i posljedično ograničenjima koja optuženik trpi, među kojima je najznačajnije to što mu je još 27. rujna 2013. određen istražni zatvor. Također, ističe da je nalog o provođenju istrage donesen još 10. lipnja 2011., kasnije izmijenjen 28. veljače 2014., a optužnica podignuta 31. ožujka 2014., dok je prvostupanjski postupak (nepravomoćno) okončan tek 27. prosinca 2019., dakle, protekom više od deset godina od inkriminiranih činjeničnih radnji iz 2008. Kao potkrjepu takvom stavu opt. Z. T. H., pozivajući se i na praksu ESLJP (presuda *Zimmermann i Steiner v. Švicarska*), ističe da suđenje prekomjernog trajanja podriiva učinkovitost i kredibilnost suđenja te da prekoračenje razumnog roka dovodi do kršenja ljudskih prava, pri čemu se država ne može pozivati na objektivna ograničenja svojih sudova.

10.3. Ovakvi žalbeni navodi su u stvari promašeni jer ukoliko bi se u konkretnoj situaciji i radilo o povredi prava na suđenje u razumnom roku, žalitelji u potpunosti propuštaju imati na umu da je riječ o konvencijskom pravu čiji je redovni put zaštite predviđen Zakonom o sudovima („Narodne novine“ broj 28/13., 33/15., 82/15., 82/16. i 67/18.) i Ustavnim zakonom o Ustavnom sudu („Narodne novine“ broj 99/99., 24/01., 63/01. i 29/02.) pa ti navodi ovdje nisu niti razmatrani.

11. Povredu prava na pravično suđenje i prava na jednakost oružja, kao teške povrede prava optuženika iz čl. 6. Konvencije i čl. 29. Ustava RH, koje su posljedično dovele do ostvarenja bitnih povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 2. i 3. ZKP/08.-17. opt. I. S. nalazi u propustima koje je USKOK, kao ovlašteni tužitelj, prema mišljenju optuženika počinio tijekom istrage. S tim u vezi opt. I. S. prije svega ističe da načelo jednakosti oružja zahtijeva da obrani bude omogućen uvid u one dokumente koji su neophodni kako u fazi istrage tako i tijekom rasprave te da je pravo na pristup informacijama u kaznenim postupcima dodatno osnaženo Direktivom EU 2012/13.

11.1. Mišljenje je opt. I. S. da je USKOK tijekom provođenja istrage počinio niz propusta koji su doveli do nepoštenog suđenja, a to da bi moglo ukazivati na određen (ne)formalni dogovor između USKOK-a i svjedoka R. J. ne samo u pogledu imuniteta od kaznenog progona već i u pogledu odustajanja od povrata iznosa od 5.000.000,00 Eura. Iznoseći razloge za takvu svoju tvrdnju, opt. I. S. u žalbi ističe da je USKOK propustio provesti istragu u odnosu na brojna pitanja koja mogu utjecati na procjenu vjerodostojnosti iskaza svjedoka R. J. kao ključnog svjedoka tužiteljstva, potom da je propustio pribaviti dokumentaciju koja se odnosi na komunikaciju svjedoka R. J. i S. E. H. u spornom razdoblju (e-mail, putne naloge, zapisnike), na poslovnu te financijsku dokumentaciju koja se odnosi na poslovanje i vlasničku strukturu trgovačkog društva X. te na poslovanje i poslovne transakcije trgovačkih društava X. i D., a time da bi se omogućilo praćenje traga novca i utvrđenje raspolaganja novcem u vezi s inkriminiranim događajima, koja mogućnost je sada, deset godina nakon tih događaja, bitno umanjena, posebice s obzirom na činjenicu da se poslovna dokumentacija i tijekom ovog postupka sustavno uništavala (na što upućuje e-mail S. E. H. poslan R. J.). Žalbom optuženika se također ističe da je USKOK propustio ispitati druge svjedoke na okolnosti navedene u iskazima svjedoka R. J. i S. E. H. te radi provjere navoda vezanih uz projekt D. A., kao i da je propustio pribaviti bilo koji dokument iz Švicarske te blokirati sredstva na računu trgovačkog društva D..

11.2. Naime, prema mišljenju opt. I. S., svjedok R. J. je nesporno počinio kazneno djelo pomaganja u primanju mita i kazneno djelo pranja novca, slijedom čega je USKOK imao mogućnost ili pokrenuti postupak protiv R. J. ili mu, na temelju čl. 286. St. 3., 4. i 5. ZKP/08.-17., dati „oprosnicu“. S obzirom na to da postupak nije pokrenut, a USKOK je porekao da bi postojala Izjava državnog odvjetnika o nepoduzimanju kaznenog progona, moralo bi se, prema mišljenju optuženika, raditi o priznanju tzv. *de facto* imuniteta, slijedom čega je USKOK bio dužan u tom pravcu dostaviti svu dokumentaciju koja je prethodila takvoj odluci s obzirom na to da otkrivanje ili dostavljanje informacije o formalnom ili neformalno zajamčenom imunitetu svjedoku od strane tužitelja ima izuzetno veliki značaj jer je to pitanje ključno prilikom ocjene vjerodostojnosti iskaza tog svjedoka.

11.3. Optuženi I. S., kao potkrjepu takvim tvrdnjama, ističe da postoji neotkriveni iskaz R. J. i/ili odvjetnika M. H. u razdoblju nakon izlaska R. J. iz istražnog zatvora i davanja prvog službenog iskaza USKOK-u, kada je i predana dokumentacija trgovačkog društva X. koja je predočavana S. E. H. prilikom njegovog prvog ispitivanja u USKOK-u. U prilog tome se žalbom ističe da je svjedok R. J., nakon što je u dva navrata tijekom suđenja tvrdio da je S. E. H. dostavio dokumentaciju, a to je

S. E. H. porekao, prilikom ispitivanja na raspravi 12. prosinca 2019. prvi puta rekao da je moguće da je imao privatni sastanak s USKOK-om prije davanja iskaza i da je dokumentacija dostavljena USKOK-u od strane odvjetnika M. H.. Stoga je, prema mišljenju opt. I. S., USKOK bio dužan dostaviti svu pisanu dokumentaciju koja se odnosi na te ranije kontakte, osobito s obzirom na to da je ostalo nerazjašnjeno (sud je obrani zabranio postavljanje pitanja) zašto je S. E. H. iskazao da ga je ispitivao muškarac i da su tom ispitivanju bili prisutni R. J. i njegov odvjetnik M. H..

11.4. Međutim, kod tako iznesenih žalbenih prigovora, opt. I. S. u potpunosti zanemaruje da, ukoliko bi se doista i radilo o određenim propustima u postupanju ovlaštenog tužitelja, isti ne bi predstavljali povrede do kojih je došlo vezano uz suđenje, dakle, pri pripremanju rasprave ili u tijeku rasprave ili pri donošenju presude, što čini jedan od uvjeta koji mora biti ispunjen za ostvarenje bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 3. ZKP/08.-17.

11.5. Nadalje, tijekom postupka je nedvojbeno utvrđeno da USKOK u ovom kaznenom predmetu nije provodio istragu protiv R. J. te da s njim nije postignut nikakav sporazum, isključivo i jedino iz razloga što je USKOK smatrao da R. J. nije počinio nikakvo kazneno djelo. Što se tiče drugih postupaka, treba reći da je tijekom istrage u drugom kaznenom predmetu svjedok R. J. doista bio osumnjičen za počinjenje kaznenih djela, zbog čega je i bio u istražnom zatvoru, međutim, u tom drugom postupku je protiv R. J. podignuta optužnica te je nepravomoćnom sudskom odlukom oslobođen optužbe da bi počinio kazneno djelo poticanja na zlouporabu položaja i ovlasti, a protiv te presude je državni odvjetnik podnio žalbu. Dakle, nije jasno koji povoljniji položaj bi Državno odvjetništvo Republike Hrvatske (dalje: DORH) moglo dati R. J. u ovom kaznenom predmetu, odnosno na koji bi si način on svojim svjedočenjem u predmetnom kaznenom postupku osigurao bolju procesnu poziciju u drugim kaznenim predmetima.

11.6. Prema tome, nasuprot žalbenim prigovorima opt. I. S., nisu ostvarene povreda prava na pravično suđenje i prava na jednakost oružja kao niti bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 2. i 3. ZKP/08.-17.

12. Daljnju povredu čl. 6. Konvencije i čl. 29. st. 1. Ustava RH, a posljedično tome i prava na pravično suđenje iz čl. 468. st. 2. i 3. ZKP/08.-17., opt. I. S. i opt. Z. T. H. nalaze u nepoštivanju i nepridržavanju prvostupanjskog suda i USKOK-a stavova navedenih u odluci USRH od 24. srpnja 2015. broj U-III-4149/2014. (dalje: Odluka USRH) kojom su ukinute prvostupanjska i drugostupanjska presuda donesene u ranijem suđenju u ovom kaznenom predmetu, obojica smatrajući da je iznova na potpuno pogrešan način koncipiran i vođen kazneni postupak. S tim u vezi obojica optuženika ističu da nepoštivanje pravnih stajališta USRH ne pridonosi pravnoj sigurnosti i ostvarivanju načela vladavine prava te da nepostupanje u skladu s čl. 31. st. 1. i 2. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske dovodi do povrede ustavnog prava na pravično suđenje zajamčenog čl. 29. st. 1. Ustava RH.

12.1. Obrazlažući takav stav obojica, optuženika su u žalbama ukratko iznijeli zaključke USRH iznesene u navedenoj odluci. Tako su, između ostalog, istaknuli dio odluke u kojem se navodi da je dokazni postupak u prethodnom suđenju bio

postavljen nepošteno prema podnositelju zahtjeva, opt. I. S. te da je došlo do povrede prava na pravično suđenje iz čl. 29. st. 1. Ustava RH zbog upletanja u postupak, osim dokazivanja kaznenog djela primanja mita, dodatnih elemenata vezanih uz sudsko dokazivanje da su ugovori koje je s M.-om sklopila Vlada Republike Hrvatske (dalje: Vlada RH) bili protivni interesima Republike Hrvatske, a to da je zamaglilo granicu između individualne kaznene odgovornosti opt. I. S., kao predsjednika V. RH, za primanje mita i političke odgovornosti Vlade RH za sklopljene ugovore te je stvorilo vanjski dojam da se opt. I. S. kao predsjedniku V. RH ne sudi samo za kazneno djelo primanja mita za koje je optužen, već se, štoviše, čini da su protivnost interesima Republike Hrvatske sklopljenih Ugovora između Vlade RH i trgovačkog društva M. postavljeni kao najveći krimen cijelog slučaja I.-M.. Međutim, da vlastita procjena suda o protivnosti interesima Republike Hrvatske inače zakonitog djelovanja Vlade RH s ciljem dokazivanja krivnje predsjednika Vlade RH za sklapanje Ugovora dovodi ili do povrede jamstva pravne predvidljivosti kaznenog djela koje proizlazi iz čl. 31. st. 1. Ustava RH ili do neosnovanog miješanja suda u ustavnu nadležnost Vlade RH koja je ovlaštena u okvirima zakona sklapati pravne poslove, čime bi se prekršilo ustavno načelo trodiobe vlasti iz čl. 4. Ustava RH i za koje Vlada RH odgovara prema posebnim pravilima političke odgovornosti, a time bi se prekršio i čl. 112. Ustava RH. Žalbama se ističe da USRH nadalje u navedenoj odluci iznosi da je temeljni problem u tome što je sud postavio dokazni postupak tako što se prvo pitao jesu li sklopljeni ugovori protivni interesima Republike Hrvatske, a tek potom je li opt. I. S. kao predsjednik V. RH primio mito kako bi utjecao na Vladu RH da dadne suglasnost za sklapanje tih ugovora pa je vlastitu procjenu o protivnostima interesima Republike Hrvatske djelovanja Vlade RH i samih ugovora sud iskoristio kao dokaz da je opt. I. S. primio mito. Optuženi I. S. je bio optužen i osuđen zbog kaznenog djela primanja mita pa je upletanje u taj postupak dodatnih elemenata osobito vezano uz sudsko dokazivanje da su Ugovori koje je trgovačko društvo M. sklopilo s Vladom RH bili protivni interesima Republike Hrvatske na kraju zamaglilo granicu između individualne kaznene odgovornosti opt. I. S. kao predsjednika V. RH za primanje mita i političke odgovornosti Vlade RH za sklopljene ugovore, što je ujedno stvorilo vanjski dojam da se opt. I. S. kao predsjedniku V. RH ne sudi samo za kazneno djelo primanja mita za koje je optužen, a to je protivno jamstvima pravičnog suđenja u demokratskom društvu utemeljenom na vladavini prava.

12.2. S obzirom na takve zaključke USRH, opt. I. S. žalbom ističe da je bilo za očekivati da će ponovljeni postupak biti postavljen na potpuno drugačijim osnovama te da se neće ispitivati jesu li Prva izmjena i dopuna Ugovora o međusobnim odnosima dioničara koji se odnosi na trgovačko društvo I. d.d. i Glavni ugovor o plinskom poslovanju (dalje: Ugovori) bili suprotni interesima Republike Hrvatske te da će se u tom pravcu izmijeniti optužnica i iz spisa predmeta izdvojiti svi dokazi koji se odnose na taj dio. Optuženi I. S. smatra da je, unatoč tome, u ponovljenom postupku prvostupanjski sud proveo sve dokaze kojima se u ranijem suđenju utvrđivala štetnost zaključenih ugovora za interese Republike Hrvatske. U istom pravcu i opt. Z. T. H. žalbom ističe da je prvostupanjski sud prihvatio dokazne prijedloge USKOK-a iako su svjedoci ispitani u istom smjeru i na iste okolnosti koje je USRH ocijenio kompromitiranim do stupnja koji se mora kvalificirati kao povreda prava na pravično suđenje iz čl. 29. st. 1. Ustava RH. Optuženi Z. T. H. također u žalbi tvrdi da se

ponovljeni postupak po načinu njegovog vođenja, načinu i okolnostima ispitivanja svjedoka, predočavanju iskaza svjedoka iz ranijeg postupka kao i čitanjem iste dokumentacije nije razlikovao ni po čemu od dokaznog postupka u prvom suđenju, zbog čega da je dokazni postupak u ponovljenom suđenju inficiran istom povredom koju je utvrdio USRH prilikom ocjene ranijeg suđenja. Ističe da su većina svjedoka optužbe bili gospodarski i politički svjedoci koji su dali iskaz o tome jesu li Ugovori bili dobar posao za Republiku Hrvatsku, uključujući i niz svjedoka koji su dali iskaz o naknadnim učincima tih Ugovora, osobito prepuštanju kontrole Nadzornom odboru trgovačkog društva I.-I. d.d. (dalje: Nadzorni odbor I.) te o poslovanju trgovačkog društva I. nakon potpisivanja Ugovora (npr. Iskaz D. M. 25. veljače 2019. i D. Š. od 18. veljače 2019.), a da je USRH ocijenio da je odlučivanje o pitanju jesu li Ugovori u interesu Republike Hrvatske protivno čl. 29. Ustava RH te da je u prethodnom postupku zauzeto pogrešno stajalište da je samo po sebi očito da je gubitak nacionalne kontrole u Upravnom odboru trgovačkog društva I. - I. d.d. (dalje: Upravni odbor I.) štetno za hrvatske interese i da je stoga rezultiralo davanjem mita pa je prvostupanjski sud u ponovljenom postupku bio obvezan ne utvrđivati to pitanje te osigurati da to pitanje ne čini dio optužnice i da optuženici to znaju, kao i isključiti dokaze koji su relevantni jedino za to pitanje.

12.3. S tim u vezi opt. Z. T. H. žalbom upire da se optužnica koja je bila temelj dokaznog postupka u prethodnom suđenju temeljila na tvrdnji da je korupcijski sporazum do kojega je došlo između rane 2008. i kasne 2009. trebao dodijeliti trgovačkom društvu M. bez osnove prevladavajući utjecaj nad trgovačkim društvom I. te je trebao dovesti do sklapanja ugovora o izdvajanju plinskog poslovanja iz trgovačkog društva I. kojim bi se dio plinskog poslovanja koji je za trgovačko društvo I. stvarao gubitak izdvojio znajući da je sklapanje takvog ugovora protivno interesima RH, a da se optužnicom izmijenjenom na raspravi održanoj 9. prosinca 2012. i 11. prosinca 2019. u ponovljenom postupku te uručenoj na raspravi 12. prosinca 2019. više ne inkriminira da korupcijski sporazum treba osigurati izvršenje Ugovora najkasnije 30. listopada 2008. niti se navodi da je opt. I. S. sklopio Ugovore znajući da su protivni interesima Republike Hrvatske nego se tvrdi da nije postojala „nikakva osnova“ da trgovačko društvo M. stekne stvarnu kontrolu nad trgovačkim društvom I. s obzirom na udio trgovačkog društva M. u vlasničkoj strukturi i nepostojanje razumne osnove za izdvajanje plinskog poslovanja. Time se, prema mišljenju žalitelja, samo drugačijim riječima ponavlja središnja, nedopustiva tvrdnja da je promjena kontrole do koje su doveli Ugovori bila „bez osnove“, dakle, da nije bila u interesu Republike Hrvatske, pri čemu je USRH zauzeo stajalište da se izraz „bez osnove“ odnosi više na vrijednosnu ocjenu suda o štetnosti odnosnog posla za Republiku Hrvatsku. To, prema mišljenju opt. Z. T. H., znači da tužitelj i dalje navodi da je Vlada RH opt. I. S. pogriješila što je sklopila te Ugovore, a radi se o argumentu koji USKOK s obzirom na Odluku USRH ne bi trebao iznositi i o kojem sud ne bi trebao odlučivati jer je uplitanje kaznenih sudova u političku odgovornost vlade odnosno sudske vlasti u ustavne zadaće zakonodavne i izvršne vlasti protivno Ustavu RH.

12.4. Optuženi I. S. žalbom upire i da je USKOK tek 9. prosinca 2019. izmijenio optužnicu i to zadržavajući navod „bez osnove u vlasničkom udjelu daje prevladavajući utjecaj nad upravljanjem trgovačkim društvom I. d.d.“, ističući da se na

taj način nastavila iznositi jednakovrijedna tvrdnja te da se suštinski ništa nije izmijenilo, a to nalazi nedopustivim s obzirom na to da je USRH u odnosu na tvrdnju da je Republika Hrvatska trgovačkom društvu M. neosnovano omogućila prevladavajući utjecaj nad trgovačkim društvom I. rekao da je kod atributa neosnovano više riječ o štetnosti tog posla za Republiku Hrvatsku nego o objektivnim stipulacijama samog dogovora između primatelja i davatelja mita.

12.5. Prije razmatranja osnovanosti iznesenih žalbenih tvrdnji, treba napomenuti da se izmijenjenom optužnicom opt. I. S. tereti da je zajedno s opt. Z. T. H. dogovorio da će za iznos od 10.000.000,00 Eura osigurati zaključenje izmjene i dopune Ugovora o međusobnim odnosima dioničara koji se odnosi na trgovačko društvo I. – I. d.d. na način da će Republika Hrvatska trgovačkom društvu M. omogućiti prevladavajući utjecaj nad tim Društvom iako za to nema osnove te sklopiti Glavni ugovor o izdvajanju plinskog poslovanja iz trgovačkog društva I. d.d. kojim se izdvaja onaj dio plinskog poslovanja iz tog Društva koji će u cijelosti preuzeti Republika Hrvatska, što je koristeći svoj položaj i autoritet predsjednika V. RH i učinio, a čime su prihvaćeni zahtjevi trgovačkog društva M. koji su od strane tog Društva i bili postavljeni predstavnicima Republike Hrvatske tijekom pregovora u vezi zaključenja navedenih Ugovora.

12.6. Tako izmijenjen činjenični opis kaznenog djela stavljenog optuženicima na teret je prema ocjeni ovog drugostupanjskog suda, ostvario cilj kojem je stremila Odluka USRH. Naime, u ponovljenom se postupku, s obzirom na ovakvu izmjenu optužnice, nije postavljalo pitanje jesu li Ugovori sklopljeni između Vlade RH i trgovačkog društva M. 30. siječnja 2009. bili protivni interesima Republike Hrvatske odnosno nije se razmatralo pitanje štetnosti tog posla za Republiku Hrvatsku, već se kao odlučna utvrđivala činjenica jesu li radnje za koje se opt. I. S. tereti poduzimane za korist trgovačkog društva M.. Prema tome, nema govora o tome da bi u ponovljenom postupku došlo do nepoštivanja pravnih stajališta USRH izraženih u Odluci od 24. srpnja 2015. broj U-III-4149/2014., a time niti o povredi prava na pravično suđenje zajamčenog čl. 29. st. 1. Ustava RH, kako se to tvrdi žalbama optuženika. Slijedom navedenog, prvostupanjski je sud sasvim opravdano, nakon izmjene optužnog akta odbio kao nevažne prijedloge obrane za ispitivanje svjedoka predlaganih na okolnosti zaključivanja Ugovora.

12.7. Kraj takvog stanja stvari, neosnovani su i žalbeni prigovori opt. I. S. kojima ostvarenje bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč. 11. ZKP/08.-17., i to u smislu postojanja nejasnih i proturječnih razloga, nastoji prikazati time što je prvostupanjski sud na stranici 57. pobijane presude naveo da „za izmjenu međudioničarskog ugovora zasigurno nije bila zainteresirana RH nego trgovačko društvo M.“, a time da se sasvim neopravdano nastoji pronaći potvrda zanemarivanja pravnih stajališta USRH i ponovnog ulaženja u sferu procjene političkog odlučivanja odnosno upuštanja u procjenu interesa za Republiku Hrvatsku od strane prvostupanjskog suda.

13. Bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč. 11. ZKP/08.-17. koja se sastoji u izostanku razloga o odlučnim činjenicama te povredu prava na pravično suđenje zajamčeno čl. 6. Konvencije, čl. 29. Ustava RH i u čl. 11. ZKP/08.-

17., a posljedično tome i bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 2. i iz čl. 468. st. 3. u vezi čl. 421. i 459. ZKP/08.-17., opt. I. S. i opt. Z. T. H. nalaze u nedostatku obrazloženja ili nedovoljnom obrazloženju prvostupanjskog suda odluka o odbijanju dokaznih prijedloga obrane. Pri tome, temeljnim pitanjem tog dijela žalbenih prigovora, opt. Z. T. H. smatra pitanje je li obrana bila u mogućnosti dovesti pred sud i ispitati svjedoke obrane koji bi bili protuteža svjedocima optužbe na iste činjenične okolnosti kao i izvesti druge materijalne dokaze koji predstavljaju pobijajuće dokaze onih dokaza koje je pred sud izvela optužba.

13.1. U žalbama obojice optuženika se isprepleću tri skupine dokaza. U prvu skupinu spadaju dokazi o čijem provođenju sud nije donio nikakvu odluku. Drugu skupinu čine dokazi koje je sud odbio bez navođenja razloga ili s nedostatnim razlozima u presudi za takvu odluku, dok u treću skupinu spadaju dokazi čije je provođenje sud prvotno prihvatio pa potom odbio bez navođenja razloga za izmjenu svoje odluke.

14. Što se tiče prve skupine dokaza, obojica optuženika žalbama ističu da je prvostupanjski sud na raspravi od 12. prosinca 2019. bez obrazloženja odbio kao nevažan dokazni prijedlog USKOK-a da se pročita novinski članak povezan s M. G. i dokazni prijedlog obrane da se u svojstvu svjedoka ispita M. G., međutim, da su u pobijanoj presudi dani šturi razlozi samo za odbijanje dokaznog prijedloga USKOK-a. Ukazuju na važnost ispitivanja svjedoka M. G. s obzirom na to da je on iskazivao tijekom prethodnog suđenja jer je vlasnik odnosno suvlasnik trgovačkih društava H. O. P. T. L., C. (dalje: H.) i C. H. L., C. (dalje: C.), a u dogovoru s kojim je I. F. obavio novčanu transakciju isplate R. J..

14.1. Međutim, iz zapisnika s rasprave od 12. prosinca 2019. jasno proizlazi da je braniteljica opt. I. S. predložila da se odbije dokazni prijedlog zamjenika ravnateljice USKOK-a da se pročitaju novinski članci te tek podredno predložila, dakle, samo i ukoliko sud smatra da su navedene činjenice relevantne, da se na navedene okolnosti neposredno sasluša svjedok M. G.. S obzirom na to da je prvostupanjski sud na istoj raspravi rješenjem odbio dokazni prijedlog USKOK-a kao nevažan, nije niti bilo potrebe odlučivati o tako uvjetovanom prijedlogu obrane pa činjenica da prvostupanjski sud u pobijanoj presudi nije o tome iznio nikakve razloge ne predstavlja ostvarenje žalbama optuženika istaknutih bitnih postupovnih povreda.

14.2. Obojica optuženika u žalbama također tvrde da prvostupanjski sud nije donio nikakvu odluku ni o prijedlogu obrane da se u svojstvu svjedoka ispita D. D. koji je trebao svjedočiti o odnosu trgovačkog društva M. i ciparskih tvrtki. Riječ je o osobi koja je provela analizu trgovinskog odnosa i tijeka novca između trgovačkih društava M. i H. te trgovačkih društava M. i C. u razdoblju od 2008. do 2014. kao i forenzičku istragu sustava trgovačkog društva M. i (ne)mogućnosti da se pribavi novac koji bi bio korišten za podmićivanje.

14.3. Međutim, neposrednim uvidom u zapisnik s rasprave održane 12. prosinca 2019. jasnim proizlazi da je prvostupanjski sud na raspravi od 12. prosinca 2019., nakon konstatiranja svakog pojedinog prijedloga za provođenje dokaza svih stranaka pa tako i dokaza obrane da se u svojstvu svjedoka ispita D. D., donio rješenje: „Odbijaju se dokazni prijedlozi zamjenika ravnateljice USKOK-a, branitelja I i II

optuženika kao nevažni te i svjedoci I. F. i P. K. kao nevažni nakon izmjene činjeničnog opisa jer njihovo saslušanje nije relevantno za donošenje odluke iz razloga što su odlučne činjenice za inkriminaciju koja je predmet ovog postupka u dovoljnoj mjeri utvrđene do sada izvedenim dokazima". S obzirom na to da je na zapisniku u pobrojanim dokazima predloženim od obrane, između ostalih, bio naveden i svjedok D. D., u cijelosti su neosnovani žalbeni prigovori obojice optuženika da o tom dokaznom prijedlogu nije odlučeno. Stoga nisu ostvarene žalbom istaknute bitne postupovne povrede, a takav zaključak nije doveden u pitanje ni žalbenom tvrdnjom optuženika da prvostupanjski sud u pobijanoj presudi nije iznio razloge za takvu odluku. Naime, iako se u pobijanoj presudi kod nabiranja imena svjedoka čije ispitivanje je obrana predlagala, a sud kao nevažne odbio, očigledno omaškom ne navodi i ime svjedoka D. D., takav propust prvostupanjskog suda nije od utjecaja na pobijanu presudu.

14.4. Optuženi Z. T. H. žalbom ističe i da prvostupanjski sud nije donio nikakvu odluku o prijedlogu obrane iznesenom na pripremnom ročištu 8. prosinca 2014. (radi se o postupku prije spajanja postupaka 21. prosinca 2015. s obzirom na godinu koja se ističe) da se pribavi cjelovita dokumentacija nadležnog pravosudnog tijela Republike Austrije, koji prijedlog je istaknut iz razloga jer je USKOK u spis dostavio samo dio te dokumentacije dobivene putem međunarodne pravne pomoći vezano uz trgovačka društva T. & F., T., koje društvo je povezano s trgovačkim društvom C., a putem kojih je opt. Z. T. H. osigurao isplatu novca kao mita. Time, je prema stavu žalbe, propuštena mogućnost utvrditi je li novac koji je upućen ciparskim tvrtkama imao ikakve veze s trgovačkim društvom M. i opt. Z. T. H., jer je mađarsko državno odvjetništvo provelo sveobuhvatne provjere porijekla i kretanja novca. Također, ističe da je na pripremnom ročištu održanom 4. listopada 2019. predloženo da se od Vlade RH ili DORH-a zatraži i kao dokaz provede čitanje relevantnih dijelova Arbitražne odluke od 23. prosinca 2016. kao i da se pročitaju odluke Županijskog suda u Budimpešti broj 10.B.2044/2013/7, Prizivnog suda u Budimpešti broj 3.Bf.275/2014/7 od 3. prosinca 2014. i Zaključak suda u Budimpešti od 23. kolovoza 2018. broj 33. Beu. 95420183, a koja dokumentacija je predana uz podnesak obrane s pripremnog ročišta 4. listopada 2018. kojim je zatražena obustava kaznenog postupka zbog procesnih zapreka za kazneni progon. Žalbom se dalje ističe da prvostupanjski sud, unatoč istaknutim prijedlozima obrane, nije dao nikakvu odluku dok je samo u odnosu na pitanje obustave zapisnikom konstatirano da „predsjednica vijeća ne smatra da u ovom trenutku postoje razlozi za obustavom kaznenog postupka u odnosu na II. optuženika“. Optuženi Z. T. H. u takvom postupanju prvostupanjskog suda nalazi ostvarenje bitnih povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st.1. toč. 11. i st. 2. i 3. ZKP/08.-17. u vezi čl. 380. i čl. 459. st. 5. ZKP/08.-17.

14.5. Međutim, kod takvog stava žalitelj u cijelosti propušta imati na umu da su svi navedeni dokazni prijedlozi obrane istaknuti, kako je to uostalom i naglašeno žalbom optuženika, na pripremnom ročištu. Pripremno se ročište provodi pred predsjednikom vijeća, koji, međutim, može samo odrediti dokaze koji će se provesti na raspravi, ali ne može odbiti provođenje dokaza, već je za donošenje takve odluke isključivo ovlašteno raspravno vijeće. Neovisno o navedenom, treba reći i to da prijedlog obrane da se od nadležnog pravosudnog tijela Republike Austrije pribavi gore spomenuta dokumentacija, prema stanju spisa, niti nije istaknut na pripremnom

ročištu koje je provedeno u ovom kaznenom postupku, na što uostalom upućuje i datum održavanja ročišta istaknut u žalbi, kao i to da je na raspravi od 23. listopada 2018. dokazni prijedlog da se pribavi i pročita Arbitražna odluka od 23. prosinca 2016. istaknut od strane obrane opt. I. S., kada je ujedno i odbijen kao nevažan, a to se žalbom u cijelosti zanemaruje.

14.6. Stoga nema govora o ostvarenju bitnih povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč.11. ZKP/08.-17. te iz čl. 468. st. 2. i st. 3. u vezi čl. 421. i 459. ZKP/08.-17., kako se to nastoji prikazati žalbama optuženika.

15. Drugu skupinu dokaza, kao što je to već naprijed navedeno, prema navodima žalbi, čine oni dokazi koje je prvostupanjski sud odbio bez navođenja razloga ili s nedostatnim razlozima u presudi za takvu odluku. Optuženi Z. T. H. u tu skupinu prije svega svrstava prijedlog da se od državnog odvjetništva zatraži podatak je li u odnosu na svjedoka R. J. došlo do primjene čl. 286. st. 5. ZKP/08.-17., a takvom stavu se u svojoj žalbi priklanja i opt. I. S..

15.1. S tim u vezi opt. Z. T. H. ističe da ne postoji niti jedan izravni dokaz da je ponudio mito ili da je igrao bilo kakvu ulogu u prebacivanju 5.000.000,00 Eura s trgovačkih društava H. i C. na trgovačko društvo X. već da je jedina indicija proizašla iz iskaza svjedoka R. J. vezano uz događaj od 26. svibnja 2009. koji se odigrao u uredu opt. I. S., kao i da se radnje R. J. nužno moraju ocijeniti supočeteljskima jer je on aktivno sudjelovao u inkriminiranom djelu. Budući da protiv R. J. nije pokrenut kazneni postupak zbog predmetnog kaznenog djela, žalitelj smatra da je prvostupanjski sud trebao s posebnim oprezom i marnošću razmotriti njegov iskaz te obrani osigurati sva procesna jamstva koja bi joj omogućila da pravilno ispita pouzdanost iskaza tog svjedoka kao i da je zbog nepoduzimanja kaznenog progona protiv svjedoka R. J. obrana imala opravdani interes sumnjati pa onda i zatražiti od suda provjeru je li spomenuta "oprosnica" postoji. Prema stavu opt. Z. T. H., s obzirom na to da je USKOK samo utvrdio da nije bilo dogovora između USKOK-a i R. J. u skladu s čl. 286. st. 5. ZKP/08.-17., odbijanjem objavljivanja materijala od strane USKOK-a vezanih uz odnos sa svjedokom R. J. obrana je spriječena u dobivanju odgovora na pitanje je li bio obećan ili dan kakav (ne)prikladan poticaj, a to da je moglo imati učinak na težinu koja se ima pridati njegovom iskazu ili je možda svjedok R. J. imao „neprikladan motiv“ da svjedoči protiv optuženika u smislu da se skrene pažnja s vlastitog protupravnog ponašanja. Potkrjepu takvih tvrdnji žalitelj nalazi i u tome što USKOK (DORH) nije poduzeo razumne korake da vrati predmetnih 5.000.000,00 Eura, a nakon što je trgovačko društvo X. novac pozajmio trgovačkom društvu D. te se potom i pripojilo trgovačkom društvu D. te su oba društva bila dokapitalizirana tim novcima. S tim u vezi i opt. Z. T. H. žalbom tvrdi da USKOK nije poduzeo ništa da uđe u trag tom novcu ili pak zamrzne ili vrati taj novac, a kada je u listopadu 2014. švicarskim tijelima vlasti podnesen zahtjev za uzajamnu pravnu pomoć u vezi s zamrzavanjem imovine trgovačkog društva D. kako bi se ovršio nalog suda da plati 5.000.000,00 Eura, švicarska tijela vlasti su ga odbila zbog razloga formalne neusklađenosti, nakon čega zahtjev više nije ponovno podnesen.

15.2. Protivno žalbenim navodima, tijekom predmetnog kaznenog postupka je nedvojbeno utvrđeno da USKOK u ovom kaznenom predmetu nije provodio istragu

protiv R. J. te s istim nije postignut nikakav sporazum, o čemu je već prethodno bilo više riječi. Stoga su neopravdani žalbeni prigovori da obrazloženje prvostupanjskog suda da je „po ocjeni vijeća u dosadašnjem tijeku postupka utvrđeno da svjedok nema status iz članka 286. stavka 5. ZKP“ nije u skladu s odredbom čl. 421. st. 2. ZKP/08.-17. jer da ne zadovoljava standard obrazložene sudske odluke iz čl. 29. Ustava RH i čl. 6. Konvencije zbog toga što nije jasno na temelju čega je sud to utvrdio s obzirom na to da takav podatak može dati samo DORH službenim očitovanjem, a ne tužiteljica-zastupnica USKOK-ove optužbe na raspravi. Kraj takvog stanja stvari, ni žalbeni prigovori opt. Z. T. H. kojima se ističe da je ESLJP istaknuo potrebu davanja potpunog uvida u svaki sporazum između tužiteljstva i svjedoka kao bitne sastavnice poštenog suđenja koje se oslanja na svjedočki iskaz sudionika, nemaju utjecaja na pravilnost takvog zaključka.

15.3. U istu skupinu dokaza opt. Z. T. H. svrstava i prijedlog obrane da se pročitaju transkripti o ispitivanju R. J. iz arbitražnih postupaka koji su se vodili, prvi na temelju pravila Komisije UN za međunarodno trgovačko pravo i drugi na temelju pravila Međunarodnog centra za rješavanje investicijskih sporova koji je sastavni dio Svjetske banke u W. u S.-u, koji je obrana predložila 13. lipnja 2019., a sve radi provjere vjerodostojnosti i istinitosti iskaza svjedoka R. J. posebice s obzirom na to da je iskaz tog svjedoka protekom vremena mijenjao. Naime, žalbom se ističe da je svjedok R. J. iskazivao u USKOK-u 25. svibnja i 8. rujna 2011. te u prethodnom suđenju 8. ožujka 2012. i 25. listopada 2012. o istim činjenicama i okolnostima kao i u dva spomenuta arbitražna postupka (u Z. 3. i 4. svibnja 2015. te u W. D..C. 27. i 28. veljače 2017.), a koji iskazi su snimljeni te su izrađeni službeni transkripti.

15.4. Nasuprot prigovorima žalbe, prvostupanjski je sud s pravom taj prijedlog odbio uz obrazloženje da „transkripti odnosno zapisnici o ispitivanju svjedoka R. J. iz arbitražnog postupka nisu relevantni za donošenje odluke u ovom postupku“. Naime, svjedok R. J. je o svim bitnim i odlučnim činjenicama u svojim mnogobrojnim iskazivanjima tijekom suđenja u ovom kaznenom postupku bio dosljedan, pri čemu je, na prijedloge obrane, ponovno i iznova iskazivao (na raspravi u sveukupno šest navrata) pa i uz predočavanje dokumentacije od strane obrane. Stoga je i po ocjeni ovog drugostupanjskog suda nevažan i odugovlačeći prijedlog obrane za čitanjem zapisnika o iskazivanju tog svjedoka o istim okolnostima u drugim postupcima.

15.5. Prema stavovima obojice optuženika, prvostupanjski sud nije dostatno obrazložio ni odluku o odbijanju dokaznog prijedloga obrane istaknutog na raspravi od 13. rujna 2019. kojim je predloženo da se putem međunarodne pravne pomoći od nadležnih tijela Švicarske Konfederacije pribavi razna i mnogobrojna dokumentacija kojom bi se utvrdio tijek novca koji je na ime mita uplaćen na račun trgovačkog društva X.. Vezano uz taj dokazni prijedlog obrane žalbom se ističe da je 29. lipnja 2009. temeljni kapital i trgovačkog društva X. i trgovačkog društva D. povećan, dok su svjedoci R. J. i S. E. H. potvrdili da je izvor sredstava za povećanje kapitala bio upravo novac zaprimljen od trgovačkih društava H. i C., pri čemu je X. 31. prosinca 2010. odobrio društvu D. još jedan zajam u iznosu cca 4.400.000,00 Eura koji je upotrijebljen za otplatu dijela dugova tog društva prema H. B..

15.6. Obrane obojice optuženika su, naime, tijekom suđenja predlagale da se pribavi opsežna dokumentacija koja je, prema mišljenju optuženika, bila neophodna za provjeru vjerodostojnosti iskaza svjedoka R. J. jer da je on nedosljedno i kontradiktorno iskazivao vezano uz okolnost što je učinio s novcem. Iz sadržaja te dokumentacije bi se, kako se to tvrdi u žalbi opt. I. S., utvrdilo je li novac privremeno čuvao za treću osobu ili je novac bio namijenjen isključivo njemu te se prema novcu odnosio kao prema svom novcu odnosno što je učinio s 5.000.000,00 Eura te na koji način je novac transferiran između trgovačkih društava X., D. i H. jer bi se iz izvoda prometa po bankovnim računima moglo točno utvrditi što je bilo uplaćivano na račune i isplaćivano s računa i kada, a iz financijskih izvješća bi se moglo vidjeti što su ta društva prijavila švicarskim vlastima, koje su iznose primila i trošila, u koju svrhu i kada te na koji način su raspolagala tim novcem. Naime, prema mišljenju opt. I. S., za pravilnu ocjenu iskaza R. J. bilo je potrebno odgovoriti na pitanja: koliko dugo je novac stajao na računu trgovačkog društva X. prije isplate trgovačkom društvu D., je li novac ili dio novca isplaćen trgovačkom društvu D. prije nego je to društvo dokapitalizirano, je li novac ili neki njegov dio iskorišten za dokapitalizaciju trgovačkog društva D., je li novac ili neki njegov dio iskorišten za dokapitalizaciju trgovačkog društva X., je li trgovačko društvo X. doista uplatilo 4.431.351,41 Eura trgovačkom društvu D. 31. prosinca 2009. odnosno je li to bio predmetni novac ili njegov dio ili pak dodatni prihod od pružanja konzultantskih usluga, je li trgovačko društvo X. platio porez na predmetni iznos, kada je trgovačko društvo D. iskoristilo navedeni novac kako bi otplatio dio svojih dugova prema H. te kakvo je bilo financijsko stanje trgovačkog društva D. kada mu je trgovačko društvo X. uplatilo novac ili njegov dio.

15.7. Međutim, prema ocjeni ovog drugostupanjskog suda, nasuprot iznesenim žalbenim tvrdnjama, kraj nespornog utvrđenja da je novac u sveukupnom iznosu od 5.000.000,00 Eura uplaćen s računa trgovačkih društava H. i C. na račun trgovačkog društva X., činjenice koje bi izvođenjem svih naprijed pobrojanih dokaza trebalo utvrditi, ne bi predstavljale činjenice važne za odlučivanje niti bi postojala povezanost između tih činjenica i odlučnih činjenica pa je prvostupanjski sud s pravom takav dokazni prijedlog obrane odbio kao nevažan. Naime, analiza poslovanja navedenih društava i točno određivanje novčanih transakcija koje su uslijedile nakon uplate novca nije odlučna za zaključak jesu li terećena kaznena djela počinjena, osobito s obzirom na to da nije niti sporno da je predmetnim novčanim sredstvima raspolagano, o čemu će više biti riječi u nastavku ove odluke, u dijelu kod ocjene osnovanosti žalbenih prigovora pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

16. U odnosu na treću skupinu dokaza, dakle, dokaze čije je provođenje sud prvotno prihvatio pa potom odbio bez navođenja razloga za izmjenu svoje odluke, obojica optuženika u žalbama prije svega upiru na povredu prava na pravično suđenje konstituirano odredbom čl. 6. Konvencije (čiji je neraskidivi sastavni dio pravo na obrazloženu sudsku odluku) te uspostavljeno odredbom čl. 29. Ustava RH te implementirano u odredbi čl. 11. ZKP/08.-17., ističući da se radi o pravu koje zahtijeva jednakost oružja što znači da svaka stranka dobije razumnu mogućnost iznijeti svoj slučaj pod uvjetima koji je ne stavljaju u nepovoljniji položaj u odnosu na suprotnu stranu i da se između stranaka postigne pravična ravnoteža. U tom smislu, obojica optuženika u žalbama ističu da odbijanje prvostupanjskog suda da ispita

svjedoke obrane predstavlja povredu prava na pravično suđenje iz čl. 29. Ustava RH i čl. 6. st. 3. d) Konvencije (da ispituje ili daje ispitati svjedoke optužbe i da se osigura prisustvo i ispitivanje svjedoka obrane pod istim uvjetima kao svjedoka optužbe) jer da se odbijanjem gotovo svih svjedoka koje je predložila obrana kako bi razjasnili nejasnu situaciju koja je činila osnovu optužbi krši načelo jednakosti oružja. Žalbama se nadalje tvrdi da takvim postupanjem suda nisu zadovoljeni konvencijski standardi Europskog suda za ljudska prava jer je zahtjev obrane za ispitivanjem svjedoka bio dovoljno obrazložen i relevantan, a prvostupanjski sud nije razmotrio relevantnost niti je dao dostatne razloge za svoju odluku da ne ispita svjedoke. Naime, obrazloženje prvostupanjskog suda da su odlučne činjenice već bile dostatno utvrđene (na temelju dokaza tužiteljstva), prema mišljenju optuženika, predstavlja jasnu povredu prava optuženika na obrazloženu odluku te prava da iznesu svoju obranu i ospore optužbe koje im se stavljaju na teret kao i očitu povredu predmnijevanja nedužnosti, u čemu optuženici nalaze ostvarenje bitnih povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč. 11. ZKP/08.-17. te i čl. 468. st. 3. u vezi čl. 421. st. 2. i čl. 459. st. 5. ZKP/08.-17., upirući pritom i na praksu ESLJP, ali i na praksu USRH.

16.1. Temelj za takve žalbene tvrdnje optuženici nalaze u tome što je prvostupanjski sud na raspravi od 12. prosinca 2019. odbio prijedloge obrane s kojima se prethodno složio sud ili USKOK, a neke i odredio po službenoj dužnosti i to pod opravdanjem da je optužnica izmijenjena pa da više nisu relevantni, iako niti jedan od svjedoka nije bio predložen na okolnosti da je zaključenje spornih ugovora bilo protivno interesima Republike Hrvatske, već na okolnosti iz kojih razloga se krenulo u izmjenu Ugovora i kako je tekao proces izmjene međudioničarskog ugovora te razloga zaključenja Glavnog ugovora o izdvajanju plinskog poslovanja. Naime, prvostupanjski je sud na toj raspravi odbio prijedlog da se provede suočenje između svjedoka R. J. i S. E. H. te suočenje između svjedoka S. E. H. i I. F. kao i da se ispituju u svojstvu svjedoka dr. P. K. (tadašnji glavni savjetnik grupe M.-a, na okolnost tijekom pregovora i izmjeni međudioničarskog ugovora) i I. F. (članica pregovaračkog tima trgovačkog društva M. za Prvu izmjenu i dopunu dioničarskog ugovora, na okolnosti tijekom i razloga donošenja prve izmjene međudioničarskog ugovora), potom S. U. (potpredsjednik Vlade RH od 12. siječnja 2008. do 23. prosinca 2011., na okolnosti njegovog saznanja o tijeku pregovora i zaključenju ugovora kod potpredsjednika Vlade RH), R. M. (koji je prisustvovao svim sastancima Predsjedništva H. d. z., a na okolnost prezentacija tijekom pregovora i o njihovom trajanju), M. Z. (koji je u ranijem suđenju svjedočio o projektu D. A., na okolnost kontakata s I. F. i firmom Y. i njegovom interesu za projekt D. A. te pobijanje određenih tvrdnji V. T. T.), A. G. (glavni operativac pregovaračkog tima trgovačkog društva M. u vezi s činjenicama koje se tiču izmjena i dopuna dioničarskog ugovora), T. D. (predsjednik Uprave I.-e), S. C. (u vezi s F. S. i zašto je Ugovor o kupoprodaji dionica za kupnju dionica trgovačkog društva D. bio raskinut), M. G. (suvlasnik trgovačkog društva C., vlasnik trgovačkog društva H. i ključni svjedok u pogledu Ugovora i plaćanja trgovačkom društvu X., na okolnosti zaključenja ugovora o savjetodavnim uslugama) te D. D. (ovlašteni računovodstveni forenzičar koji je proveo analizu poslovnog odnosa i tijekom novčanih sredstava između trgovačkih društava M. i H. te trgovačkih društava M. i C. od 2008. do 2014.). Žalбом opt. I. S. se u prilog žalbenih tvrdnji o povredi prava na pravično suđenje ističe i da je odbijen prijedlog obrane da svjedok R. J. u spis dostavi Ugovor

o povjerljivosti na koji se pozivao prilikom iskazivanja, kao i da je obrani zabranjeno pitanje koje se odnosilo na identitet drugog dioničara u trgovačkom društvu X., a za kojeg je svjedok S. E. H. izričito rekao da ne postoji.

16.2. S druge strane, kako se to ističe žalbom opt. I. S., u dotadašnjem tijeku dokaznog postupka prihvaćeni su svi dokazi USKOK-a čije izvođenje je trajalo ukupno 11 mjeseci pa je tako prihvaćena dokumentacija koja se odnosi na J. T. i dokumentacija iz potpuno nepovezane austrijske istrage niza društava i pojedinaca (tzv. austrijski spisi), iako obrani nije bila objašnjena relevantnost te dokumentacije niti je temeljem iste bila utvrđena bilo koja odlučna činjenica. Takvo postupanje prvostupanjskog suda, prema mišljenju opt. I. S., potkrepljuje stav obrane o kršenju konvencijskih prava na pravično suđenje i prava na jednakost oružja (povreda načela ravnopravnosti stranaka) kao temeljnog principa pravičnog postupka.

16.3. Prije ocjene osnovanosti iznesenih žalbenih prigovora, treba ukazati na brojne dokazne prijedloge obrane koje je prvostupanjski sud u konkretnom kaznenom postupku prihvatio. Naime, upravo je prihvaćanjem prijedloga obrane na raspravi od 8. travnja 2019. pročitana dokumentacija koja će se potom predočavati svjedoku R. J. (podnesak U. H., korespondencija između trgovačkih društava D. i I. te Ugovor o pripajanju trgovačkog društva X. trgovačkom društvu D.). Potom je na prijedlog obrane na raspravi od 18. lipnja 2019. pročitani dokumenti dostavljeni od obrane i to e-mail prepiske B. H. i G. A. vezano uz kupnju prirodnog plina od 17. studenog 2018., a na raspravi od 27. rujna 2019. pročitani dokumenti dostavljeni od obrane i to Strategija energetskog razvoja RH te Prilagodba i nadogradnja Strategije energetskog razvoja RH. Nadalje, prihvaćanjem prijedloga obrane, na raspravi od 3. listopada 2019. pročitani su dokumenti Vlade RH od 6. srpnja 2008. i nacrt popisa uvjeta od 30. travnja 2008., 10. lipnja 2008. i 17. lipnja 2008. Također, na raspravi od 21. listopada 2019. (prije izmjene optužnice) prihvaćen je dokazni prijedlog obrane za ispitivanje svjedoka I. F., Z. A., G. G., S. U., K. T., F. H. i F. S., dok je na raspravi od 18. studenog 2019. prihvaćen prijedlog obrane i za ponovno saslušanje svjedoka R. J., iako je isti svjedok do tada ispitivan u više navrata. Nije bez značaja niti činjenica da je svjedok R. J., koji je po stavu obrane odlučujući svjedok u ovom kaznenom postupku, tijekom ponovljenog suđenja iskazivao ukupno šest puta i to većinom upravo na prijedlog obrane. Također, na raspravi su ispitani i svjedoci obrane i to K. T., G. G., Z. B., Z. S. A. i F. Z. H..

16.4. Imajući na umu naprijed navedeno, zajedno s već gore iznesenom ocjenom pravilnosti odluka prvostupanjskog suda za odbijanje pojedinih dokaznih prijedloga obrane, okolnost odbijanja ne svih, nego samo nekih dokaznih prijedloga, uz dostatno obrazlaganje razloga takve odluke, sama za sebe, razmatrajući način na koji je vođen cjelokupni postupak i kako je prvostupanjski sud ocijenio dokazni materijal, u konkretnom slučaju ne predstavlja povredu prava na obranu i jednakost oružja, kao bitnih komponenata prava na pravično suđenje. Naime, pravo na pravično suđenje podrazumijeva vođenje postupka na način da se svakoj stranci omogući zastupati svoje interese i prava pod jednakim uvjetima odnosno na način da se ne stavlja u bitno nepovoljniji položaj u odnosu na suprotnu stranu, a to je upravo ovdje i učinjeno.

16.5. Tako i ESLJP, na čiju se praksu u žalbama upire, ističe da se usklađenost sa zahtjevima pravičnosti ispituje na temelju postupka u cjelini, a ne na temelju izdvojenog razmatranja jednog određenog aspekta ili jednog određenog incidenta. Pritom se ocjenjuje je li optuženik imao mogućnost učinkovito se braniti, očitovati o dokazima optužbe, izvoditi (predlagati) dokaze koje je smatrao važnima te iznijeti svoju verziju događaja. Sve navedeno je u ovom kaznenom predmetu zadovoljeno. Treba naglasiti i to da je prema presudi ESLJP *Murtazaliyev v. Russia* istaknutoj u žalbama prijedlog važan ako može utjecati na ishod suđenja ili se može opravdano očekivati da će osnažiti položaj obrane. Neispitivanje žalbom pobrojanih svjedoka provođenje kojih dokaza je prethodno bilo prihvaćeno, a potom odbijeno, nije dovelo u pitanje pravičnost postupka u kojem su obojicu optuženika branila dva odnosno tri branitelja i u kojem su oni mogli ispitivati svjedoke optužbe, očitovati se na izvedene dokaze, predlagati dokaze i iznijeti svoju verziju događaja. Uostalom, obrazloženje prvostupanjskog suda da je takva odluka posljedica izmjene optužnog akta bilo je primjereno okolnostima predmeta, odgovarajuće u pogledu opsega i razine detaljnosti te takva odluka nije narušila pravičnost u cjelini (presuda ESLJP *Bosak i drugi protiv Hrvatske*).

17. U daljnjem dijelu žalbi obojica optuženika upiru da je prvostupanjski sud odbio kao „nevažan i odugovlačeći“ dokazni prijedlog obrane za vještačenje snimke video nadzora iz restorana M. obrazlažući takvu odluku time što ta snimka nema neku dokaznu vrijednost za utvrđenje relevantnih činjenica u ovom postupku odnosno činjenica koje se optuženicima stavljaju na teret u činjeničnom opisu. S obzirom na to da se prvostupanjski sud, unatoč takvoj odluci, u obrazloženju presude višekratno poziva upravo na tu snimku, osobito u dijelu ocjene vjerodostojnosti iskaza svjedoka R. J., optuženici smatraju da su time ostvarene bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč. 11. ZKP/08.-17., iz čl. 468. st. 2. ZKP/08.-17. i iz čl. 468. st. 3. u vezi čl. 421. st. 2. i čl. 459. st. 5. ZKP/08.-17.

17.1. Naime, obrana je tijekom postupka osporavala integritet te snimke iz restorana smatrajući da ona ne odgovara događajima tog dana kako su ih opisivali svjedok R. J., ali i opt. I. S. u obrani. Ovo iz razloga što opt. I. S. i opt. Z. T. H. nisu mogli sjediti za stolom u odsutnosti R. J. u 13:56 sati (90 minuta prije nego je R. J. platio prvi račun) ako je R. J. otišao tek 30 minuta nakon 15:39 sati (kada je platio prvi račun), znači u 16:09 sati, a vlasnik restorana svjedok M. Č. je iskazao da je sat na snimci pokazivao točno vrijeme. Zbog navedenog je, dakle, kako bi se provjerilo je li se manipuliralo s pripremom te snimke s obzirom na to da ista ne potvrđuje iskaz svjedoka R. J. u pogledu bitnih okolnosti sastanka, obrana zahtijevala da vještak iz područja informatike analizira snimku, koji prijedlog je odbijen uz obrazloženje da nema dokaznu snagu, iako je, kako se to apostrofira žalbama optuženika, reproducirana snimka u suprotnosti s drugim izvedenim dokazima.

17.2. Međutim, niti takvi žalbeni prigovori nisu osnovani. Prije svega, treba reći da činjenicu da su se opt. I. S. i svjedok R. J. zajedno s opt. Z. T. H. 19. listopada 2009. susreli u restoranu M. opt. I. S. u obrani niti ne osporava, a to proizlazi i iz iskaza svjedoka R. J. i M. Č.. Nadalje, sadržaj te snimke, kako to s pravom navodi prvostupanjski sud, ne potvrđuje nikakvu bitnu odnosno odlučnu kaznenopravnu činjenicu kojom se utvrđuje ostvarenje bitnih obilježja kaznenog djela

primanja/davanja mita u smislu postojanja koruptivnog sporazuma ili pak davanja dara ili obećanja dara. Naime, sadržajem te snimke se samo i jedino utvrđuje pomoćna činjenica u vidu postojanja prisnog odnosa i bliske povezanosti između opt. I. S. i opt. Z. T. H. i to u razdoblju nakon što je opt. I. S. prestao biti predsjednikom Vlade RH, kako to sasvim opravdano zaključuje prvostupanjski sud u obrazloženju pobijane presude. Stoga, opisanim postupanjem prvostupanjskog suda kao ni takvim obrazloženjem tog dijela pobijane presude nisu ostvarene žalbama optuženika istaknute bitne postupovne povrede.

18. Optuženi Z. T. H. u nastavku žalbe, upirući na bitnu u povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč. 11. ZKP/08.-17., ističe da su razlozi o odlučnim činjenicama u presudi nejasni, da je izreka proturječna sebi i razlozima presude, da presuda uopće nema razloga ili da u njoj nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama, a da su pojedini razlozi potpuno nejasni i u znatnoj mjeri proturječni te da o pojedinim odlučnim činjenicama postoji znatna proturječnost između onoga što se navodi u razlozima presude o sadržaju tih isprava ili iskaza danih u postupku i samih tih isprava ili iskaza. Također, ističe da svi pobrojani propusti predstavljaju i bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 3. ZKP/08.-17.

18.1. Obrazlažući takvu svoju tvrdnju opt. Z. T. H. u žalbi ističe da presuda nije sastavljena kako je to propisano u čl. 459. st. 5. ZKP/08.-17. te da se zbog toga ne može ispitati, da nesporne činjenice nisu izložene kao i da nije određeno i potpuno izloženo koje sporne činjenice i iz kojih razloga su uzete kao dokazane. Također, ističe da prvostupanjski sud nije obrazlagao svoje odluke ili su obrazloženja nedostatna kao i da nije analizirao pojedinu dokumentaciju i znatne dijelove iskaza određenih svjedoka. Upravo s tim u vezi osobito upire da u dijelu presude u kojem se iznosi sadržaj iskaza svjedoka R. J. i S. E. H. nema razloga o odlučnim činjenicama i postoji znatna proturječnost između onoga što se navodi u razlozima presude o iskazima u postupku i samih tih iskaza jer da nisu navedeni dijelovi iskaza koji su potpuno ili međusobno kontradiktorni, a sve u cilju da se održi iluzija da između iskaza postoje samo manje razlike te da su oni logični.

18.2. Nasuprot takvim žalbenim tvrdnjama, prvostupanjski je sud, postupajući upravo u skladu s odredbom čl. 459. st. 5. ZKP/08.-17., u presudi naveo činjenice koje stranke nisu osporile (stranica 19 presude), a potom i sporne činjenice (stranica 19 i 20 presude), nakon čega je izložio zbog kojih je razloga sporne činjenice našao dokazanima ili nedokazanima, dajući pri tome ocjenu vjerodostojnosti proturječnih dokaza. Također je prvostupanjski sud iznio razloge zbog kojih nije prihvatio pojedine prijedloge stranaka, kao i razloge kojima se rukovodio pri rješavanju pravnih pitanja, a osobito pri utvrđivanju postoji li kazneno djelo i krivnja optuženika i pri primjeni određenih odredaba kaznenog zakona na optuženika i njihova djela. Također, izreka presude je u svemu razumljiva i u skladu s obrazloženjem, te razlozi prvostupanjske presude sadrže obrazloženje svih odlučnih činjenica, a posebice onih odlučnih činjenica koje su vezane uz konstitutivne elemente terećenih kaznenog djela, utvrđenih na osnovu provedenih dokaza koji su temeljito analizirani i ocijenjeni. Stoga, istaknuta bitna postupovna povreda nije ostvarena, dok će o ispravnosti i

cjelovitosti analize i ocjene iskaza svjedoka R. J. i S. E. H. biti više riječi u nastavku ove odluke.

19. Optuženi Z. T. H. smatra da je istaknuta postupovna povreda ostvarena i time što je izreka presude proturječna sama sebi kao i razlozima u obrazloženju presude. Takav stav optuženik obrazlaže time što se u činjeničnom opisu navodi da je opt. I. S. primio dar, a da je opt. Z. T. H. obećao i dao dar te potom da je R. J. trebao opt. I. S. dar nakon određenog vremena isplatiti, dok preostali dio novca nije isplaćen. Naime, s obzirom na to da opt. I. S. nije osobno primio dar jer je nesporno da novac nikada nije otišao od R. J., opt. Z. T. H. smatra da činjenični opis nije u skladu s pravnim opisom jer se u pravnom opisu navodi da je opt. I. S. primio dar, a eventualno bi se, prema mišljenju optuženika, moglo reći da je primio obećanje dara.

19.1. Činjeničnim opisom predmetnih kaznenih djela opt. Z. T. H. se tereti da je opt. I. S. osigurao isplatu dogovorenog iznosa od 10.000.000,00 Eura posredstvom I. F. i to zaključenjem fiktivnih ugovora između trgovačkih društava C. i X. 3. lipnja 2009. te trgovačkih društava H. i X. 4. lipnja 2009., nakon čega su trgovačka društva C. i H. na račun trgovačkog društva X. 17. lipnja 2009. uplatile sveukupno iznos od 5.000.000,00 Eura, koji novac je, po dogovoru, R. J. trebao opt. I. S. isplatiti nakon određenog vremena, dok preostali dogovoreni iznos nije isplaćen. Dakle, opt. Z. T. H. se tereti da je kazneno djelo davanja mita počinio posredstvom I. F., dok se s druge strane opt. I. S. tereti da je kazneno djelo primanja mita počinio posredstvom R. J.. Kraj takvog stanja stvari, s obzirom na to da na račun trgovačkog društva X., čiji je R. J. bio direktor, 17. lipnja 2009. uplaćen novac na ime mita, što je i nesporno utvrđeno provedenim dokaznim postupkom, nema govora o proturječju činjeničnog i zakonskog opisa djela odnosno, prema nazivu iz žalbe, pravnog opisa djela.

20. Optuženi Z. T. H. ostvarenje istaknute bitne postupovne povrede nalazi i u tome što je prvostupanjski sud na stranici 73. obrazloženja presude naveo da je taj optuženik svojim ponašanjem ostvario dva modaliteta djela davanja mita, i to obećanje dara, kao i davanje dara, pri čemu je prva isplata dijela dogovorenog iznosa ostvarena 17. lipnja 2019., kada je to djelo i dovršeno. Naime, s obzirom na to da iz činjeničnog opisa jasno proizlazi da je prva isplata izvršena 17. lipnja 2009., dakle, 10 godina ranije, u navedenom optuženik nalazi proturječje izreke i razloga presude. Međutim, više je nego očito da se radi o nenamjernoj pogrešci u pisanju odluke, koja ni najmanje ne utječe na mogućnost njezinog ispitivanja, kako se to pogrešno nastoji prikazati žalbom optuženika, pa niti u tom dijelu nije ostvarena bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč. 11. ZKP/08.-17.

21. Upirući na ostvarenje bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč. 11. ZKP/08.-17. opt. I. S. pak u žalbi ističe da je prvostupanjski sud na stranici 19. obrazloženja presude naveo da je odbijen kao nevažan i odugovlačeći dokazni prijedlog obrane opt. I. S. i opt. Z. T. H. za provedbom vještačenja snimke video nadzora iz restorana M. uz obrazloženje da snimka, sama po sebi, nema neku dokaznu vrijednost za utvrđenje činjenica relevantnih u ovom postupku odnosno činjenica koja se stavljaju na teret optuženicima, nakon čega je prvostupanjski sud, nasuprot tome, na stranici 54. i 55. obrazloženja presude analizirao tu snimku i dio iskaza svjedoka J. vezano uz susret opt. I. S. i opt. Z. T. H. te zaključio kako upravo

iz tog dokaza proizlazi da je opt. I. S. bio u puno bliskijim odnosima s opt. Z. T. H., a to da pobija dio iskaza opt. I. S. da je opt. Z. T. H. tretirao kao i svakog drugog čelnog čovjeka jednog velikog investitora iz inozemstva. Zbog navedenog, ovaj optuženik smatra da je citirani dio obrazloženja presude nejasan i proturječan.

21.1. Međutim, kao što je to već naprijed detaljnije obrazloženo, odluka prvostupanjskog suda kojom je odbijen dokazni prijedlog obrane za vještačenjem snimke video nadzora, uz obrazloženje da tim dokazom nije moguće utvrditi odlučne činjenice koje čine bitna obilježja kaznenog djela, ni u kom dijelu ne ograničava niti ne sprječava prvostupanjski sud da provođenjem tog dokaza utvrđuje postojanje kontrolnih ili pak pomoćnih činjenica, kao što se u ovom kaznenom predmetu pregledavanjem sadržaja snimke video nadzora utvrđivala i analizirala bliskost odnosa opt. I. S. i opt. Z. T. H.. Stoga niti u tom dijelu presude nije ostvarena istaknuta bitna postupovna povreda.

22. Postojanje bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč. 11. ZKP/08.-17. opt. I. S. nalazi i u, prema stavu žalbe, nejasnim i proturječnim razlozima prvostupanjskog suda o odlučnim činjenicama u odnosu na ocjenu vjerodostojnosti ispitanih svjedoka. Uporište za takav stav optuženik nalazi u tome što prvostupanjski sud na stranici 65. obrazloženja pobijane presude navodi da je u potpunosti povjerovao iskazima svih ispitanih svjedoka jer su iskazivali o onim činjenicama koje su im bile poznate te da su u bitnim dijelovima njihovi iskazi suglasni, a dijelom proizlaze iz materijalne dokumentacije. Međutim da, nasuprot takvoj ocjeni personalnih dokaza, prvostupanjski sud na stranici 59. kod ocjene iskaza svjedoka D. P. navodi da je povjerovao samo dijelu iskaza tog svjedoka u kojem opisuje kronologiju događaja, dinamiku pregovora, ulogu u pregovorima i prezentacije problematike Užem kabinetu Vlade RH i sjednicama Vlade RH, no, da ne vjeruje dijelu iskaza kojim svjedok opravdava donošenje takvih Ugovora, smatrajući da želi stvoriti dojam kako je njegov rad bio ispravan i opravdati svoje postupanje. Isto tako, žalbom se ističe da prvostupanjski sud kod ocjene iskaza svjedoka L. B. navodi da vjeruje samo dijelu iskaza tog svjedoka u kojem opisuje prezentacije D. P. o problematici i potrebi zaključenja spornih ugovora, postupanje na Predsjedništvu H. d. z. i Užem kabinetu Vlade RH, no, da ne vjeruje dijelu iskaza o učestalosti i trajanju tih prezentacija (stranica 69 presude). Također, žalbom upire da na stranicama 69-71 presude prvostupanjski sud, ocjenjujući iskaze svjedoka Z. S. A., Z. N., G. G. i K. T., istima očito ne vjeruje, smatrajući da su željeli otkloniti kaznenu odgovornost opt. Z. T. H. prikazujući da je zaključenje Ugovora bilo nužno (stranica 71. presude), dok na stranici 69. presude navodi da ne vjeruje dijelu iskaza tih svjedoka ni kada opisuju spašavanje trgovačkog društva I. 2008.

22.1. Premda je prvostupanjski sud, doista, prilikom analize i ocjene nekolicine od mnogobrojnih iskaza tijekom postupka ispitanih svjedoka, prvo uopćeno naveo da im je u cijelosti povjerovao, nakon čega je kuna, dovodeći ih u odnos s ostalim provedenim dokazima, detaljnije elaborirao kojim točno dijelovima tih iskaza vjeruje, a koje dijelove nije prihvatio kao istinite, ne radi se o takvom proturječju razloga koje pobijanu presudu čini nerazumljivom do to mjere da se ona ne bi mogla ispitati, kako to smatra žalitelj, a time niti o ostvarenju bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč. 11. ZKP/08.-17.

23. Nadalje, i opt. I. S. i opt. Z. T. H. u žalbama tvrde da je prvostupanjski sud protivno zakonskim odredbama (bez donošenja rješenja) donio odluku o isključenju javnosti s rasprave održane 19. veljače 2019., a time da su počinjene bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč. 4. te iz čl. 468. st. 2. i 3. ZKP/08.-17.

23.1. Žalbama optuženika se u tom pravcu tvrdi da je javnost na spomenutoj raspravi prvotno bila isključena na zahtjev opt. I. S. kako bi mogao izložiti sve pojedinosti svojih zdravstvenih problema. Naime, obrana opt. I. S. je tvrdila da rasprava ne može biti nastavljena u odsutnosti optuženika ako on nije u mogućnosti prisustvovati raspravi jer se zdravstveno loše osjećao pa je sud svima prisutnima naredio da napuste sudnicu osim branitelja optuženika i zamjenika ravnateljice USKOK-a, a bez da je isključenje javnosti uneseno u raspravni zapisnik. Žalbama se tvrdi da, iako nije bilo nikakvog naknadnog opravdanja za nastavak isključenja javnosti, sud nije dopustio javnosti da ponovno prisustvuje raspravi, a to da nije zabilježeno na zapisniku, time da rasprave tada još nisu bile snimane. Također, žalbama se ističe da je tijekom tog dijela rasprave prvostupanjski sud iznio teške optužbe na račun branitelja, prijetio da će rasprave održavati svaki dan bez obzira na postojeće profesionalne obveze branitelja, braniteljicama optuženika odredio „drakonske“ kazne zbog nepoštivanja suda i narušavanja reda u sudnici, koje odluke su rješenjima VSRH preinačene i ukinute, te da je dopustio da se interakcija s braniteljima svede na nivo koji je ispod standarda za sud. Prema mišljenju obojice optuženika, a s obzirom na to da je javnost isključena s dijela rasprave na kojoj su se neosnovano i arbitrarno kaznile braniteljice obojice optuženika, bez donošenja obrazloženog rješenja i zapisničke konstatacije te činjenice u skladu s odredbom čl. 388. st. 1. ZKP/08.-17., pri čemu je rješenje o kažnjavanju izdiktirano u zapisnik tek nakon povratka javnosti u sudnicu, takvim postupanjem prvostupanjskog suda (koje je zabilježeno na audio snimci rasprave sačinjenoj u skladu s odredbom čl. 395. st. 4. ZKP/08.-17.), pored istaknutih bitnih postupovnih povreda, ostvarena je i povreda čl. 6. Konvencije.

23.2. Iz tijeka rasprave održane 19. veljače 2019., kako to proizlazi iz sadržaja zapisnika (list 10439), vidljivo je da je prvostupanjski sud nakon ispitivanja svjedoka D. Š. u 12,00 sati prekinuo raspravu te odredio pauzu pa je rasprava nastavljena u 12,50 sati. Potom je opt. I. S., nakon slobodnog izlaganja svjedoka D. M., predložio da se rasprava prekine jer više nije u mogućnosti istoj prisustvovati s obzirom na to da se nije osjećao dobro. Na prijedlog vijeća da se rasprava prekine na sat vremena, obrana se protivila nastavku rasprave te se braniteljica opt. I. S. povišenim tonom obratila sudu i predsjednici vijeća dok je braniteljica opt. Z. T. H. navela predsjednici vijeća da ne zna što su prava obrane optuženika. Potom je vijeće donijelo rješenje kojim su, na temelju čl. 396. st. 1. ZKP/08.-17. braniteljice obojice optuženika novčano kažnjene zbog vrijeđanja predsjednice vijeća, a potom i rješenje kojim se rasprava prekida te se nastavak određuje prema ranije određenom rasporedu.

23.3. Iz sadržaja rješenja VSRH od 22. siječnja 2020. broj I Kž-Us 41/2019, proizlazi da je prvostupanjsko rješenje kojim su braniteljice optuženika novčano kažnjene u

odnosu na braniteljicu opt. Z. T. H. ukinuto, a u odnosu na braniteljicu opt. I. S. preinačeno na način da joj je umjesto novčane kazne izrečena opomena.

23.4. Imajući na umu sve naprijed navedeno, ovaj drugostupanjski sud nalazi da činjenica da u raspravni zapisnik nije konstatirana odluka o isključenju javnosti, koja stvarno nije niti donesena, već su kako to proizlazi iz snimke rasprave koju su priložili branitelji u jednom trenutku prisutni bili udaljeni iz sudnice, a u kojem trenutku je nesporno došlo do neprimjerenih izraza i povišenih tonova braniteljica optuženika prilikom obraćanja sudu, a time i do neprimjerenog ponašanja, kako je to jasno vidljivo iz snimke rasprave sačinjene u skladu s odredbom čl. 395. st. 4. ZKP/08.-17. koja je u pravitku žalbe na navedeno rješenje o novčanom kažnjavanju u spis dostavila braniteljica opt. Z. T. H., ukazuje da je povrijeđena odredba čl. 409. ZKP/08.-17. kojom je propisano da se o postupanju na raspravi vodi zapisnik u koji se mora unijeti u bitnome cijeli tijek rasprave, osim ako drukčije nije propisano tim Zakonom. Međutim, ne radi se o bitnoj postupovnoj povredi iz čl. 468. st. 1. toč. 4. ZKP/08.-17. kako se to tvrdi žalbama optuženika jer je prvostupanjski sud s pravom, prilikom iznošenja osobnih zdravstvenih prilika opt. I. S., donio odluku o udaljenju prisutnih iz sudnice, dakle, postupao je u skladu sa zakonom, a ne protivno zakonu. Isto tako, postupanjem na opisani način nije ostvarena niti u žalbama istaknuta relativno bitna procesna povreda iz čl. 468. st. 3. ZKP/08.-17. u vezi čl. 409. ZKP/08.-17. s obzirom na to da, iako prvostupanjski sud na raspravi nije pravilno primijenio odredbu tog Zakona o vođenju zapisnika, to nije utjecalo niti moglo utjecati na presudu. Osim toga, o povredi iz čl. 468. st. 1. toč. 4. ZKP/08.-17. bi se stvarno radilo tek da je javnost bila udaljena na sudski hodnik, a da je tada uslijedilo izvođenje dokaza relevantnih za utvrđivanje krivnje optuženika, a što prema ranije izloženom kao i sadržaju snimke tijekom rasprave stvarno nije bio slučaj.

24. Daljnjim žalbenim prigovorima obojica optuženika, ponovno upirući na bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 2. i 3. ZKP/08.-17. te povredu prava na pravično suđenje zajamčeno čl. 6. Konvencije i čl. 29. Ustava RH, ističu da je prvostupanjski sud, iako je na raspravi 25. veljače 2019. na temelju čl. 409. st. 2. ZKP/08.-17. odredio da će se iskazi svjedoka snimati, grubo prekršio prava obrane time što im ovjereni prijepisi audio snimki nisu dostavljeni odmah niti su ovjereni prijepisi iskaza svjedoka dostavljeni u roku od pet radnih dana, kako je to propisano odredbom čl. 410. st. 5. ZKP/08.-17., pri čemu je prvostupanjski sud u nekoliko slučajeva s dostavom transkripata kasnio čak do dva mjeseca, a s dostavom snimki ispitivanja i do dva tjedna. S tim u vezi opt. Z. T. H. ističe i da su, s obzirom na to da raspored održavanja rasprava nije bio prilagođen novim okolnostima (snimanju iskaza svjedoka) dijelovi transkripata obrani ponekad predavani na početku rasprave, a drugi dio na kraju rasprave, zbog čega predsjednica vijeća, uslijed užurbanog tempa suđenja, nije bila u mogućnosti provjeravati točnost sadržaja transkripata. To je, prema žalbenim tvrdnjama opt. Z. T. H., dodatno opterećivalo obranu koja je sama izrađivala transkripte u kojima su uočene brojne pogreške koje mijenjaju smisao iskaza svjedoka o odlučnim okolnostima, a s time je bilo upoznato i raspravno vijeće te je bilo predloženo da se presluša snimka ispitivanja svjedoka i usporedi s izrađenim transkriptom ispitivanja kao i da istaknute primjedbe ocijeni opravdanim i naloži ispravak prijepisa transkripta, o čemu, međutim, nije donesena nikakva odluka.

24.1. Optuženi I. S., u prilog istaknutim žalbenim prigovorima navodi da je, iako je rješenjem određeno da će se snimati samo iskazi svjedoka, bez posebnog rješenja u više navrata vršeno snimanje i ostalih dijelova rasprave (dokaznih prijedloga), a to da je dovelo do problema u snalaženju u raspravnim zapisnicima, kao i da prvostupanjski sud, iako je na raspravi rekao da se snima, nije snimao raspravu na kojoj je ispitivan vještak prof. dr. sc. B. Š. pa je u zapisnik izdiktiran iskaz vještaka po sjećanju, što je dovelo do netočnih navoda u zapisniku.

24.2. Optuženi Z. T. H. istaknute bitne povrede odredaba kaznenog postupka nalazi i u propustu predsjednice vijeća da pojedine procesne prijedloge i rješenja suda unosi u raspravni zapisnik, zbog čega su neki prijedlozi stranaka i odluke suda snimani i nalaze se u transkriptima, ali ne i u zapisniku s rasprave, i obrnuto, pa obrana ponekad nije znala koje radnje se snimaju, a to da ju je gotovo onemogućilo u radu. Kao dokaz takvoj žalbenoj tvrdnji kao primjer navodi da je obrana na raspravi od 12. prosinca 2019. istaknula prigovor zastare i predala pisani podnesak, a da to uopće nije vidljivo u zapisniku, već samo na snimci rasprave.

24.3. Međutim, iako je sve naprijed navedeno točno, propustom prvostupanjskog suda da u tijeku rasprave postupi u skladu s odredbama čl. 409. st. 1. i čl. 410. st. 5. ZKP/08.-17., protivno žalbenim tvrdnjama obojice optuženika, nije ostvarena relativno bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 3. ZKP/08., jer to nije utjecalo na presudu, a slijedom toga optuženicima nije povrijeđeno ni pravo na pravično suđenje.

25. Bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 2. i 3. ZKP/08.-17. te povredu prava na pravično suđenje zajamčenog čl. 6. Konvencije i čl. 29. Ustava RH obojica optuženika nalaze u povredi prava na odgovarajuće vrijeme i mogućnost pripreme obrane (završnih govora), koje pravo se odražava u općem pravu na jednakost oružja iz čl. 6. st. 1. Konvencije i čl. 6. st. 3. b) Konvencije. U tom pravcu obojica optuženika žalbama ističu da je prvostupanjski sud na raspravi 12. prosinca 2019. izvijestio stranke da će završni govori uslijediti na raspravi 19. prosinca 2019., iako dokazni postupak tada još nije bio završen niti su bili dostupni transkripti ispitivanja svjedoka R. J. od 12. prosinca 2019., dok su na raspravi 16. prosinca 2019. trebala biti ispitana još tri svjedoka. Naime, žalitelji ističu da je na raspravi 12. prosinca 2019. prvostupanjskom sudu dostavljena izmijenjena optužnica te da je sud, bez dodatnog pojašnjenja, odlučio da se daljnji dokazi, osim ispitivanja svjedoka obrane F. S. i Z. A., neće provoditi pa tako niti ispitivati svjedoci za koje je već određeno njihovo saslušanje. Rasprava je potom zaključena 16. prosinca 2019., a 17. prosinca 2019. su obrani stavljeni na raspolaganje transkripti s iskazima svjedoka R. J., Z. A. i F. S.. O. smatraju da u tako kratkom vremenu obrana nije mogla upoznati optuženike s izmijenjenom optužnicom ni dobiti njihove upute (opt. I. S. se nalazio na liječenju izvan Z. i njegova obrana nije bila u mogućnosti kontaktirati ga), kao niti pripremiti završni govor koji bi predstavljao ozbiljnu analizu provedenog dokaznog postupka, imajući na umu obimnost predmeta od više od 12000 stranica, kao i kasno dostavljene transkripte ispitivanja svjedoka R. J., najvažnijeg svjedoka u postupku.

25.1. U prilog takvim tvrdnjama opt. Z. T. H. žalbom ističe i da je obrana bila onemogućavana u obavljanju uvida u spis što je istaknuto na raspravi od 11. ožujka 2019., da je prvostupanjski sud neposredno prije iznošenja završnih riječi odbio izvršiti ispravke bitnih i značajnih pogrešaka zapisnika u vezi s dokaznim prijedlozima obrane na raspravi 12. prosinca 2019. te da prvostupanjski sud, iako transkripti iskazivanja svjedoka R. J. na raspravi od 12. prosinca 2019. te svjedoka ispitanih na raspravi od 16. prosinca 2019. nisu bili dovršeni ni predani obrani te je dva puta izmijenjena optužnica, nije prihvatio prijedlog obrane za odgodom pripreme završnog govora za koje ih je sud obavijestio da ih moraju iznijeti 19. prosinca 2019., pri čemu je vrijeme iznošenja završnih govora ograničeno na najviše dva sata po branitelju, a to sve da je također dovelo do kršenja prava obrane.

25.2. Kod ocjene osnovanosti istaknutih žalbenih prigovora treba imati na umu nekoliko okolnosti. Prije svega, u konkretnom kaznenom predmetu je, u odnosu na opt. I. S., riječ o ponovljenom suđenju, na kojem su gotovo svi dokazi već bili izvedeni u ranijem postupku. Pri tome nije bez značaja niti to da su pojedini svjedoci ispitivani u više navrata pa tako svjedok R. J., čiji je iskaz, kako se to žalbama optuženika višekratno ističe, ključan, čak u šest navrata. Nadalje, riječ je o postupku koji se vodi već dugi niz godina i koji je, u biti, izborom samih optuženika, vođen u njihovoj odsutnosti, pri čemu su prava obrane obojice optuženika od samih početaka zastupana od strane više branitelja koji su svojom prisutnošću na svim raspravama imali saznanja o sadržaju iskaza svih ispitanih svjedoka te su im, neovisno o (ne)opravdanim zakašnjenjima, transkripti i snimke iskaza svjedoka bili dostavljani. Kada se, uz sve navedeno, ima na umu da je optužnica, iako tek pred kraj rasprave, izmijenjena tako da se, s obzirom na radnje za čije se poduzimanje optuženici izmijenjenim optužnim aktom sada terete, bitno ne razlikuje od prethodne optužnice, već je, štoviše, ispušten dio inkriminacije u kojem se opt. I. S. teretilo da je postupao u svojstvu predsjednika H. d. z. te da je znao da je zaključenje Ugovora protivno interesima Republike Hrvatske odnosno da je neistinito prikazao da je njihovo zaključenje u interesu Republike Hrvatske, nema govora o tome da je u konkretnom kaznenom predmetu došlo do povrede prava na odgovarajuće vrijeme i mogućnost pripreme obrane, kako se to u žalbama obojice optuženika nastoji prikazati. Prema tome, nisu počinjene bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 2. i 3. ZKP/08.-17. niti je, razmatranjem postupka u cjelini, utvrđeno da bi bilo teško povrijeđeno pravo na pravično suđenje zajamčeno čl. 6. Konvencije i čl. 29. Ustava RH.

26. Žalbama optuženika se nadalje ističe da se povreda prava na nepristran sud, kao jednog od sastavnica prava na pravično suđenje iz čl. 6. st. 1. Konvencije, čl. 29. Ustava RH i čl. 11. ZKP/08.-17. te ostvarenje bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč. 11. i čl. 468. st. 2. i 3. ZKP/08.-17., u ovom kaznenom postupku ogledaju u ponašanju i odlučivanju predsjednice raspravnog vijeća, sutkinje M. Š. S. na raspravi.

26.1. Optuženi Z. T. H., obrazlažući takav stav, uvodno navodi da je ovaj kazneni predmet, od samog početka, imao ne samo pravosudni nego i politički kontekst. Naime, navodno davanje mita bilo je političko pitanje koje je uključivalo prijenos upravljanja nad najvažnijom hrvatskom kompanijom i od „vitalnog gospodarskog

interesa“ stranom pravnom subjektu, a predmetni je kazneni postupak tijesno povezan s nacionalnim interesima s obzirom na to da je Republika Hrvatska u arbitražnom postupku koji je pred U.-om pokrenula protiv trgovačkog društva M. pokušala dokazati da je sporazum o davanju mita učinio ništetnim upravljačka prava nad kompanijom vrijednom 4.400.000.000,00 Eura. Važnost trgovačkog društva I. za hrvatske nacionalne interese bila je predmetom svjedočenja u ovom suđenju, a ishod suđenja je pitanje od najvažnije javne i političke važnosti te bi osuđujuća presuda značajno utjecala na gospodarske interese i na politiku. Zbog svega navedenog, opt. Z. T. H. smatra da je prvostupanjski sud trebao osigurati savjesno poštivanje zahtjeva neovisnog i nepristranog suda, a to se, prema stavu optuženika, nije dogodilo.

26.2. Optuženi I. S. u istom pravcu žalbom ističe da je prvostupanjski sud u više navrata na nedvojbeni način izrazio vrlo negativan i neprijateljski stav prema opt. I. S. i njegovoj obrani, da postupanje suda predstavlja eklatantne primjere povrede načela objektivnosti te ukazuje na postojanje preduvjerena i pristranosti u odnosu na opt. I. S. čija prava da su bila sustavno kršena pa su i optuženik i njegova obrana vrlo rano znali kakav će biti ishod postupka. Naglašava da je od važnosti i činjenica da je VSRH rješenjem od 24. rujna 2015. broj Su-IV-373/15-6 zbog pristranosti otklonio predsjednika Županijskog suda u Zagrebu, suca I. T., od obavljanja dužnosti predsjednika Županijskog suda u Zagrebu i predsjednika vijeća u ovom predmetu, a ta odluka, s obzirom na postojanje izvjesne zavisnosti sudaca o odlukama Predsjednika suda, dovodi do bojazni da opt. I. S. na Županijskom sudu u Zagrebu niti nije mogao očekivati pravično suđenje. Isto tako i opt. Z. T. H. u žalbi napominje da je obrana već tijekom pripremnog ročišta tražila izuzeće sutkinje M. Š. S. iz razloga što je u svom odgovoru u pogledu hrvatskog zahtjeva za prethodnu odluku podnesenom Sudu Europske unije u Luxemburgu (dalje: SEU) prejudicirala stvari o kojima je sud tek trebao odlučiti (povreda načela *ne bis in idem*), međutim, da je taj zahtjev 17. rujna 2018. odbijen od strane predsjednika Županijskog suda u Zagrebu suca I. T. koji je, kao što je već naprijed istaknuto, prethodno bio izuzet od postupanja u ovom kaznenom predmetu, a to da je nedvosmisleno predstavljalo povredu ranije spomenute odluke VSRH.

26.3. Kao potkrjepu stavovima o pristranosti predsjednice vijeća, obojica optuženika u nastavku žalbi podrobnije opisuju pojedina njezina postupanja. Tako se žalbom opt. I. S. ističe da je predsjednica vijeća 8. veljače 2019. zahtijevala od predsjednika suda postavljanje branitelja po službenoj dužnosti opt. I. S. iz razloga skorog nastupa zastare kaznenog progona za opt. Z. T. H. te zbog izostanka oboje branitelja opt. I. S. s rasprave određene za 8. veljače 2019. zbog bolesti (odvjetnik Č. P. je nedolazak ispričao zbog operacije, a odvjetnica J. S. zbog viroze). Naime, s obzirom na to da se radilo o prvom nedolasku branitelja optuženika zbog bolesti od početka suđenja koje je trajalo deset godina, sud je, prema mišljenju žalbe, na idućoj raspravi trebao omogućiti obrani da se očituje o tom zahtjevu i dostavi dokaze za nepristupanje na raspravu, ali to nije učinio, iako je već na idućoj raspravi dostavljenom medicinskom dokumentacijom utvrđeno da je odvjetnica J. S. bila opravdano odsutna, a takvo postupanje predsjednice vijeća optuženik nalazi neprihvatljivim i neopravdanim.

26.4. Jedna od okolnosti na kojima obojica optuženika temelje stav o pristranosti suda jest da je prvostupanjski sud odbio gotovo sve dokazne prijedloge obrane kao nevažne i odugovlačeće (od pribavljanja dokumentacije koja je trebala poslužiti utvrđivanju odlučnih činjenica kao i provjeri vjerodostojnosti iskaza svjedoka R. J. do ispitivanja gotovo svih svjedoka obrane), a time je obrana, prema stavu žalbi, bila onemogućena u nastojanju da ospori činjenice koje su bile ustanovljene dokazima USKOK-a. Prihvatanje, s druge strane, gotovo svih dokaznih prijedloga USKOK-a je, kako se to tvrdi žalbama, dovelo do povrede načela jednakosti oružja, što dodatno ukazuje da optuženici nisu imali pravo na nepristran sud. Na te žalbene tvrdnje već je odgovoreno u ovoj odluci zajedno s davanjem ocjene o pravičnosti postupanja prvostupanjskog suda.

26.5. Uporište za stav o pristranosti suda žalbe optuženika nalaze i u donošenju odluka o novčanom kažnjavanju braniteljica optuženika, o čemu je također već bilo riječi u ranijim dijelovima ove odluke. Naime, na raspravi održanoj 19. veljače 2019. prvostupanjski je sud kaznio braniteljicu opt. I. S. i braniteljicu opt. Z. T. H. kaznama od po 10.000,00 kuna zbog narušavanja reda u sudnici i vrijeđanja dostojanstva suda. Optuženi I. S. u žalbi objašnjava da je između obrane i predsjednice sudskog vijeća došlo do prijepora u trenutku kada je on tražio prekid rasprave jer se osjećao loše, a da je predsjednica vijeća, unatoč tome, htjela nastaviti s raspravom, iako joj je tog dana dostavljena medicinska dokumentacija opt. I. S. uz prijedlog za provođenjem medicinskog vještačenja (koje je naknadno i provedeno te je utvrđeno da su mogućnosti opt. I. S. da prisustvuje raspravi vremenski limitirane) te iako je opt. I. S. ranije tog dana u pauzi dogovorio da rasprava traje još sat vremena jer više ne može izdržati. Žalbom se ističe da je do incidenta došlo zbog toga što je braniteljica optuženika smatrala da je potrebno prekinuti raspravu nalazeći pogrešnim stajalište predsjednice sudskog vijeća da je pravo optuženika na raspravi osigurano prisustvom njegove braniteljice jer je opt. I. S. osoba narušena zdravlja koja već deset godina redovito provodi u sudnicama uz izraženu želju da prisustvuje sudskim raspravama, zbog čega je predsjednici vijeća rekla „da joj nisu jasna prava okrivljenika“ u cilju obrane prava opt. I. S., a ne u namjeri vrijeđanja suda i dovođenja u pitanje njegovog integriteta, pri čemu je takvoj reakciji svakako pridonio događaj s prethodne rasprave na kojoj je predsjednica vijeća, unatoč postojanju uredne liječničke dokumentacije, „optužila“ braniteljicu za postupanje s namjerom dovođenja do zastare kaznenog postupka protiv opt. Z. T. H. uz prijetnju „da će snositi trošak odgode prošle rasprave ako nastavi s time“. Optuženi I. S. smatra da je sud, ako je smatrao da treba nastaviti s raspravom, u zapisnik trebao unijeti prigovor obrane jer je opt. I. S. napustio raspravu zbog lošeg zdravstvenog stanja te da je na taj način, u danim okolnostima, s obzirom na potencijalno prijetecu prirodu sankcija koje je prvostupanjski sud odredio braniteljici optuženika, kao i vrlo „neugodne, uvredljive i difamirajuće tvrdnje“ prvostupanjskog suda o postupanju braniteljice optuženika, obrani optuženika onemogućeno normalno obavljanje temeljne obveze da predano brani interese svog klijenta. U tom pravcu opt. I. S. ističe i da ozbiljne optužbe predsjednice vijeća da braniteljica manipulira postupkom, da ga ometa, da fingira bolest, da vrijeđa sud, da radi na štetu svom branjeniku tražeći izuzeće predsjednice vijeća, dovode do razumnog pitanja o nepristranosti suda, kao i da se sve to događalo kao odgovor na nastojanje braniteljice optuženika da obavi profesionalnu dužnost i brani interese svoje stranke. U prilog takvom rezoniranju žalbe obojice

optuženika upiru i na opasku unesenu u zapisnik s rasprave od 19. rujna 2019., koji se prema odredbama ZKP/08.-17. trebao dostaviti strankama odmah po završetku rasprave, a kojom se, prema stavu žalbi, pokazuje animozitet, izrazita netrpeljivost i pristranost suda prema obranama optuženika. Naime, na kraju zapisnika je navedeno „Na inzistiranje braniteljice I. opt. L. V., istoj je predan zapisnik odmah prilikom izlaska iz sudnice sa štamparskim greškama koje su nastale prilikom pisanja zapisnika, a koje su sada ispravljene no kontekst i ono što je navedeno u zapisniku vjerno održava tijek rasprave. Zapisnik je predan da se isključi mogućnost imputiranja sudu od obrana I. i II optuženika da je nešto naknadno dodavano, a što nije u bitnom bilo rečeno na raspravi.“ U prilog izraženim stavovima opt. I. S. žalbi upire i na Preporuku Odbora Ministara Vijeću Europe koje traži da Vlade država članica „poduzmu ili ojačaju mjere koje smatraju potrebnim u pogledu implementiranja slobode obavljanja dužnosti branitelja,“ kao i na praksu ESLJP: presuda *Morice*, presuda *Nikola protiv Finske*, presuda *Steur protiv Nizozemske*.

26.6. Daljnju potvrdu svoga stava o pristranosti predsjednice vijeća opt. I. S. nalazi i u tome što je predsjednica vijeća, nakon što joj je 11. veljače 2019. dostavljena medicinska dokumentacija kojom se opravdava izostanak braniteljice optuženika s rasprave 8. veljače 2019. (8. veljače 2019. je bio petak i izabrani liječnik je radio u popodnevoj smjeni pa je dokumentacija dostavljena na sud 11. veljače 2019.), 12. veljače 2019. dala nalog Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje (dalje: HZZO) da se provjeri zdravstveni status odvjetnice J. S., a potom, nakon potvrde da braniteljica optuženika zbog bolesti nije bila u mogućnosti pristupiti na zakazanu raspravu, 15. veljače 2019. izdala nalog da se od liječnika opće prakse izuzme cjelokupna zdravstvena dokumentacija braniteljice, slijedom čega je u spis dostavljen cijeli zdravstveni karton braniteljice optuženika. Takvo postupanje suda, u smislu nepotrebnog izuzimanja privatnih i tajnih informacija koje se odnose na psihofizičko zdravlje braniteljice, prema stavu žalbe opt. I. S., predstavlja kršenje prava na privatnost i nedopustivo miješanje u privatni život braniteljice (povreda čl. 8. Konvencije), pri čemu, dovodjenjem u pitanje integriteta i poštenja braniteljice optuženika te pritiskom na obranu, izaziva ohlađujući učinak (*chilling effect*) na njenu sposobnost i nastojanje da revno i predano obavlja svoj posao. Naime, stav je optuženika da je, s obzirom na to da niti jedna rasprava nije bila odgođena zbog izostanka braniteljice optuženika te je provedena temeljita istraga je li razlog izostanka bio opravdan i zaključeno da postoji valjana dokumentacija, dodatno pribavljanje medicinskog kartona braniteljice optuženika nezakonito i nepotrebno, a ako je isti dostavljen omaškom, trebao je biti vraćen liječniku i nitko nije smio u njega izvršiti uvid pa čak niti sud. U tom smislu i opt. Z. T. H. žalbom ističe da bezobzirno otkrivanje osobnih podataka i informacija u profesionalnom kontekstu (traženje od HZZO da se provjeri bolovanje braniteljice opt. I. S. jer visoka temperatura i išijas ne opravdavaju neprisustvovanje na ročištima na neodređeno vrijeme u predmetu koji će vrlo skoro otići u zastaru, optužbe zbog neobavješćavanja suda dan ranije da je sedimentacija povišena, laganja o bolesti) predstavlja vršenje neprimjerenog pritiska na branitelje protivno čl. 6. st. 2. Konvencije i potencijalno kršenje prava braniteljice optuženika iz čl. 8. Konvencije.

26.7. Osim već u prethodno navedenim primjerima u kojima je predsjednica vijeća, prema mišljenju žalbi, ostavljala neprikriven dojam pristranosti, opt. Z. T. H. u žalbi

ističe i da je predsjednica vijeća na raspravi od 8. veljače 2019., nakon što je opt. I. S. obavijestila da mu je sud postavio branitelja po službenoj dužnosti jer je njegov izabrani branitelj odsutan zbog bolesti, optuženika spriječila da se obrati sudu, unatoč tome što nije bio zastupan, a potom na raspravi od 18. veljače 2019. optužila braniteljicu opt. I. S. za pokušaj manipuliranja sudskim postupkom kako bi nastupila zastara i zaprijetila plaćanjem troškova odgode rasprave jer je pokušala obraniti svoj dignitet, dok je na raspravi od 19. veljače 2019., na kojoj je protivno zakonu bila isključena javnost, izjavila da neće dopustiti beskrajno pozivanje na okrivljenikova prava u pogledu pitanja hoće li postupak biti nastavljen u odsutnosti opt. I. S., a braniteljicu opt. I. S. optužila za stvaranje tenzija i snažno opstruiranje postupka.

26.8. Žalbom opt. Z. T. H. se, nadalje, nabrajaju i ostale okolnosti, koje, prema mišljenju optuženika, predstavljaju potvrdu njegovog stava o pristranosti predsjednice vijeća. Tako, ističe da je predsjednica vijeća odluku o zahtjevu obrane opt. Z. T. H. za obustavom postupka primjenom načela *ne bis in idem* donijela na temelju nepotpune tvrdnje tužiteljstva, bez navođenja ikakvih razloga i prethodnog čitanja priložene dokumentacije, a u presudi o tome nije rekla ništa. Potom da je ograničavala i prekidala engleskog branitelja opt. Z. T. H., pitanjima koja su zabranjivana povremeno ostavljala dojam potpunog nepoznavanja činjenica predmeta, inzistirala da se pitanje engleskog branitelja postavljaju posredstvom hrvatske odvjetnice, umjesto simultanog prevođenja, što je doprinijelo razvučenosti i isprekidanosti ispitivanja, zabranila postavljanje pitanja o ključnim okolnostima – navodnom dogovoru R. J. i USKOK-a te odbila naložiti R. J. da odgovori na pitanja o ključnim temama – identitetu dioničara trgovačkog društva X. odnosno zatražiti dostavu dokumentacije koja se odnosi na vlasništvo trgovačkog društva X.. Dodaje da je predsjednica vijeća 14. lipnja 2019. lišila obranu mogućnosti korištenja dodatnih oruđa u ocjeni vjerodostojnosti iskaza svjedoka R. J. time što je odbila dopustiti da se kao dokaz pročita zapisnik njegovog svjedočenja u postupku pred U.–om, da je 14. lipnja 2019. engleskog branitelja opt. Z. T. H. spriječila u ispitivanju nedosljednosti između svjedočenja R. J. i njegovog iskaza u USKOK-u te o prisutnosti odvjetnika H. u USKOK-u te mu zabranila ispitati svjedoka S. E. H. o tekstu ugovora koje je potpisalo trgovačko društvo X. uz objašnjenje da se radi o fiktivnim i stoga nerelevantnim ugovorima, iako je branitelj tvrdio da se o pitanju jesu li ti ugovori fiktivni sud tek treba odrediti, kao i da je opetovano vršila pritisak na obranu da unaprijed dostavi podatak koga namjerava predložiti kao svjedoke, odbijala zahtjeve za dostavu ili uvrštenje dokumenata pomoću kojih bi se mogla ocijeniti vjerodostojnost iskaza svjedoka R. J. te odbila pribavljanje dokumentacije koja se odnosi na trgovačka društva X., D., H. B., C., H. i C. S..

26.9. Iz svega naprijed iznesenog jasnim proizlazi da obojica optuženika stav o nepristranosti predsjednice vijeća suštinski utemeljuju na njihovom nezadovoljstvu vođenjem rasprave, konkretno donošenju pojedinih odluka u pripremanju i u tijeku rasprave, osobito procesnih rješenja kojima se raspravom upravljalo, a koje smatraju nezakonitim. Ocjena zakonitosti nekih od tih odluka predsjednice vijeća je prethodno već bila predmetom raspravljanja ovog suda (novčano kažnjavanje braniteljica optuženika), dok je pravilnost nekih od njih već ranije razmotrena u ovoj odluci (odbijanje dokaznih prijedloga obrane).

26.10. Prije svega, treba napomenuti da se postojanje nepristranosti u praksi USRH i ESLJP utvrđuje prema subjektivnom i objektivnom testu, koje spominje i opt. I. S. u svojoj žalbi, a koji su ovom kaznenom postupku u cijelosti zadovoljeni. Naime, u odnosu na objektivni test, a uz prethodnu napomenu da se nepristranost suca predmnijeva dok se ne dokaže suprotno, u konkretnom slučaju nisu postojale situacije koje bi otvarale pitanje pristranosti suda prema objektivnom testu. Nije bilo hijerarhijskih, organizacijskih ili drugih veza (obiteljskih i financijskih) između predsjednice vijeća i drugih osoba koje sudjeluju u postupku kao niti izvršavanja različitih sudbenih funkcija (sudjelovanja predsjednice vijeća u odvojenom postupku u kojem je donesena odluka u kojoj je sadržano utvrđenje koje prejudicira pitanje krivnje u naknadnom postupku). Nadalje, u odnosu na subjektivni test, treba reći da vrijedi pretpostavka da sud nema osobnih predrasuda ili pristranosti te da bi se pretpostavka izostanka osobne predrasude ili pristranosti mogla oboriti treba postojati jači dokaz osobne pristranosti od niza procesnih odluka nepovoljnih za obranu. Prema tome, imajući na umu da, prema subjektivnom testu, jasno iznošenje izraza koji podrazumijevaju da je sudac već formirao nepovoljno mišljenje o predmetu predstavlja situaciju koja otvara pitanje pristranosti suda, a do čega ovdje nije došlo, očito je da su oba testa nepristranosti u ovom kaznenom postupku u cijelosti zadovoljena.

26.11. Također, kod ocjene osnovanosti žalbenih tvrdnji o pristranosti predsjednice vijeća, nije bez značaja ni činjenica da je opt. Z. T. H. takvo svoje mišljenje već isticao tijekom postupka i to u zahtjevu za otklon od obavljanja sudske dužnosti, podnesenom zbog jedne od naprijed pobrojanih odluka koje je predsjednica vijeća donijela na pripremnom ročištu. Međutim, taj je zahtjev odbijen uz obrazloženje da nije utvrđeno postojanje okolnosti koje izazivaju sumnju u njezinu nepristranost. Također, VSRH je rješenjem od 22. listopada 2020. broj I Kž-Us 40/2019 odbio žalbu opt. I. S. podnesenu protiv rješenja kojim je braniteljici opt. I. S. uskraćeno pravo podnošenja ponovnog zahtjeva za otklon predsjednice raspravnog vijeća, ocjenjujući pravilnim zaključak prvostupanjskog suda da se u konkretnoj situaciji očigledno zloupotrebljava pravo na podnošenje zahtjeva za izuzeće s ciljem odugovlačenja postupka.

26.12. Slijedom svega navedenog, suprotno tvrdnjama obojice optuženika, ovaj drugostupanjski sud ne nalazi opravdanim tvrdnje optuženika da žalbom istaknuto postupanje predsjednice vijeća ukazuje na njezinu pristranost, kako se to žalbama nastoji prikazati.

27. Optuženi I. S. žalbom upire i na povredu prava na djelotvoran pravni lijek zajamčen čl. 18. st. 1. Ustava RH i čl. 13. Konvencije. Naime, prema mišljenju optuženika, predsjednica vijeća nije pravovremeno spis upućivala drugostupanjskom sudu radi odlučivanja o žalbama podnesenim protiv procesnih rješenja prvostupanjskog suda već je raspravu dalje provodila bez pravomoćnih odluka koje su se odnosile na bitna proceduralna pitanja i prava obrane, uslijed čega je pravo na podnošenje žalbi omogućeno samo *pro forma*, jer suštinski nije imalo nikakav značaj u obrani proceduralnih prava. S obzirom na to da se radilo o odlukama koje se tiču upravljanja postupkom, optuženik smatra da je prvostupanjski sud trebao prethodno ispitati njihovu zakonitost odnosno spis dostaviti drugostupanjskom sudu na odluku

jer se radilo o svojevrsnim „prethodnim pitanjima“ od važnosti za daljnje provođenje postupka.

27.1. Kao primjer takvim žalbenim tvrdnjama, opt. I. S. navodi da je na raspravi od 18. veljače 2019. obrana optuženika podnijela zahtjev za otklon predsjednice vijeća, članova vijeća i zamjenice predsjednika Županijskog suda u Zagrebu, s čim u vezi je prvostupanjski sud donio rješenje kojim je, na temelju čl. 11. st. 4. ZKP/08.-17., obrani optuženika uskratio pravo na podnošenje zahtjeva za otklon, uz obrazloženje da se takvom radnjom očigledno zloropotrebljava pravo na podnošenje tog zahtjeva. Protiv tog je rješenja obrana optuženika podnijela žalbu, međutim, s obzirom na dan izrade tog rješenja i datum dostave rješenja strankama, a potom i spisa višem sudu, VSRH je o toj žalbi odlučio tek 22. siječnja 2020. Također, optuženik navodi da je prvostupanjski sud 24. rujna 2019. donio rješenje kojim je, na temelju čl. 404. st. 2. ZKP/08.-17., odredio održavanje rasprave u odsutnosti opt. I. S., međutim, da je i o žalbi optuženika podnesenoj protiv tog rješenja, iz istih razloga, VSRH odlučio tek 22. siječnja 2020. S obzirom na to da je pobijana presuda donesena 27. prosinca 2019., a objavljena 30. prosinca 2019., optuženik smatra očitim da su navedene drugostupanjske odluke VSRH donesene tek nakon nepravomoćnog okončanja postupka pa su žalbe optuženika *de facto* bile bespredmetne i unaprijed tretirane neučinkovitima jer se čak i usvajanjem žalbi tim odlukama ne bi mogla ukidati prvostupanjska presuda koja je već prethodno donesena i objavljena. Stoga, opt. I. S. smatra da je pravo optuženika da podnosi žalbe protiv navedenih rješenja bilo tek iluzorno, ali ne i praktično, odnosno djelotvorno, čime mu je povrijeđeno pravo na djelotvoran pravni lijek.

27.2. Međutim, iako je opt. I. S. u pravu kada tvrdi da je o navedenim procesnim rješenjima prvostupanjskog suda pravomoćno odlučeno tek nakon donošenja i objave prvostupanjske presude, iz sadržaja rješenja VSRH broj I Kž-Us 40/2019 i I Kž-Us 138/2020 proizlazi jasno izražen stav da odlukama prvostupanjskog suda nisu počinjene nikakve povrede prava obrane optuženika. Stoga bi se kod takvog postupanja prvostupanjskog suda eventualno moglo raditi o pogrešnoj primijeni ili propustu primjene koje od odredbi ZKP/08.-17. što bi upućivalo na postojanje relativno bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 3. ZPK/08.-17. Međutim, pretpostavka ostvarenja te postupovne povrede jest da je ista utjecala ili mogla utjecati na presudu, a to ovdje nije slučaj.

28. Obojica optuženika žalbama ističu povredu presumpcije nevinosti iz čl. 6 st. 2. Konvencije i čl. 28. Ustava RH.

28.1. Optuženi I. S. u žalbi tvrdi da je od samog početka predmetnog kaznenog postupka vođena orkestrirana medijska kampanja povlaštenih medija koje su DORH i USKOK redovito snabdijevali povjerljivim tajnim dokumentima, a za uzvrat dobivali nekritičku potporu za svoje postupanje. Dodaje da je tijekom vođenja postupka kontinuirano od strane raznih medija i visokih državnih dužnosnika brojnim napisima i izjavama koje su iznesene bez ikakve zadržke ili ograde u pogledu činjenice je li opt. I. S. počinio terećeno kazneno djelo (Vlada RH na svojim službenim web stranicama, saborski zastupnici, ministri, Hrvatska udruga radničkih sindikata, novinari, urednik Dnevnika na H., predsjednici političkih stranaka) ohrabrivana javnost da je optuženik

kriv te je prejudicirana ocjena činjenica od strane sudbene vlasti. Smatra da su mediji u javnosti stvorili dojam da ne postoji bilo kakva sumnja u kaznenu odgovornost optuženika, da je neupitno kriv, a da je na pravosuđu preostalo samo da mu izrekne kaznu, s čim u vezi ukazuje na praksu ESLJP: presuda *Matijašević protiv Srbije*, presuda *Khuzhin i drug protiv Rusije*, presuda *Peša protiv Hrvatske*, presuda *Daktaras v. Lithuania*, presuda *Arrigo i Velal protiv Malte*.

28.2. Optuženi I. S. žalbom ističe da je Vlada RH u tužbi od 17. siječnja 2014. koju je protiv trgovačkog društva M. podnijela Arbitraži u Ženevi navela da je temeljni dokaz osnovanosti te tužbe presuda od 21. studenog 2012. donesena u kaznenom predmetu „I.-M.“ kojom je opt. I. S. osuđen da je primio milijune Eura mita od trgovačkog društva M., što zajedno s isplaćenim mitom dovodi u pitanje cijelu transakciju iz 2009. kojom je trgovačkom društvu M. dana kontrola nad trgovačkim društvom I. kao i da je ta nezakonita isplata naštetila Republici Hrvatskoj i reputaciji trgovačkog društva I. zbog čega se traži poništenje Prve dopune međudioničarskog ugovora i Glavnog ugovora o plinskom poslovanju te kompenzacija za štetu nastalu zbog nezakonitih radnji trgovačkog društva M.. Time je, prema mišljenju opt. I. S., Vlada RH prejudicirala ishod sudskog postupka protiv opt. I. S., pozivajući se na tu presudu kao konačni dokaz kaznene odgovornosti premijera i time nespornu osnovu za podizanje navedene tužbe. Optuženik nadalje ističe da je sadržaj te tužbe opsežno prezentiran u medijima (ministar gospodarstva I. V. je prezentirao analizu sačinjenu po nezavisnim stručnjacima prema kojoj je Republika Hrvatska zaključenjem Ugovora oštećena za više od 6.000.000.000,00 dolara) pa u takvim okolnostima VSRH, koji je tada trebao donijeti drugostupanjsku odluku, objektivno nije mogao bez ikakvog opterećenja, nepristrano, odlučivati i to u vrijeme najžešćih pregovora između mađarske i hrvatske strane, u užarenoj društvenoj atmosferi u kojoj je bilo komfornije donijeti osuđujuću presudu nego sam postati predmetom kritika javnosti.

28.3. Optuženi Z. T. H. u žalbi povredu presumpcije nedužnosti povezuje i s ostvarenjem bitnih povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 2. i iz čl. 468. st. 3. u vezi čl. 459. st. 5. ZKP/08.-17. Naime, prema stavu optuženika, navedene postupovne povrede ostvarene su načinom pisanja pobijane presude odnosno time što prvostupanjski sud analizu činjenica i dokaza započinje navodeći da „nije povjerovao“ iskazu opt. I. S. prije nego li je uopće razmotrio provedene dokaze, sporne i nesporne činjenice kao i druga pravna pitanja, pritom ne dajući razloge za otklanjanje obrane već samo navodeći da ne vjeruje optuženiku jer da su iskazi svjedoka R. J. i S. E. H. životni, logički i potkrijepljeni dokumentacijom. S tim u vezi optuženik ističe da prvostupanjski sud u pobijanoj presudi jedva na jednoj stranici presude daje analizu obrane optuženika (stranica 26) te nastavno interpretira iskaze, ali ih više ne dovodi u vezu s obranom i dokumentacijom već samo ocjenjuje pojedine dokaze. Optuženi Z. T. H. smatra da takva ocjena obrane prvostupanjskog suda ukazuje na nepoštivanje presumpcije nedužnosti jer je pravilo o teretu dokaza na taj način s državnog odvjetnika preokrenuto na optuženika, ističući da nije obveza optuženika uvjeravati sud kako bi mu se nešto „povjerovalo“.

28.4. U odnosu na takve žalbene prigovore treba istaknuti da sloboda izražavanja zajamčena čl. 10. Konvencije uključuje slobodu primati i davati informacije pa čl. 6.

st. 2. Konvencije ne može spriječiti vlasti da informiraju javnost o kaznenim djelima za koja su postupci u tijeku. Naime, čl. 6. st. 2. Konvencije svakom optuženiku jamči da će se za kazneno djelo za koje je optužen smatrati nevinim sve dok mu se ne dokaže krivnja u skladu sa zakonom odnosno zabranjuje preuranjeno izražavanje od strane samog suda mišljenja da je osoba optužena za kazneno djelo kriva prije nego je to dokazano prema zakonu te zahtijeva da pri izvršavanju svojih dužnosti članovi suda ne smiju započeti s unaprijed stvorenim mišljenjem da je optuženik počinio djelo za koje je optužen. ESLJP, u tom smislu, ističe da je neizbježno priopćiti informacije kad su podignute ozbiljne optužbe zbog lošeg ponašanja u službi, kao i da u demokratskom društvu visoko profilni predmeti privlače medijske komentare, no, da to ne znači da će medijski komentari, kakvi god oni bili, neizbježno dovesti u pitanje pravo na pravično suđenje (presuda ESLJP *Paulikas protiv Litve*), jer bi u protivnom, u slučaju što veće ozloglašenosti kaznenog djela, bila manja vjerojatnost suđenja i osude počinitelja.

28.5. Što se tiče „štetnih izjava“, dakle, izjava kojima se izražava mišljenje da je neka optužena osoba kriva za kazneno djelo prije nego što joj je dokazana krivnja u skladu sa zakonom, potrebno je najprije utvrditi tko je davatelj takve izjave. Naime, ako izjave daju privatne osobe (mediji) i one ne predstavljaju doslovno prenošenje bilo kojeg dijela službenih informacija koje su pružile vlasti, ne postavlja se pitanje na temelju čl. 6. st. 2. Konvencije. Međutim, ako izjave daju javni dužnosnici ili pravosudna tijela, takve izjave mogu predstavljati povredu pretpostavke nedužnosti iz čl. 6. st. 2. Konvencije, ali i utjecati na pravičnost postupka. Prema tome, izjave javnih dužnosnika za kazneni postupak mogu biti odlučne samo ako bi se te izjave mogle dovesti u vezu s (ne)pravičnošću i (ne)pristranošću suda, a to je kada sude suci profesionalci vrlo teško zamislivo. Također, budući da je kod informiranja javnosti potrebno da se to čini uz svu potrebnu diskreciju i oprez, dakle, uz poštivanje predmnjeve nevinosti, od velike je važnosti izbor riječi koje koriste javni dužnosnici u svojim izjavama prije nego je neka osoba proglašena krivom, a zaključak o tome predstavlja li neka izjava javnog dužnosnika povredu pretpostavke nedužnosti mora biti utvrđen u kontekstu konkretnih okolnosti u kojima je ta izjava dana.

28.6. Prema ocjeni ovog drugostupanjskog suda, javni istupi pojedinih državnih dužnosnika u vezi ovog kaznenog predmeta, suprotno tvrdnjama optuženika, nisu utjecali na tijek kaznenog postupka u kojem je utvrđena krivnja optuženika te se, unatoč takvom publicitetu, održalo pravično suđenje. Naime, prvostupanjsku su presudu donijela tri suca profesionalca, na temelju savjesno ocijenjenih dokaza. Suci profesionalci u procesu suđenja imaju odgovarajuće iskustvo i obuku koji im omogućavaju da se odupru vanjskom utjecaju (presuda ESLJP *Daktaras protiv Litve*, presuda *Craxi protiv Italije*) te ne mogu zanemariti svoje stručno znanje pa svoje odluke temelje na znanju Ustava RH, zakona te međunarodnih ugovora, a to je sve vidljivo i u konkretnom slučaju. Pritom, treba napomenuti da je konkretni kazneni predmet već u ranijem suđenju bio razmotren u dva stupnja nadležnosti, a potom i u odnosu na ocjenu povrede ustavnih prava optuženika od strane USRH. Također, kod ocjene jesu li objave utjecale na suce te na taj način i na ishod postupka, svakako treba imati na umu vrijeme proteklo između izjava javnih dužnosnika i početka ponovljenog suđenja, ali i sam protek vremena od počinjenja terećenog kaznenog djela.

28.7. Prema tome, nije povrijeđeno pravo optuženika na presumpciju nevinosti zajamčeno čl. 28. Ustava RH, a niti pravo na pravično suđenje zajamčeno čl. 29. Ustava RH i čl. 6. st. 2. Konvencije, a takav zaključak niti u najmanjoj mjeri nije doveden u pitanje naprijed iznesenim žalbenim tvrdnjama opt. Z. T. H. o, prema njegovom mišljenju, pogrešnom načinu pisanja prvostupanjske presude.

29. S obzirom na sve navedeno nisu ostvarene bitne povrede odredaba kaznenog postupka na koje se ukazuje žalbama optuženika, a ispitivanjem pobijane presude u tom dijelu na temelju čl. 476. st. 1. toč. 1. ZKP/08.-19. nije ostvarena niti koja od postupovnih povreda na koje drugostupanjski sud pazi po službenoj dužnosti.

Na žalbe optuženika zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja

30. Prigovori opt. I. S. i opt. Z. T. H. kojima se nastoji dovesti u pitanje pravilnost činjeničnih utvrđenja na kojima prvostupanjski sud temelji zaključak o kaznenopravnoj odgovornosti obojice optuženika usmjereni su na osporavanje postojanja koruptivnog sporazuma između opt. I. S. i opt. Z. T. H. kroz pobijanje ispravnosti ocjene vjerodostojnosti iskaza svjedoka R. J. te postojanja utemeljenja za donošenje Prve izmjene i dopune Ugovora o međusobnim odnosima dioničara koji se odnosi na trgovačko društvo I. – I. d.d. i Glavnog ugovora o plinskom poslovanju (Ugovori).

30.1. Optuženi Z. T. H. žalbom ističe da se čitava inkriminacijska teza temelji na iskazu svjedoka R. J. pri čemu su glavni argumenti prvostupanjskog suda da je iskaz tog svjedoka dosljedan i vjerodostojan, a time i istinit, jer je suglasan iskazu svjedoka S. E. H. i potkrijepljen materijalnom dokumentacijom, no, da taj svjedok, po stavu žalbe, u svojim iskazima iznosi tvrdnje koje su u suprotnosti s iskazima drugih svjedoka, proturječan je sam sebi, a navedene se nedosljednosti i suprotnosti u prvostupanjskoj presudi pokušavaju minorizirati tvrdnjom da se radi o „sitnim razlikama“. Napominje da se kod ocjene vjerodostojnosti svjedoka R. J. svakako treba imati na umu da se ne radi o nepristranom svjedoku koji je slučajno naišao na dokaze o korupciji i samo izvršava svoju građansku dužnost već o nepouzdanom svjedoku koji je prilikom davanja početnog iskaza USKOK-u bio pod sumnjom zbog niza nepovezanih istraga te je nekoliko mjeseci proveo u istražnom zatvoru i koji je, iako je još u listopadu 2009. shvatio da su predmetne isplate rezultat korupcije, novac nastavio koristiti, a koristi ga i danas.

30.2. Prema mišljenju opt. Z. T. H., čak i ponašanje svjedoka R. J. koje je manifestirao tijekom suđenja sadrži obilježja davanja lažnog iskaza. I prema mišljenju opt. I. S., način iskazivanja na sudu, odgovaranja na pitanja obrane i suda, odbijanja da na neka pitanja protivno zakonu da odgovor, nezainteresirano, arogantno, podcjenjivačko odgovaranje, čak i sa psovkama, izbjegavanje konkretnih odgovora, ukazuje da je svjedok R. J. bio svjestan da si je neistinitim terećenjem optuženika izborio poseban zaštićen položaj u ovom postupku, ne samo kod USKOK-a nego i kod suda.

30.3. Optuženi I. S. žalbom tvrdi i da prvostupanjski sud utvrđenje da je između optuženika I. S. i Z. T. H. postojao koruptivni sporazum kojim je opt. I. S. kao predsjednik V. RH primio obećanje dara kako bi utjecao na zaključenje Ugovora, a to obećanje dara da je dijelom i realizirano, utemeljuje na iskazima svjedoka R. J. i S. E. H. te nespecificiranoj materijalnoj dokumentaciji, premda ti dokazi to ne dokazuju. Smatra da se cijela dokazna građa oko navodnog koruptivnog sporazuma, dogovorenog mita i djelomične isplate svodi isključivo na iskaz svjedoka R. J., koji za prvostupanjski sud predstavlja jedini relevantni izvor saznanja kojim je determinirana istina, a sve što je suprotno njegovom iskazu unaprijed se isključuje kao neistinito usprkos brojnim dvojabama, kontradikcijama i neistinama u njegovom iskazivanju i usprkos tome što ga ne podupire niti jedan drugi izvedeni dokaz. U prilog takvim tvrdnjama navodi da u dokaznom postupku nije proveden niti jedan dokaz kojim bi se moglo utvrditi vrijeme, mjesto i način dogovora odnosno koji bi govorio u prilog tome da se opt. I. S. najkasnije do 30. listopada 2008. dogovorio da će za iznos do 10.000.000,00 Eura osigurati zaključenje Ugovora pa da je neobjašnjivo utvrđenje prvostupanjskog suda da se koruptivni sporazum nedvojbeno dogodio prije sjednice Vlade RH od 31. listopada 2008. Smatra da postojanje koruptivnog sporazuma, suprotno stavu prvostupanjskog suda, ne potvrđuje ni nesporna činjenica da je opt. Z. T. H. posjetio opt. I. S. u prostorijama V. RH 29. srpnja 2009. i tamo se zadržao dva sata, da je na sastancima o izmjenama navedenih Ugovora opt. Z. T. H. uvijek bio prisutan te da su se optuženici sastajali i nakon što je opt. I. S. dao ostavku na mjesto premijera, ali i u vrijeme kada su pregovori između Republike Hrvatske i Republike Mađarske bili obustavljeni zbog dobrovoljne javne ponude trgovačkog društva M.. Također, ističe da prvostupanjski sud postojanje koruptivnog dogovora obrazlaže i time što je daljnja kronologija događaja koja je uslijedila nakon sastanka u uredu opt. I. S. pokazala da je opt. Z. T. H. postupio upravo onako kako je rekao jer su ugovori između trgovačkog društva X. i trgovačkih društava H. i C. bili potpisani ubrzo nakon tog sastanka, međutim, da se pritom zanemaruje da je struktura isplate u dvije rate bila dogovorena i prije tog sastanka u V. RH.

30.4. Oспорavajući pravilnost ocjene vjerodostojnosti iskaza svjedoka R. J. opt. I. S. ističe da je svjedok R. J. o svim bitnim činjenicama u sveukupno 12 puta koliko je ispitivan (dva puta pred USKOK-om i deset puta pred sudom) iskazivao nedosljedno, kontradiktorno, nelogično i neistinito te u suprotnosti s ostalim provedenim dokazima, mijenjajući svoj iskaz ovisno o dokazima koji su ga tijekom postupka demantirali te da svjedok S. E. H. samo fragmentarno – indicijalno potvrđuje manje bitne navode iz optužnice navodeći da mu je I. F. rekao da dolazi u ime trgovačkog društva M. vezano uz isplatu provizije, dok iskaz svjedoka R. J. opovrgava u svim bitnim dijelovima: strukturi vlasništva trgovačkog društva X., kronologiji doznake novca na račun trgovačkog društva X. od trgovačkih društava H. i C., o svrsi u koju je taj novac doznačen te načinu njegovog raspolaganja.

30.5. Obojica optuženika, u nastavku svojih žalbi, s istim ciljem, dovođenja u pitanje vjerodostojnosti iskaza svjedoka R. J., a posljedično tome i zaključka o postojanju koruptivnog dogovora, vrlo obimno i iscrpno iznose primjere nedosljednosti u iskazima tog svjedoka, kao i proturječnosti tih iskaza s ostalim provedenim dokazima, osobito s iskazima svjedoka S. E. H..

30.6. Tako, što se tiče dobivanja informacija vezano uz uplatu novca, opt. I. S. u žalbi ističe da je svjedok S. E. H. u svojim višekratnim iskazima decirano tvrdio da mu R. J. niti bilo tko drugi nije spomenuo imena optuženika I. S. i Z. T. H., a kamoli koruptivni sporazum, već da je novac doznačen trgovačkom društvu X. za potrebe nabave sirovina za trgovačko društvo D..

30.7. Optuženi Z. T. H. pak vezano uz okolnost koje je podatke R. J. dao opt. I. S. nakon kontaktiranja S. E. H. navodi da je svjedok R. J. prilikom prvog iskazivanja pred USKOK-om 25. svibnja 2011. te na prvom suđenju 2012. naveo da se nakon kontaktiranja svjedoka S. E. H. sastao s opt. I. S. i dao mu ime, prezime i adresu svjedoka S. E. H., dok je u ponovljenom postupku 4. veljače 2019. naveo da je opt. I. S. dao i podatke o trgovačkom društvu X., uključujući i adresu te broj računa, a to prema mišljenju žalitelja, predstavlja građenje iskaza dodavanjem inkriminacijskih teza optužbe jer tako nije ranije iskazivao pa ni u arbitražnim postupcima.

30.8. Optuženi Z. T. H. potom u odnosu na okolnost tko je od svjedoka prvi spomenuo ime I. F. odnosno trgovačko društvo M. ističe da je svjedok R. J. 4. veljače 2019. iskazao da mu je S. E. H. rekao da se I. F. predstavio kao savjetnik i postupao u ime trgovačkog društva M., ali da je svjedok S. E. H. 7. studenog 2019. iskazao da je upravo R. J. rekao S. E. H. da će ga I. F. kontaktirati u ime trgovačkog društva M., nakon čega je svjedok R. J. 12. prosinca 2019. izjavio da nikada nije osporavao da je obavijestio S. E. H. da će ga netko kontaktirati u ime trgovačkog društva M. te da je S. E. H. samo potvrdio svjedoku R. J. ono što mu je već R. J. bio rekao.

30.9. Optuženi Z. T. H. u nastavku žalbe ukazuje i na nedosljednosti vezano uz ono što je S. E. H. rečeno o svrsi isplata. Tako, ističe da je svjedok R. J. 4. veljače 2019. iskazao da je S. E. H. pretpostavio da je novac isplaćen R. J. za savjetodavne poslove, a da je 10. svibnja 2019. iskazao da mu je to rekao općenito bez detaljnijih objašnjenja. Međutim, žalbom se ističe da je svjedok S. E. H. 2. rujna 2019. iskazao da mu R. J. nije spomenuo savjetodavne usluge u vezi s tim isplatama već da ga je obavijestio da trgovačko društvo M. želi surađivati s trgovačkim društvom D. vezano uz opskrbu sirovina i da isplaćeni novac predstavlja predujam za financiranje budućeg posla, što da je objasnio i banci C. S., iako je u naslovu oba ugovora navedeno „savjetodavne usluge“ te je u financijskom izvješću za 2009./2010. taj iznos naveden pod stavkom prihod od savjetodavnih usluga, pri čemu je, suočen 12. prosinca 2019. s iskazom S. E. H., svjedok R. J. naveo da je S. E. H. nešto pobrkao. Vezano uz istu okolnost i opt. I. S. žalbom ističe da je svjedok S. E. H. decirano negirao navode svjedoka R. J. da mu je po izlasku iz istražnog zatvora rekao da je novac doznačen trgovačkom društvu X. bio namijenjen kao mito opt. I. S., navodeći da mu R. J. nije nikada u bilo kojem kontekstu spomenuo imena S. ili H., dakle, niti u vezi navodnog koruptivnog dogovora optuženika o isplati navodnog mita opt. I. S., već je, upravo suprotno, naveo da je zaprimljeni novac bio priljev sredstava trgovačkog društva X. i da ništa nije bilo odvojeno držano već su ta novčana sredstva korištena da se s jedne strane poveća nominalni temeljni kapital trgovačkog društva X., a s druge strane trgovačkog društva D.. Optuženi I. S. nadalje ističe da je svjedok S. E. H. iskazao da mu je R. J. u razgovoru rekao da trgovačko društvo M. traži suradnju s trgovačkim društvom D. i da se radi o osiguranju sirovina za trgovačko društvo D..

30.10. Žalbama obojice optuženika se u kontekstu gore navedenog ističe i da je svjedok R. J. 10. svibnja 2019. iskazao da je nakon što je pušten iz istražnog zatvora 2011. obavijestio S. E. H. o pravoj pozadini navedenih plaćanja, dok je S. E. H. iskazao da opt. Z. T. H. niti jednom nije bio spomenut niti je R. J. rekao da novac koji je trebao biti prosljeđen opt. I. S. predstavlja mito pa čak niti sugerirao da je novac namijenjen bilo kojoj drugoj svrsi osim izravno R. J. i njegovim tvrtkama te da je novac tako i korišten, već da je tek tijekom razgovora s USKOK-om saznao da je R. J. rekao USKOK-u da su plaćanja izvršena od trgovačkih društava H. i C. predstavljala isplate mita opt. I. S. od strane trgovačkog društva M..

30.11. Potom, vezano uz proturječnosti u iskazivanju o primitku konačnih ugovora odnosno razmjeni više nacрта ugovora, opt. Z. T. H. u žalbi ističe da je svjedok R. J. 10. svibnja 2019. iskazao da su on i S. E. H. zaprimili dovršene ugovore od I. F., no, da je svjedok S. E. H. 14. listopada 2019. iskazao da je R. J. pokazao nekoliko nacрта ugovora i da je R. J. odredio njihov sadržaj, uključujući i odredbu o proviziji, nakon čega je svjedok R. J. 12. prosinca 2019. iskazao da mu je I. F. dostavio kompletnu ponudu, a da mu S. E. H. nije pokazao nikakve nacрте. Optuženi Z. T. H. s tim u vezi ističe da je svjedok S. E. H. potvrdio da je primio nacrt ugovora 21. svibnja 2009. u kojem se ne navodi trgovačko društvo M. već L., velika ruska naftna i plinska kompanija, te je određena niža naknada od konačnog ugovora (4.000.000,00 umjesto 5.200.000,00 Eura) kao i da je upravo on pokazao ugovor R. J. pri čemu je u tom nacrtu već određen dvostruki sustav rata iako R. J. tvrdi da za taj sustav nije znao do dogovora u zgradi V. RH 26. svibnja 2009.

30.12. Što se pak tiče postojanja nacрта ugovora s trgovačkim društvom H., opt. Z. T. H. u žalbi ističe da je svjedok R. J., iako nacrt ugovora doista postoji, 28. svibnja 2019. iskazao da nije upoznat s tim dokumentom, da nije postojao u evidenciji trgovačkog društva X. i da ga nikad nije vidio dok je svjedok S. E. H. 14. listopada 2019. iskazao da prepoznaje taj nacrt i da ga je dao R. J. te ga pitao slaže li se s nacrtom. Potom ističe da je svjedok R. J. 12. prosinca 2019. iskazao da se nacrt s trgovačkim društvom H. pojavio naknadno jer je isti naknadno poslan S. E. H. kako bi se ublažila dva stvarna ugovora koji su bili na snazi te kako bi se stvorio (lažni) dojam da su rasprave o njima započele, kao i da je taj dokument spomenuo svom odvjetniku M. H., iako je taj odvjetnik umro 2018., a svjedok je iskazao da je nacrt ugovora prvi put vidio sredinom 2019.

30.13. Isto tako, vezano uz način isplate opt. Z. T. H. u žalbi ističe da je svjedok R. J. 8. ožujka 2012. iskazao da je tijekom sastanka s opt. I. S. u zgradi V. RH 26. svibnja 2009. saznao da će isplata biti izvršena u dvije rate dok je svjedok S. E. H. 14. listopada 2019. iskazao da nije bilo potrebe da se R. J. spominje sustav u dvije rate jer je R. J., budući da je bio odgovoran za pregovore oko ugovora, već znao da će isplata biti izvršena u dvije rate.

30.14. Obojica optuženika u žalbama detaljno ukazuju i na nedosljednosti i proturječnosti u iskazivanju svjedoka R. J. vezano uz okolnost vlasništva odnosno identiteta dioničara trgovačkog društva X.. Tako, opt. Z. T. H. ističe da je svjedok R. J. 25. svibnja 2011. u USKOK-u iskazao da je bio manjinski dioničar tog Društva te

da je bio vlasnik sa švicarskim kolegama, dok je 4. veljače 2019. na sudu iskazao da je bio vlasnik 10% dionica, a da je ostatak dionica bio u vlasništvu jedne osobe koju nije htio imenovati, objasnivši kasnije tu nedosljednost kao omašku u govoru. Potom se u žalbi ističe da je svjedok R. J. 10. svibnja 2019. iskazao da je ta osoba bila bitna samo zbog svoje podrške na početku te da je drugi dioničar muškarac, iako ga on nikad nije upoznao, da je S. E. H. vjerojatno imao njegovu punomoć kao i da je tek kasnije od S. E. H. saznao njegov identitet, ali da se radi o stranom državljaninu koji je pobjegao iz trgovačkog društva X. kada je to društvo pripojeno trgovačkom društvu D. i to prema iskazu od 10. svibnja 2019. - bez naknade, a prema iskazu od 28. svibnja 2019. - uz isplatu njegovog udjela, te da je u međuvremenu taj dioničar preminuo. S tim u vezi opt. Z. T. H. žalbom ističe i da je svjedok S. E. H., koji je imao svojstvo poreznog savjetnika i rješavao službenu papirologiju trgovačkog društva X., 2. rujna 2019. i 14. listopada 2019. iskazao da je R. J. uvijek bio jedini dioničar i stvarni vlasnik trgovačkog društva X., pri čemu je iskazujući 2. rujna 2019. naveo da ne zna ništa ni o kakvom dioničaru koji je napustio društvo, a potom 7. studenog 2019. da je R. J. osigurao prvobitni temeljni kapital i da se upisao kod banaka kao stvarni vlasnik kao i da je neistinita tvrdnja R. J. da nije ovlašten za zastupanje niti većinski vlasnik tog Društva. Optuženi Z. T. H. u žalbi ističe i da je svjedok R. J. iskazujući 12. prosinca 2019. naveo da je takvim iskazom S. E. H. pokušavao izbjeći odgovornost prema obitelji preminulog dioničara i prema švicarskom pravu da ispravno objavi stvarnog vlasnika kao i da tajanstvenom dioničaru nije bio odobren udio u dobiti trgovačkog društva X. iako je bio vlasnik 90% dionica, istovremeno potvrdivši dio iskaza svjedoka S. E. H. o tome da tajanstveni dioničar nije uložio nikakav kapital osnivanja društva već da je kompletan kapital osigurao R. J..

30.15. Optuženi I. S., pak, vezano uz istu okolnost u žalbi ističe da svjedok S. E. H. opovrgava iskaz R. J. u dijelu da su suvlasnici trgovačkog društva X. istupili iz vlasništva prije pripajanja trgovačkog društva X. trgovačkom društvu D., iskazujući da o tome nema nikakvih saznanja niti je isplatio bilo kojeg dioničara, a to da je bilo i nemoguće jer je jedini dioničar bio upravo R. J., te da je sve poslovne odluke u trgovačkom društvu X. donosio R. J.. U tom smislu opt. I. S. ističe da je svjedok S. E. H., iskazujući pred sudom 2. rujna 2019., naveo da je jedini vlasnik tog Društva u trenutku osnivanja bio R. J. te da je on osigurao temeljni kapital i da je kroz čitavo vrijeme poslovanja R. J. bio njegov jedini vlasnik, formalni i stvarni, dakle, da nije bio drugih dioničara. Optuženi I. S. u žalbi ističe i to da je svjedok R. J. vezano uz pripajanje trgovačkog društva X. trgovačkom društvu D. pred sudom 8. ožujka 2012. iskazao da on nije donio odluku o pripajanju već anonimni dioničari trgovačkog društva X. i da je to učinio S. E. H. jer se to dogodilo u siječnju 2011. dok je on bio u istražnom zatvoru, kao i da su se dioničari nakon toga povukli i da ih je isplatio S. E. H., dok je njegov udio pripojen trgovačkom društvu D..

30.16. Optuženi I. S. žalbom također ističe i da svjedok R. J. kada iskazuje o strukturi vlasništva trgovačkog društva X. i o tome poznaje li ostale suvlasnike 25. svibnja 2011. pred USKOK-om navodi da je u tom društvu manjinski dioničar, a u iskazu pred sudom 8. ožujka 2012. da ne zna tko su bili suvlasnici, dok u iskazu od 4. veljače 2019. iskazuje da je bio manjinski dioničar, da je imao 10% dionica, a da je ostatak dionica imala još jedna osoba za koju ne želi reći kako se zove. Žalitelj smatra da se radi o potpuno nelogičnoj i neuvjerljivoj konstrukciji jer osoba s 10%

vlasništva nije u mogućnosti samostalno raspolagati novcem jer doznakom novca na tvrtku taj novac postaje vlasništvo svih suvlasnika, a to je posebno važno ako se radilo o tuđem novcu koji bi trebalo proslijediti opt. I. S.. Ističe da bi na taj način R. J. transakciju organizirao tako da bi od 5.000.000,00 Eura 1.000.000,00 otišao Švicarskoj, više od 3.500.000,00 drugom dioničaru, a samo oko 500.000,00 R. J., odnosno opt. I. S.. Također, navodi da je svjedok R. J. pred sudom 10. svibnja 2019., nakon višekratnog izbjegavanja odgovora sudu, napokon priznao da je kao 100%-tni vlasnik upisan u registar Trgovačkog suda kantona Zug, međutim, samo kao formalni 100%-tni vlasnik dok ime stvarnog vlasnika nije želio navesti, a zbog navodnog potpisanog ugovora o povjerljivosti, pri čemu je taj 100%-tno stvarni vlasnik imao novac, ali nije imao interes za poslovanje trgovačkog društva X. pa je on bio neformalno ovlašten da vodi tvrtku. Također, žalbom se ističe da je svjedok R. J. iskazao da je ranije govorio da je 10%-tni vlasnik jer mu nitko nije postavio pitanje o vlasništvu u knjigama.

30.17. Što se pak tiče nedosljednosti u iskazivanju svjedoka R. J. vezano uz već spomenuti ugovor o povjerljivosti, žalbom opt. Z. T. H. se upire da je taj svjedok 10. svibnja 2019. iskazao da ne može otkriti identitet tajanstvenog dioničara jer bi ga povreda ugovora o povjerljivosti mogla dovesti do kazne u iznosu od preko nekoliko stotina tisuća švicarskih franaka te da je taj ugovor vidio i pročitao, da su se s njim suglasili i potpisali ga on i S. E. H. 2006. ili 2007., iako je prije toga iskazao da nije znao identitet tajanstvenog dioničara do listopada 2009. pa čak i prilikom iskazivanja na prethodnom suđenju u ožujku 2012. Potom se žalbom ističe da je svjedok R. J. 13. lipnja 2019. iskazao da taj ugovor zametnuo te da S. E. H. treba pitati za identitet drugog dioničara kojeg će zamoliti da pronađe taj ugovor, no da je svjedok S. E. H. 2. rujna 2009. iskazao da nije bilo nikakvog ugovora o povjerljivosti, pri čemu je 7. studenog 2019. rekao da ga R. J. nije tražio da pronađe bilo kakvu dokumentaciju. Optuženi Z. T. H. nadalje žalbom ističe da je svjedok R. J., u nastojanju da dokaže da je od S. E. H. tražio da pronađe ugovor o povjerljivosti, 12. prosinca 2019. pokazao e-mail od 31. listopada 2019. u kojem ga S. E. H. pita može li uništiti svu dokumentaciju koja je starija od 10 godina iz čega da proizlazi da je mu je R. J. za vrijeme trajanja ovog postupka naložio da uništi većinu potencijalno relevantne poslovne dokumentacije tvrtke koju je obećao dostaviti sudu, a to da ukazuje ne samo da je R. J. bio osoba koja je donosila poslovne odluke u trovačkom društvu X. već i da je nastojao prikriti tragove svog nezakonitog postupanja.

30.18. Nadalje, a vezano uz okolnost upravljanja i vođenja poslova u trgovačkom društvu X., opt. Z. T. H. žalbom ističe da je svjedok R. J. 8. travnja 2019. iskazao da je S. E. H. bio zadužen za vođenje poslova te da je imao potpunu slobodu postupanja kao i da mu on ni na koji način nije bio nadređen, a da je 13. lipnja 2019. iskazao da je S. E. H. bio odgovoran za cjelokupno funkcioniranje društva, kao i da je bila jedna talijanska gospođa koja je odgovarala S. E. H.. Žalitelj ističe da je nasuprot tome, svjedok S. E. H. 2. rujna 2019. iskazao da je on bio savjetnik za upravljanje i porezni savjetnik društva u kojem svojstvu je povremeno potpisivao ugovore u ime društva te da je postupao isključivo u skladu s uputama R. J. i obavljao stvari u njegovo ime, dok je 14. listopada 2019. iskazao da nije mogao donositi niti je donosio ikakve odluke bez R. J..

30.19. S tim u vezi i opt. I. S. u žalbi ističe da svjedok S. E. H. negira navode svjedoka R. J. da bi on kao direktor trgovačkog društva X. donosio sve poslovne odluke, a koje da bi R. J. tek naknadno potvrđivao, već, upravo suprotno, navodi da je trgovačkim društvom X. rukovodio R. J., pri čemu da je S. E. H. bio porezni i upravni savjetnik koji je operativno provodio poslovne odluke koje je donosio R. J. kao vlasnik i direktor tog Društva. Ističe da je svjedok S. E. H. iskazao da je djelovao po nalogu R. J., u njegovom interesu i interesu njegovih tvrtki, a to znači da je bio ovlašten da umjesto njega i potpisuje određene dokumente, ali da nije vodio poslove tvrtke niti donosio poslovne odluke jer je R. J. bio jedini odgovoran i po njegovom ovlaštenju je on i potpisivao dokumentaciju.

30.20. Također, što se tiče nedosljednosti u iskazivanju svjedoka R. J., ali i nesuglasnosti tog iskaza s ostalim dokazima, žalbom opt. Z. T. H. se vezano uz sastanak u zgradi V. RH 26. svibnja 2009. upire da je svjedok R. J. iskazujući drugi put pred USKOK-om 8. rujna 2011. naveo da je čekao dvadesetak minuta u predvorju ispred ureda opt. I. S. kada su opt. Z. T. H. i svjedok J. P. izašli iz smjera ureda opt. I. S. i kratko se pozdravili prije nego je ušao unutra vidjeti opt. I. S.. Međutim, da je svjedok R. J. 2019. pred sudom iskazao da je vidio opt. Z. T. H. i J. P. na vratima predvorja, a to ga je potaknulo da kaže opt. I. S. u njegovom uredu da se još uvijek ništa nije dogodilo, pri čemu je naknadno iskazao da nikad nije rekao u USKOK-u da je vidio opt. Z. T. H. i J. P. na ulazu u zgradu V. RH. Žalbom se ističe da je svjedok R. J. potom iskazao da je, nakon što je rekao opt. I. S. da se još ništa nije dogodilo, opt. I. S. nazvao broj na koji se javio J. P. te mu rekao da se vrate, a R. J. je rekao da pričekaj u drugoj sobi između kojih su sjedile tajnice te je čuo glas J. P. iz te srednje prostorije. Nakon nekog vremena, da mu je opt. I. S. rekao da će prvi dio biti doznačen odmah, a ostatak krajem godine. Optuženi Z. T. H. ističe da je, nasuprot tome, svjedok J. P. u USKOK-u iskazao da su, dok su izlazili od opt. I. S., vidjeli R. J. u hodniku te da su se pozdravili i da su se na poziv opt. I. S. on i opt. Z. T. H. vratili te da im je opt. I. S. obojici u uredu premijera rekao da su se pojavili problemi s etanom i da će trgovačko društvo D. biti u velikim problemima ako trgovačko društvo I. to ne riješi. Žalbom se ističe da iskazu svjedoka J. P. prvostupanjski sud nije povjerovao, unatoč spisu priležecem dopisu od 26. svibnja 2009. kojeg je trgovačko društvo D. poslalo trgovačkom društvu I., a kojim je tražena naknada štete od trgovačkog društva I. u iznosu od preko 11.000.000,00 kuna zbog gubitka prihoda prouzročenog smanjenom isporukom prirodnog plina trgovačkom društvu D. od strane trgovačkog društva I..

30.21. Isto tako i opt. I. S. u žalbi ističe da je prikaz sastanka u V. RH 26. svibnja 2009. svjedoka R. J. neistinit jer ga demantira svjedok J. P. koji u potpunosti potvrđuje obranu opt. I. S. da na tom sastanku uopće nije bilo riječi o isplati bilo kakvog novca pa ni mita već da je s opt. Z. T. H. došao kod opt. I. S. razgovarati o problemima trgovačkog društva I., da je sastanak trajao sat vremena, te da ga je opt. I. S., nakon što su otišli, nazvao na mobitel i zamolio da se vrate te im na vratima kancelarije rekao da se upravo susreo s R. J., vlasnikom trgovačkog društva D., i zamolio ga da se pozabavi etanskim problemima koje je trgovačko društvo I. imala s trgovačkim društvom D. jer da je znao da trgovačko društvo M. uskoro treba preuzeti trgovačko društvo I. te da opt. Z. T. H. može riješiti taj problem, a na to da je opt. Z. T. H. odgovorio da će taj problem razmotriti.

30.22. Nadalje, a vezano uz ručak u restoranu M. u listopadu 2009., opt. Z. T. H. u žalbi ističe da je svjedok R. J. u prvom iskazu pred USKOK-om 25. svibnja 2011. naveo da su, nakon njihovog prvog razgovora o prosljeđivanju novca po primitku tog novca u trgovačkom društvu X., o temi isplate novca razgovarali tek na ručku u restoranu M., iako je 28. svibnja 2019. iskazao da tijekom tog ručka nitko nije spominjao novac. Također se ističe da je svjedok R. J. prilikom prvog iskazivanja pred USKOK-om 25. svibnja 2011. iskazao da mu je opt. I. S. tijekom ručka rekao da će im se pridružiti opt. Z. T. H., dok je na raspravi 28. svibnja 2019. iskazao da je unaprijed znao da će opt. Z. T. H. biti tamo pa je imao kod sebe i izvješće koje mu je htio dati. Takvim je promijenjenim iskazom, prema mišljenju žalitelja, svjedok R. J. htio prikriti činjenicu da je došao u restoran znajući da će opt. Z. T. H. biti tamo jer je prethodno iskazao da se htio izvući iz tog posla s opt. I. S. kako bi izbjegao rizik kojem je bio izložen. Također, mišljenje je opt. Z. T. H. da je svjedok R. J., u cilju popravljivanja inkriminirajućeg učinka ručka u restoranu M., u ponovljenom suđenju prvi puta iskazao da su opt. I. S. i opt. Z. T. H. u njegovom prisustvu tijekom ručka razgovarali na njemačkom jeziku.

30.23. Nadalje, potkrjepu nedosljednosti u iskazu svjedoka R. J., ali i nepotkrijepljenost tog iskaza drugim dokazima, opt. Z. T. H. nalazi i u iskazivanju svjedoka o putovanju u M. (na nogometnu utakmicu 29. listopada 2009.) i u Z.. Tako, ističe da je svjedok R. J. 25. svibnja 2011. pred USKOK-om naveo da se u listopadu 2009. odlučio povući iz posla s mitom jer opt. I. S. više nije bio premijer te je pozadina provizije postala izvjesna, dok je 10. svibnja 2019. pred sudom iskazao da u to vrijeme S. E. H. nije rekao da sumnja ili pretpostavlja da navedeni novac predstavlja mito jer nije bio 100% siguran, iako je, prema iskazu R. J., još tijekom putovanja rekao opt. I. S. da ne želi primiti preostalih 5.000.000,00 Eura. Također, ističe da se utakmica odigrala samo jedan dan nakon ručka u restoranu M. pa da je nejasno zašto to nije rekao odmah na tom ručku kako bi opt. I. S. odmah mogao nešto drugo dogovoriti s opt. Z. T. H. već se dodatno inkriminirao tako da bude viđen s njima u javnosti u restoranu koji ima video nadzor. Optuženi Z. T. H. nadalje ističe da je svjedok R. J. pred USKOK-om 25. svibnja 2011. iskazao da je nakon puta u M. na zahtjev opt. I. S. s opt. I. S. otputovao u Z. kako bi se našli s bratom opt. I. S., F. S., te da je bio prisutan kad je opt. I. S. s bratom razgovarao o prebacivanju 5.000.000,00 Eura na drugo društvo, međutim, da je pred sudom 2019. iskazao da je F. S. već bio upleten jer su mjesec, dva prije leta razgovarali o mogućnosti da F. S. zaprimi dio dividende. Optuženi Z. T. H. ističe da je, nasuprot tome, iskazujući pred sudom 16. prosinca 2019., svjedok F. S. naveo da mu je brat rekao da će s R. J. ići gledati utakmicu u M., da R. J. ima dogovor u Z. pa da će nakon toga malo navratiti, zanimajući da je R. J. spomenuo da će zaprimiti novac koji je bio namijenjen za opt. I. S.. U kontekstu naprijed navedenog opt. I. S. u svojoj žalbi upire i na nelogičnost navoda svjedoka R. J. u dijelu u kojem opisuje put u Z. gdje je opt. I. S. navodno u njegovom prisustvu dogovarao sa svojim bratom transfer drugog dijela provizije u iznosu od 5.000.000,00 Eura koji bi trebao organizirati F. S.. Naime, prema mišljenju opt. I. S., u tom slučaju nije bilo nikakvog razloga da to opt. I. S. od F. S. zatraži i prvi puta niti da takvom dogovoru bude prisutan R. J..

30.24. Optuženi Z. T. H., nadalje u žalbi, vezano uz raskid Ugovora između trgovačkog društva X. i trgovačkih društava H. i C., ističe da je svjedok R. J. 4. veljače 2019. pred sudom iskazao da je obavijestio S. E. H. koji je potom usmeno obavijestio I. F. da se R. J. odnosno trgovačko društvo X. povlači iz posla, a ta obavijest da je stigla prije nego je S. E. H. zaprimio obavijest o raskidu od trgovačkih društava H. i C., dok je 28. svibnja 2019. iskazao da se ugovori raskidaju jer druga rata neće biti isplaćena. Žalitelj nadalje ističe da je, nasuprot tome, svjedok S. E. H. iskazujući pred sudom 2. rujna 2019. naveo da mu je R. J. rekao da će raskinuti ugovore tek nakon što je I. F. obavijestio S. E. H. da druga rata neće biti isplaćena, pri čemu je 25. svibnja 2011. u USKOK-u iskazao da mu ni R. J. niti I. F. nisu rekli razlog za raskid, a pred sudom 5. srpnja 2019. da su mu i R. J. i I. F. objasnili da drugi dio u iznosu od 5.000.000,00 Eura neće biti isplaćen jer da trgovačko društvo D. nije ispunilo svoje obveze temeljem ugovora odnosno nije učinilo što je trebalo učiniti. Žalitelj s tim u vezi postavlja pitanje zašto je raskid, ako je R. J. htio obustaviti posao, slanjem obavijesti o raskidu pokrenuo I. F., a ne S. E. H., smatrajući da činjenica da je to učinio I. F. ukazuje da je I. F., a ne R. J., bio nezadovoljan ugovorima i da ih je želio raskinuti, a to da onda dovodi u pitanje tvrdnju R. J. da ga je na raskid ugovora potaknulo to što je shvatio da novac predstavlja mito. Potkrjepu takvih žalbenih tvrdnji opt. Z. T. H. nalazi i u tome što je S. E. H. čekao više mjeseci prije nego je uopće prihvatio navedene raskide.

30.25. Sadržajno velikim dijelom žalbi obojica optuženika upiru na različitosti i nedosljednosti u iskazivanju svjedoka R. J. vezano uz raspolaganje novčanim sredstvima koja su s računa trgovačkih društava H. i C. uplaćena na račun trgovačkog društva X.. Mišljenje je opt. I. S. da je svjedok R. J. izmislio međusobni dogovor s opt. I. S., u skladu s kojim dogovorom, zbog opasnosti od porezne kontrole švicarskih vlasti, novac nije odmah proslijedio opt. I. S. te da je bio ovlašten raspolagati doznačenim novcem jednu i pol do dvije godine. Potkrjepu svom stavu da je novac bio doznačen upravo R. J. opt. I. S. nalazi u činjenici da se taj novac nalazi u njegovoj dispoziciji već deset godina, da do danas nije vraćen niti je na poziv suda mogao biti vraćen jer je zarobljen kao temeljni kapital društva, dok je preostali dio potrošen na plaćanje obveza R. J. i obveza njegovih tvrtki.

30.26. U cilju dovođenja u pitanje navodne isplate tog novca opt. I. S. i opt. Z. T. H. žalbom ističe da novac nakon što ga je trgovačko društvo X. zaprimilo nije čuvan odvojeno od ostalih sredstava društva već je gotovo cijeli iznos istog trena iskorišten za dokapitalizaciju trgovačkih društava X. i D. pa ga je bilo puno teže izvući, dok je ostatak novca trgovačko društvo X. zatim pozajmilo trgovačkom društvu D., a taj zajam da je ugovorom o subordinaciji podređen ranijim dugovima tog Društva H. B., nakon čega se trgovačko društvo X. pripojilo problematičnom trgovačkom društvu D. koje se gušilo u dugovima. Optuženi I. S. nalazi nelogičnim da bi R. J., u slučaju da štiti interese opt. I. S., taj novac prebacio iz zdrave tvrtke u zaduženu tvrtku koja propada, posebice jer bi to značilo da bi prezaduženo trgovačko društvo D. moralo vratiti sve ostale kredite prije nego što bi morao vratiti zajam trgovačkom društvu X., a time i novac namijenjen opt. I. S..

30.27. Uporište za tvrdnju obrane da novac nikad nije niti bio namijenjen za ikoga drugoga osim R. J., opt. Z. T. H. i opt. I. S. nalaze i u nedosljednostima u iskazivanju

R. J. o tome u koje svrhe je novac po zaprimanju uplate iskorišten. Tako, ističu da je svjedok R. J. 25. svibnja 2011. pred USKOK-om iskazao da je nakon raskida ugovora između trgovačkog društva X. i trgovačkih društava H. i C. 5.000.000,00 Eura ostalo u trgovačkom društvu X., dok je 8. rujna 2011. pred USKOK-om iskazao da je novac u rujnu 2009. pozajmljen trgovačkom društvu D., pri čemu je u ponovljenom postupku pred sudom iskazao da je nekoliko mjeseci nakon uplate novac pozajmljen trgovačkom društvu D. i upotrijebljen za dokapitalizaciju (trgovačkog društva X. u iznosu od 1.000.000,00 CHF i trgovačkog društva D. u iznosu od 2.500.000,00 CHF) i otplatu određenih zajmova (ugovor o subordinaciji) koje je trgovačkom društvu D. odobrila H. B., što je, dakle, suprotno obećanju svjedoka R. J. danom u prvotnom postupku da će novac uplatiti Republici Hrvatskoj u roku od 30 dana (iskaz od 25. listopada 2012.).

30.28. U nastavku žalbe opt. Z. T. H. vezano uz istu tematiku ukazuje i na nesuglasja u iskazivanju svjedoka R. J. i svjedoka S. E. H. o tome tko je došao na ideju da trgovačko društvo X. odobri zajam trgovačkom društvu D. te tko je taj zajam i odobrio, kao i tko je odlučio da će se taj zajam subordinirati i kada je do toga došlo, ali i na proturječje u iskazivanju svjedoka R. J. o vremenu pripajanja trgovačkog društva X. trgovačkom društvu D..

30.29. Optuženici I. S. i Z. T. H. u žalbama tvrde i da je kod ocjene vjerodostojnosti iskaza svjedoka R. J. prvostupanjski sud trebao uzeti u obzir te analizirati dio iskaza S. E. H. od 14. listopada 2019. pred sudom u kojem je opisao okolnosti pod kojima je dao iskaz pred USKOK-om. Naime, svjedok je iskazao da nije dobio pisani poziv od USKOK-a već da je doputovao u Z. po pozivu R. J. kako bi sudjelovao na sastanku u trgovačkom društvu D. u svojstvu poreznog savjetnika tog Društva, a da su ga na aerodromu dočekali R. J. i odvjetnik M. H. te da su ga, na njegovo iznenađenje, odvezli iz zračne luke u USKOK, gdje je u njihovom prisustvu ispitan od strane zamjenika USKOK-a te su mu predočavani ugovori trgovačkog društva X. s trgovačkim društvima H. i C. koje on nije dao USKOK-u, a prevoditeljica je bila djelatnica ureda odvjetnika M. H.. Time je, prema mišljenju opt. I. S., demantiran još jedan dio iskaza svjedoka R. J. da uopće nije vidio S. E. H. u USKOK-u, da istog dana nisu svjedočili te da nije dostavljao USKOK-u nikakve dokumente. Žalitelj smatra da ovakva kombinacija osoba prisutnih na ispitivanju svjedoka (drugi svjedok i njegov odvjetnik) uz asistenciju prevoditeljice iz istog odvjetničkog ureda, odudara od uobičajene prakse i zakonskih propisa te ukazuje da je između R. J. i USKOK-a postojao neki sporazum, bio formalni, bilo neformalni (povoljnija pozicija u drugim postupcima koji su protiv njega vođeni, želja za izlaskom iz istražnog zatvora u kojem se nalazio zbog sumnje u počinjenje sasvim drugog djela). Potvrdu takvog stava obojica optuženika nalaze i u činjenici da je USKOK prije službenog otvaranja slučaja „I.-M.“ i ispitivanja svjedoka R. J. zatražio od Vlade RH podatke iz Knjige ulazaka i izlazaka iz prostorije Vlade RH za opt. Z. T. H. kao i to da mu je nakon ukidanja istražnog zatvora, na prijedlog USKOK-a, vraćena putovnica, unatoč tome što ima dvojno državljanstvo i boravište u inozemstvu, kao i više tvrtki te znatna materijalna sredstva.

30.30. U istom tom pravcu i opt. Z. T. H. žalbom ističe da je svjedok R. J. 10. svibnja 2019. na sudu iskazao da je S. E. H. saznao za optužbu za mito u trenutku kada je

pozvan da dođe u USKOK i sa sobom ponese svu potrebnu dokumentaciju te da je R. J. bio zamoljen da potvrdi vjerodostojnost dokumentacije koju je ponio S. E. H., međutim, da je 14. lipnja 2019. iskazao da 25. svibnja 2011. nije vidio S. E. H. u USKOK-u, da je njegov odvjetnik M. H. dogovorio sa S. E. H. da tog dana dođe u USKOK, pri čemu je iskazujući 12. prosinca 2019. na sudu ponovio da je odvjetnik M. H. bio u kontaktu s S. E. H. u vezi njegovog dolaska u USKOK, da su se sporazumjeli što će ga se pitati i da je vozač odvjetnika M. H. dočekaao S. E. H. te ga odvezao u USKOK, da njegov dolazak nije imao bilo kakve veze s poslovanjem trgovačkog društva D., kao i da nikada nije rekao da je S. E. H. sa sobom donio bilo kakvu dokumentaciju.

30.31. Optuženi Z. T. H. kao primjer nesuglasja u iskazima svjedoka R. J. i svjedoka S. E. H. navodi i zajam u iznosu do 12.300.000,00 švicarskih franaka koji je plaćen R. J. iz K. ugovora od 2. lipnja 2012. Naime, svjedok R. J. je 13. lipnja 2019. iskazao da je S. E. H. odobrio zajam u navedenom iznosu te da mu je isplaćen osobno od strane trgovačkog društva D. tijekom razdoblja od šest do sedam godina. Žalbom se ističe da je svjedok S. E. H. 7. studenog 2019., nasuprot tome, iskazao da je to Društvo odlučilo odobriti zajam i da on nije bio ovlašten za donošenje takvih odluka, a to, prema mišljenju žalitelja, potvrđuje i poslovna dokumentacija u spisu iz koje je vidljivo da S. E. H. nikad nije bio član uprave društva niti je imao punomoć društva zbog čega nije bio ovlašten za donošenje odluka u ime društva.

31. Prije osvrta na iznesene, doista opsežne i detaljne žalbene tvrdnje, treba ponoviti da su pobijanom prvostupanjskom presudom proglašeni krivima, opt. I. S. što je kao službena osoba primio dar da u granicama svoje ovlasti obavi službenu radnju koju ne bi smio obaviti, a opt. Z. T. H. što je službenoj osobi obećao i dao dar da u granicama svoje ovlasti obavi službenu radnju koju ne bi smio obaviti. Stoga, odlučne činjenice u ovom kaznenom predmetu jesu svojstvo službene osobe opt. I. S., postojanje koruptivnog dogovora odnosno njegova realizacija kroz uplatu novčanog iznosa na račun trgovačkog društva X. i poduzimanje službenih radnji od strane opt. I. S. koje nije smio obaviti.

31.1. Prije svega, činjenica postojanja svojstva službene osobe kod opt. I. S. u ponovljenom suđenju nije bila sporna niti se žalbama optuženika osporava utvrđenje prvostupanjskog suda u pogledu te činjenice koja je u pobijanoj presudi valjano obrazložena.

31.2. Što se tiče ostalih odlučnih činjenica i njihovog utvrđivanja kroz iskaz svjedoka R. J., treba reći da je taj svjedok u ovom kaznenom predmetu bio ispitivan u više navrata. Najprije dva puta pred državnim odvjetnikom, potom nekoliko puta tijekom ranijeg suđenja, a konačno i u ponovljenom suđenju, i to u čak šest navrata. Prilikom svih tih iskazivanja tijekom razdoblja od gotovo deset godina svjedok R. J. bio je dosljedan u iznošenju odlučnih činjenica relevantnih za ovaj kazneni postupak, dakle, u opisivanju okolnosti pod kojima je došlo do uplata određenog novčanog iznosa na račun trgovačkog društva X., potom koja je bila njegova uloga u tome te o ostalim sudionicima tih transakcija kao i o razlozima te (ne)postojanju stvarne svrhe plaćanja. Taj je dio njegovog iskaza u bitnome potvrđen iskazom svjedoka S. E. H. i materijalnom dokumentacijom, prvenstveno ugovorima zaključenima između

trgovačkih društava C. i X. te H. i X. te dokumentacijom o raskidima tih ugovora, kako to s pravom navodi prvostupanjski sud.

31.3. Sagledavajući obimne naprijed interpretirane žalbene navode obojice optuženika, očito je da žalitelji, u želji da ospore vjerodostojnost iskaza svjedoka R. J. kao ključnog dokaza u ovom kaznenom postupku koji u biti predstavlja temelj i točku polazišta za uočavanje i lakše razumijevanje događaja koji su se u inkriminirano vrijeme zbili, zapravo nastoje dovesti u pitanje istinitost pojedinih navoda svjedoka o okolnostima koje se ne odnose na bitna obilježja terećenih kaznenih djela niti su odlučne za utvrđeno činjenično stanje. Time žalitelji, u suštini, nastoje posrednim, zaobilaznim putem osporiti i onaj dio iskaza svjedoka koji je od krucijalnog značaja za utvrđivanje kaznenopravne odgovornosti optuženika i koji je kroz cijelo vrijeme trajanja ovog postupka ne samo neprekidno konstantan i dosljedan, nego i potkrijepljen drugim dokazima, a tim dijelovima njegovog iskaza, žalbe, očekivano, ne pridaju veliki značaj.

31.4. Naime, za odluku o kaznenopravnoj odgovornosti optuženika u ovom kaznenom postupku je od značaja utvrđenje postoji li i kakva je povezanost svjedoka R. J. s trgovačkim društvom X., za razliku od utvrđenja tko je od početka osnivanja trgovačkog društva X. bio njegov vlasnik ili dioničar i u kojem dijelu, a posebice postoji li i kakvog je točno sadržaja ugovor o povjerljivosti dioničara tog Društva, kao i utvrđenje kakav je u tom trenutku bio poslovni odnos trgovačkog društva I. s drugim trgovačkim društvima u kojima je R. J. bio osnivač (D. d.d.). Također, relevantno je utvrđenje postoji li i kakva je povezanost trgovačkog društva M. sa I. F. te s trgovačkim društvima H. i C. i jesu li između tih društava u inkriminiranom razdoblju sklopljeni kakvi ugovori na temelju kojih su provedene uplate, za razliku od utvrđenja točnog tijeka novčanih transakcija koje su potom obavljene po uplaćenim novčanim sredstvima, kao i utvrđenje tko je, imajući na umu da se nesporno radi o fiktivnim ugovorima, prije njihovog potpisivanja sastavio nacrt, a tko je inicirao njihov raskid. Što se tiče ostalih žalbama istaknutih okolnosti od važnosti je utvrđenje postojanja bliskosti odnosa R. J. i opt. I. S. i to kroz sastanke koji su se odvijali kako u prostorijama V. RH tako i drugdje (restoran M., putovanje u M.), za razliku od točnog vremenskog specificiranja poduzimanja radnji pojedinih aktera tih događaja. Isto tako, način i povod iskazivanja svjedoka S. E. H. i R. J. pred USKOK-om nema nikakvog značaja za utvrđenje kaznenopravne odgovornosti optuženika, dok je analiza i ocjena žalbenih tvrdnji o eventualnom postojanju kakvog (ne)formalnog dogovora R. J. s USKOK-om već prethodno dana u ovoj odluci.

32. Slijedom navedenog, ni za ovaj drugostupanjski kao niti za prvostupanjski sud, žalbama istaknute različitosti i nepodudarnosti u iskazivanju svjedoka R. J., koji navodi su opširno interpretirani u ovoj odluci, nemaju značaj koji im žalbe pridaju jer ne dovode u sumnju vjerodostojnost iskaza tog svjedoka u pogledu odlučnih činjenica, a time niti istinitost iskaza tog svjedoka u cijelosti. Stoga je prvostupanjski sud, nakon što je, protivno žalbenim prigovorima, kritički ocijenio i podvrgnuo pažljivoj provjeri iskaz svjedoka R. J. kako samog za sebe tako i u odnosu s drugim dokazima, s pravom povjerovao iskazu tog svjedoka s obzirom na to da je prilikom svih ispitivanja od samog početka iskazivao dosljedno o svemu što je bitno za utvrđivanje činjenica koje su relevantne za utvrđivanje kaznene odgovornosti

optuženika, odnosno kod opisivanja okolnosti pod kojima je novac uplaćen na račun trgovačkog društva X., od koga je ta uplata došla, kome je bila namijenjena, potom o sudionicima transakcije, razlozima i svrsi plaćanja, a što je sve u većem dijelu potvrđeno iskazom svjedoka S. E. H., dok je iskaz svjedoka u dijelu u kojem navodi da se radilo o fiktivnim ugovorima po kojima nisu bile izvršene nikakve usluge potkrijepljen i materijalnom dokumentacijom – ugovorima zaključenima između trgovačkih društava C. i H. s trgovačkim društvom X. te dokumentacijom o raskidima tih ugovora.

33. Prema tome, nema govora o tome da se presuda u cijelosti odnosno u odlučujućem dijelu temelji na iskazu svjedoka R. J., kako se to neosnovano tvrdi u žalbi opt. I. S., niti da je prvostupanjski sud postupio protivno pravnom stajalištu ESLJP vezano uz pravilo „jednog ili odlučujućeg dokaza“ kada je odbio prijedloge obrane da se od USKOK-a pribavi službeni podatak je li R. J. dobio status svjedoka u smislu čl. 286. st. 5. ZKP/08.-17. i da se u svojstvu svjedoka ispita M. G. (vlasnik odnosno suvlasnik tvrtki C. i H.) iako se radilo o osobi koja je na ranijem suđenju navela da je novcem njegovih tvrtki isplaćen R. J.. Pritom svakako treba naglasiti da kod takvog stava žalitelj zaboravlja da je u ponovljenom suđenju obrana u više navrata iskoristila mogućnost ponovnog ispitivanja svjedoka R. J., upravo s ciljem dovodenja u pitanje vjerodostojnosti njegovog iskaza, kada mu je predočavana dokumentacija te je traženo objašnjenje različitosti u njegovim dotadašnjim iskazivanjima. No, usprkos tome, pouzdanost svjedoka, iz razloga koji su naprijed detaljno izneseni, nije s uspjehom osporena. Osim toga, u ovom postupku saslušanje svjedoka M. G. niti nije izričito predloženo, već je taj prijedlog bio vezan uz odluku o eventualnom prihvaćanju dokaznih prijedloga USKOK-a.

34. Slijedom svega navedenog, neutemeljeni su i daljnji žalbeni prigovori kojima se upire na nelogičnost angažiranja R. J. kao posrednika u koruptivnom ugovoru tvrdnjom da je R. J. vodio trgovačko društvo koje je bilo u sporu s trgovačkim društvom I. pa da bi, u slučaju da je novac doista isplaćen na račun trgovačkog društva R. J. kao mito, prema stavu žalbi, takva situacija R. J. pružila golemu prednost nad trgovačkim društvima I. i M., slijedom čega bi trgovačko društvo M., odnosno opt. Z. T. H., a i svatko drugi razuman zasigurno izbjegavao bilo koju situaciju koja bi mogla motivirati R. J. da svoja saznanja o tom koruptivnom dogovoru iskoristi tako da im naškodi. Uostalom, žalitelji uporište za takve tvrdnje nalaze i u činjenici da je trgovačko društvo I., dok je R. J. boravio u istražnom zatvoru, na osnovu založnog prava 15. prosinca 2010. preuzelo L., a zatim u travnju 2011. naplatilo od trgovačkog društva D. d.d. sa sjedištem u Republici Hrvatskoj 33.000.000,00 kuna duga i dovelo to Društvo u vrlo tešku poslovnu poziciju, nakon čega je u svibnju 2011. naplatilo još dodatnih 15.000.000,00 kuna, dakle, na okolnostima do kojih je došlo više od dvije i pol godine nakon postizanja koruptivnog sporazuma.

35. U nastavku žalbi obojica optuženika i dalje, u cilju osporavanja vjerodostojnosti iskaza R. J., upiru na sadržaj iskaza svjedoka I. F. navodeći da, osim iskaza svjedoka R. J., nema nikakvih drugih dokaza da je I. F. zastupao opt. Z. T. H. u njegovim poslovima s trgovačkim društvom X. te da iskaz svjedoka I. F. ne može predstavljati dokaz pa ni indicij o davanju mita opt. I. S., a još manje da je baš opt. Z.

T. H. angažirao svjedoka I. F. za realizaciju koruptivnog sporazuma odnosno isplatu opt. I. S.. Žalbama se ističe da je svjedok I. F., iskazujući pred sudom, naveo da je zajedno s M. G. suvlasnik trgovačkog društva C., dok je M. G. vlasnik trgovačkog društva H., te da je shodno njihovom dogovoru I. F. imao sve menadžerske ovlasti u oba Društva, kao i da su trgovačka društva C. i H. s trgovačkim društvom X. zaključila ugovore o savjetodavnim uslugama koji su bili fiktivni jer se njima htjela prikriti njihova prava svrha i to plaćanje avansa od 5.000.000,00 Eura R. J. za usluge lobiranja kod hrvatskih vlasti za realizaciju projekta D. A. i kupnju zemljišta radi skladištenja nafte u O. na otoku K. koje je u vlasništvu tvrtke R. J., kao i da je zapravo M. G. putem I. F. htio izvesti taj projekt te je bio spreman u njega uložiti veliki novac, svjestan da će taj projekt moći provesti samo uz privolu hrvatske države, a za to da mu je upravo i bio potreban R. J. za kojeg je čuo da ima veliki utjecaj i dobre veze.

36. U ovom je kaznenom postupku bilo nesporno da je novac u iznosu od 5.000.000,00 Eura doista uplaćen trgovačkom društvu X. od trgovačkih društava C. i H. koji su u vlasništvu M. G. i I. F.. Pri tome, prvostupanjski sud na temelju provedenog dokaznog postupka zaključuje da taj novac predstavlja mito za opt. I. S., dok obrana obojice optuženika tvrdi da je riječ o honoraru R. J. za usluge lobiranja i kupnju zemljišta na otoku K. za potrebe projekta D. A..

37. U žalbi opt. I. S., u kojoj on ustraje na obrani, ističe se da navedeni ugovori, u stvari, ne mogu ništa dokazivati osim, s obzirom na to da su nesporno bili fiktivni, da se u njima nije navela stvarna svrha njihovog zaključivanja te da je, suprotno ocjeni prvostupanjskoga suda, sasvim životan iskaz I. F. da je prava svrha uplata avansa od 5.000.000,00 Eura bila isplata R. J. za usluge lobiranja kod hrvatskih vlasti vezano uz realizaciju projekta D. A. i kupnju zemljišta radi skladištenja nafte u O. na otoku K. koje je bilo u vlasništvu tvrtke R. J. te da je u poslovnom svijetu često uobičajen, a time i životan, vrlo općenit oblik ugovora o savjetodavnim uslugama.

38. Međutim, prvostupanjski sud s pravom iskaz svjedoka I. F. o tome koja je prava svrha uplate 5.000.000,00 Eura na račun trgovačkog društva X. ocjenjuje neuvjerljivim i nelogičnim, tim više što takva tvrdnja nije pokrjepljena nikakvom materijalnom dokumentacijom te je u suprotnosti s iskazima svjedoka R. J. i S. E. H..

38.1. Naime, iz iskaza svjedoka S. E. H. proizlazi da ga je I. F. kontaktirao i rekao mu da dolazi u ime trgovačkog društva M. vezano uz isplate provizija na račun trgovačkog društva X. te da trgovačko društvo H. nastupa u ime trgovačkog društva M.. Uostalom, i sam svjedok I. F. u svom iskazu ističe da je vlasnik trgovačkog društva I. C. koje se bavi savjetodavnim uslugama, a koje društvo je od 2007. imalo zaključen ugovor s trgovačkim društvom M., da trgovačko društvo H. nije imalo poslovnih odnosa s drugim tvrtkama osim s trgovačkim društvom M. te da je prilikom prvog susreta sa S. E. H. ovome predao posjetnicu na kojoj se nalazio logo trgovačkog društva M.. Također, naglasio je da u kontaktima sa S. E. H. uopće nije spominjao projekt D. A. niti zemljište na K., već samo jedan veliki projekt u Republici Hrvatskoj za čije pokretanje je R. J., kojeg nikada prije toga nije upoznao, trebao osigurati uvjete svojim velikim utjecajem i dobrim vezama s političkim vrhom Republike Hrvatske te da upravo zbog osjetljivosti političkog pitanja i zaštite okoliša u

ugovorima nije ništa konkretno navedeno jer nije htio da se ti ugovori na bilo koji način povežu s projektom D. A..

38.2. Kada se pored iznesenog ima na umu i iskaz svjedoka R. J. kojim decidirano tvrdi da ni on ni njegovo društvo nikada nisu sudjelovali u projektu D. A. niti je ikada bilo govora o kupnji njegovog zemljišta na otoku K. za taj projekt, već, štoviše, navodi da je njegovo trgovačko društvo D. bilo vlasnik zemljišta na K. na kojem je bila predviđena izgradnja kopnenog L., objasnivši pritom da se zapadnoeuropski projekt L. odnosio na izgradnju terminala koji bi služio za opskrbu plinom velikog dijela južne Europe i nema nikakve veze s ruskim projektom D. A. koji se odnosio na opskrbu naftom, prvostupanjski sud s pravom iskaz svjedoka I. F. ocjenjuje u potpunosti neuvjerljivim i neživotnim. Naime, i ovaj drugostupanjski sud nalazi malo vjerojatnim da bi tako uspješan poslovan čovjek postupao na tako neozbiljan način. Ovo osobito s obzirom na dio iskaza tog svjedoka u kojem opisuje da je bez prethodnog upoznavanja R. J. i bilo kakve provjere poslovanja trgovačkog društva X. uplatio tako pozamašan iznos novca koji čak nije niti u cijelosti bio njegov, pri čemu nije mogao ni objasniti na temelju čega je uopće mogao pretpostaviti da se zapravo radi o R. J. i njegovom lobiranju za realizaciju projekta D. A., s obzirom na to da ga u kontaktima s S. E. H. nije spominjao, a osobito imajući na umu nesporan nedostatak interesa ruske strane u to vrijeme za nastavak tog projekta. Naime, i iz iskaza svjedoka N. V. i V. T. proizlazi da je upravo na strani Republike Hrvatske postojao interes za projektom D. A. zbog čega je tijekom 2010. dana inicijativa za ponovnom aktivacijom tog projekta te da su, s obzirom na to da se radilo o međudržavnom projektu, u pregovorima oko njegove realizacije sudjelovali predstavnici šest država i predstavnici involviranih transportnih kompanija zemalja kroz koje je taj naftovod trebao prolaziti. Prema tome, nastavak projekta ne bi mogao ovisiti samo o akterima na ruskoj i hrvatskoj strani, a to samo dodatno osnažuje zaključak prvostupanjskog suda o nevjerodostojnosti iskaza svjedoka I. F.. Uostalom, na takav zaključak ukazuje i sam način raskida ugovora o savjetodavnim uslugama. Naime, uistinu nije logično da je, ukoliko bi se radilo o pokušaju oživljavanja projekta D. A., u raskidima ugovora, unatoč pozamašnoj visini novčanih transakcija, bilo navedeno da ne postoje nikakva potraživanja ciparskih društava te da je tek u rujnu 2011., dakle, dvije godine nakon sklapanja ugovora, po pojavljivanju medijskih natpisa i davanju iskaza R. J. kojim tereti opt. I. S., odnosno po pokretanju istrage, pismom upućenim S. E. H. od strane ciparskih društava najavljeno moguće traženje povrata novca, a do tog traženja, međutim, nikad nije došlo.

38.3. Ispravnost takve ocjene dokazne građe prvostupanjskog suda ni u najmanjoj mjeri nije dovedena u pitanje žalbenim prigovorima opt. I. S. da je svjedokinja N. V. iskazivala o prestanku interesa ruske države, a da je M. G. zapravo želio nastupiti kao vlasnik privatne kompanije te da bi, da je hrvatska strana tada pokazala stvarni interes za taj projekt, M. G. pokušao lobirati i na ruskoj strani, kao niti žalbenim tvrdnjama da je hrvatska strana pokazala interes tek 2010. i 2011., dok je ranije ta ideja zamrla zbog slabe potpore odnosno protivljenja tom projektu sa strane hrvatske vlasti, i to upravo opt. I. S., zbog čega da je i postojala potreba za lobiranjem kod hrvatskih vlasti i to upravo kod opt. I. S., a to da je R. J. bio u mogućnosti.

39. U daljnjim dijelovima žalbi opt. I. S. i opt. Z. T. H. nastoje osporiti relevantnost u dokaznom postupku pročitane austrijske dokumentacije koju je USKOK na temelju zamolnice od 7. svibnja 2014. pribavio putem međunarodne pravne pomoći za trgovačka društva T.&F. L. (dalje: T.) koje je manjinski vlasnik trgovačkog društva H., kao i pročitane dokumentacije koje je preuzeta putem Interneta.

39.1. Vezano uz tzv. austrijske dokumente obojica optuženika u žalbama ističu da je riječ o dokumentaciji koja se sastoji od nasumično numeriranih listova papira nekonzistentnog slijeda koji nisu predočavani svjedoku I. F. niti su na te okolnosti ispitivani svjedoci J. T. i M. G. koje je obrana predlagala, a njihova relevantnost za predmetni kazneni postupak ničim nije obrazložena jer se tim dokumentima ni na koji način ne potvrđuju iskaz svjedoka R. J. niti teze USKOK-a, a tu dokumentaciju da je USKOK pribavio polazeći od tvrdnje da je trgovačko društvo T. povezano s J. T., suvlasnikom trgovačkog društva H., koje je pak povezano s trgovačkim društvom C., a putem tih Društava da je opt. Z. T. H. osigurao isplatu novca.

39.2. Naime, mišljenje je žalitelja da okolnosti koje se navodno tom dokumentacijom dokazuju – da je J. T. (generalni direktor trgovačkog društva M. između 1999. i 2002. te glavni savjetnik predsjednika i C.-a trgovačkog društva M. između 2002. i 2010.) bio povezan s društvom T. (imao je u njemu vlasnički udio) i prijatelj s I. F. te su zajedno s odvjetnikom J. H. odsjedali u istom hotelu u Singapuru između 23. i 25. studenog 2009. – ne ukazuju na bilo kakvu povezanost s činjenicama koje su od značaja u ovom kaznenom predmetu. Nalaze nejasnim što se dokumentaciju koja ukazuje da je trgovačko društvo H. početkom 2000-ih J. T. plaćalo provizije uopće povezuje s predmetnim kaznenim postupkom, osobito s obzirom na to da ne postoji niti jedan dokaz o ulozi trgovačkog društva M. u poslovnoj shemi između trgovačkog društva H. i J. T. koja je započela 2000-ih. Štoviše, analizom te tzv. austrijske dokumentacije se, prema mišljenju žalitelja, isključivo može zaključiti da je u Republici Austriji vođen postupak protiv mađarskog poduzetnika I. G. (generalni direktor L. & P. D. I.) i austrijskog odvjetnika J. H. (povjerenik brojnih offshore tvrtki) čiji ishod nije poznat.

39.3. Što se tiče dokumentacije preuzete s Interneta koju je dostavio USKOK i na čiji prijedlog je pročitana u dokaznom postupku, oba optuženika žalbama ističu da je riječ o životopisu J. T. iz čijeg sadržaja proizlazi da je J. T. bio glavni savjetnik predsjednika uprave trgovačkog društva M. od 2002. do 2010., no, da ta činjenica ne znači da je J. T. ikada savjetovao opt. Z. T. H. niti ga povezuje s transakcijom između trgovačkih društava C., H. i X..

39.4. Suprotno tvrdnjama žalbi optuženika, iz podataka sadržanih u tzv. austrijskoj dokumentaciji zajedno s podacima iz životopisa J. T. proizlazi jasna povezanost I. F. s J. T. i J. H., a to, s obzirom na naprijed pobrojana svojstva koja su oni imali u trgovačkim društvima T. i H., samo dodatno učvršćuje zaključak o povezanosti I. F. s trgovačkim društvom M., a time i opt. Z. T. H., osobito s obzirom na to da je opt. Z. T. H. još od 2000. član uprave tog Društva, kako to pravilno ističe prvostupanjski sud.

39.5. Kada se sve naprijed istaknuto poveže s nespornom činjenicom da je trgovačko društvo A. A. L. s C. formalni direktor i u trgovačkom društvu H. i u trgovačkom

društvu C. te da oba Društva imaju sjedište na istoj adresi, navedenom je dokumentacijom, i prema ocjeni ovog drugostupanjskog suda, potvrđena istinitost iskaza svjedoka R. J..

40. Slijedom svega naprijed navedenog, neutemeljene su i žalbene tvrdnje opt. I. S. i opt. Z. T. H. kojima oni, upirući na nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, ističu da je dovodenjem u pitanje vjerodostojnosti svjedoka R. J. žalbama potanko ukazanim nedosljednostima u iskazivanju, položaja tog svjedoka u postupku te njegovog osobnog motiva (smatrao je trgovačko društvo M. odgovornim za propast trgovačkog društva D. d.d. sa sjedištem u Republici Hrvatskoj), za potpunost činjeničnih utvrđenja od presudnog značaja bilo utvrđivanje tijeka financijskih i poslovnih transakcija u trgovačkom društvu X., potom vlasništvo tog Društva te tijeka novca po uplati na račun tog Društva i to sve putem međunarodne pravne pomoći kojom bi se od nadležnih tijela Švicarske Konfederacije ili Cipra pribavila relevantna dokumentacija kako za to Društvo tako i za trgovačka društva H., C. i D., a sve na okolnost utvrđivanja stanja na računima tih društava prije i poslije predmetnih transakcija s ciljem ulazanja u trag podrijetlu ili odredištu novca. Ovo s obzirom na to da su, prema mišljenju žalitelja, iz dokumentacije u spisu na koju se prvostupanjski sud poziva jedino vidljivi ulazak novca na račun trgovačkog društva X., isplate s ciparskih firmi na taj račun i prebacivanje tog novca na račun trgovačkog društva D., smatrajući da se time ne može utvrditi u koju svrhu i za koga je novac doznačen trgovačkom društvu X..

41. Naime, prvostupanjski je sud s pravom odbio provesti navedene dokazne prijedloge obrane ocjenjujući ih nevažnima i odugovlačećima, ispravno zaključivši da način raspolaganja novcem koji je bio uplaćen na račun trgovačkog društva X. i analiza poslovanja trgovačkih društava X. i D. nemaju nikakvog značaja za zaključak o ostvarenju obilježja terećenih kaznenih djela pa nisu bitni za utvrđivanje kaznene dogovornosti optuženika, o čemu je već u ovoj odluci ranije bilo riječi. Uostalom, u ovom postupku nije niti bilo sporno da je uplaćenim novcem dalje raspolagano, no, iz te se činjenice ne može, pukim automatizmom, zaključiti da je novac bio namijenjen R. J., kako se to nastoji prikazati žalbama optuženika. Štoviše, takvim manipuliranjem uplaćenim novcem lakše se prikrija stvarna svrha uplate kao i primatelj novčanih sredstava, a to upravo govori u prilog zaključku o postojanju kaznenopravne odgovornosti optuženika.

41.1. Iz istog su razloga, nerelevantnosti za utvrđivanje kaznene dogovornosti optuženika, protivno žalbenim prigovorima, s pravom odbijeni dokazni prijedlozi obrane da se ispituju mađarski članovi pregovaračkog tima, članovi Uprave trgovačkog društva I. – I. d.d. (dalje: Uprava I.) i Nadzornog odbora trgovačkog društva I. – I. d.d. (dalje: Nadzorni odbor I.) te da se utvrdi bilo kakav trag koji je bio otkriven u mađarskoj istrazi ovog slučaja (ispitivanje M. G., proučavanje dokumentacije iz postupka vođenog u Republici Mađarskoj) ili pak razmotre zaključci interne istrage trgovačkog društva M., u smislu je li tijekom poslovnog odnosa s trgovačkim društvom H. postojala bilo kakva mogućnost manipuliranja uplatama kako bi se isplatilo mito te postojanja bilo kakvog poslovnog odnosa trgovačkog društva M. s trgovačkim društvom C. u smislu postojanja mehanizma za potajnu uplatu tom Društvu.

42. Žaleći se, nadalje, zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i opt. I. S. i opt. Z. T. H. ističu i da je prvostupanjski sud, pored iskaza svjedoka R. J., zaključak o postojanju koruptivnog sporazuma, a time i o kaznenopravnoj odgovornosti optuženika, pogrešno utemeljio i na donošenju Prve izmjene i dopune ugovora o međusobnim odnosima dioničara koji se odnosi na trgovačko društvo I. te sklapanju Glavnog ugovora o plinskom poslovanju, ali i drugoj dokumentaciji koja se tiče pregovora vođenih između Republike Hrvatske i trgovačkog društva M. te postupka odobravanja Ugovora na strani Republike Hrvatske.

43. Naime, predmet inkriminacije u ovom kaznenom postupku je, kao što je to već ranije naglašeno, koruptivni sporazum kojim je između optuženika dogovoreno da će opt. I. S., kao predsjednik V. RH, za iznos od 10.000.000,00 Eura poduzeti potrebne radnje kako bi se osiguralo zaključenje Prve izmjene i dopune Ugovora o međusobnim odnosima dioničara koji se odnosi na trgovačko društvo I. na način da će Republika Hrvatska trgovačkom društvu M. omogućiti prevladavajući utjecaj nad tim društvom, iako za to nema osnove s obzirom na vlasnički udio trgovačkog društva M. u vlasničkoj strukturi trgovačkog društva I., te da će sklopiti Glavni ugovor o izdvajanju plinskog poslovanja iz trgovačkog društva I. kojim se izdvaja onaj dio plinskog poslovanja koji stvara gubitak trgovačkom društvu I. i koji će u cijelosti preuzeti Republika Hrvatska.

44. Prvostupanjski sud zaključak o postojanju takvog koruptivnog sporazuma, pored personalnih dokaza, utemeljuje na materijalnoj dokumentaciji, prije i povrh svega, na odredbama Zakona o privatizaciji I. – I. d.d. („Narodne novine“ broj 32/02. i 21/09. – dalje: Zakon o privatizaciji I.) te Ugovoru o međusobnim odnosima dioničara koji se odnose na I. I. d.d. od 17. srpnja 2003. (dalje: Ugovor o međusobnim odnosima iz 2003.) iz razloga što niti jedan od tih dokumenata ne sadrži odredbu koja obvezuje ugovorne strane na zaključenje novog međudioničarskog ugovora. Potom, uporište za takav zaključak nalazi u zapisniku s 5. sjednice Vlade RH od 14. veljače 2008. iz čijeg sadržaja proizlazi da je opt. I. S. stavio „prijedlog odluke“ o osnivanju Povjerenstva Vlade RH za pregovore s trgovačkim društvom M. o izmjenama i dopunama Ugovora o međusobnim odnosima dioničara navodeći kao razlog za novi ugovor činjenicu da Republika Hrvatska nakon prodaje 15% dionica u postupku javne nabave te prijenosa bez naknade 7% dionica hrvatskim braniteljima i članovima njihovih obitelji i prodaje 7% dionica zaposlenicima više nije imala 50% dionica trgovačkog društva I. već 44,83% dionica, a u kojem slučaju, prema postojećem ugovoru, treba sačiniti novi ugovor o pravima dioničara. Potom se prvostupanjski sud kod takvog zaključivanja poziva na bilješku sa sastanka Povjerenstva održanog 27. ožujka 2008. iz čijeg sadržaja proizlazi da je zauzet stav kako je u pregovorima s predstavnicima trgovačkog društva M. potrebno zatražiti daljnji ostanak trenutčne raspodjele mjesta u Nadzornom odboru I.-e te je predloženo i razmatrano stvaranje uvjeta za jačanje pozicije Republike Hrvatske u tim pregovorima sklapanjem posebnog ugovora s Fondom hrvatskih branitelja, čime bi Republika Hrvatska neizravno u vlasništvu imala preko 50% dionica i time zadržala tadašnji broj članova Nadzornog odbora I.-e. Također, takav zaključak prvostupanjski sud utemeljuje i na korespondenciji Z. M. koje je u razdoblju od 30. travnja 2008. do sredine lipnja 2008. putem elektroničke pošte razmjenjivao s predstavnicima trgovačkog društva M. i

sadržaju Nacrta popisa uvjeta o zamjeni dionica. Naime, iz sadržaja tih dokumenata proizlazi da je mađarska strana prije objave dobrovoljne javne ponude za otkup dionica I.-e predlagala da novi Nadzorni odbor I.-e koji je trebao imati devet članova bude sastavljen tako da dioničar koji ima više od 44% glasova predlaže pet članova, onaj koji bude imao manje od 44% te više od 25% predlaže tri člana, a da jednog biraju zaposlenici, da predsjednika Nadzornog odbora I.-e predlaže Vlada RH, a potpredsjednika trgovačko društvo M., a da Uprava I.-e ima šest članova, svaka strana po tri člana time da predsjednika Uprave I.-e imenuje onaj dioničar koji ima više dionica, a u slučaju istog broja glasova odlučuje predsjednikov glas. Naime, tim je dokumentima, prema ocjeni prvostupanjskog suda, jasno izražen stav trgovačkog društva M. za povećanjem svog udjela u trgovačkom društvu I. i stjecanjem vladajućeg položaja i utjecaja na poslovanje trgovačkog društva I. te konsolidaciju tog Društva gotovo godinu dana prije davanja suglasnosti Republike Hrvatske za zaključenjem Ugovora.

45. Optuženi Z. T. H. i opt. I. S. u nastojanju da ospore pravilnost takvog zaključka prvostupanjskog suda žalbama daju drugačiju analizu i ocjenu svakog od pobrojanih dokumenata.

46. Optuženi Z. T. H. tako ističe da je prvostupanjski sud zauzeo pogrešan stav kada je postojanje koruptivnog sporazuma između optuženika utvrđivao kroz (ne)postojanje pravne obveze Republike Hrvatske da donese odluku o izmjeni međudioničarskog ugovora. Navodi da je točno da nije postojala zakonska ili ugovorna obveza Republike Hrvatske da se izmijeni Ugovor o međusobnim odnosima iz 2003., no, da ni taj Ugovor niti Zakon o privatizaciji I.-e ne propisuju ikakvu zabranu ili bilo kakvo ograničenje strankama da izmjene međudioničarski ugovor. U tom pravcu i opt. I. S. žalbom ističe da Vlada RH, iako se neke odluke najvišeg izvršnog tijela donose na temelju zakonskih osnova za takvo postupanje, većinu odluka donosi jer smatra da je to u određenoj situaciji nužno ili potrebno, a to ih čini odlukama političke naravi te, kao takvima, izuzetima od ocjenjivanja od strane suda.

47. Što se tiče 5. sjednice Vlade RH opt. I. S. žalbom ističe da se opt. I. S. na toj sjednici nije upuštao u pravnu analizu Zakona o privatizaciji I.-e i Ugovora o međusobnim odnosima dioničara iz 2003. već da je dao kratak uvod od jedne rečenice u kojoj je *de facto* samo rekao da postoji potreba izmjene zbog činjenice da je udio Republike Hrvatske pao ispod 50%, a zatim da je riječ dao potpredsjedniku Vlade RH D. P. koji je opširnije elaborirao tu temu. Optuženi Z. T. H. pak žalbom ističe da se, iako je točno da je opt. I. S. na 5. sjednici Vlade izjavio da po Ugovoru koji postoji s trgovačkim društvom M., kada se dogodi da udio Republike Hrvatske padne ispod 50%, treba napraviti novi ugovor među dioničarima o pravima dioničara, radilo o političkoj odluci Vlade RH da započne pregovore o izmjenama Ugovora o međusobnim odnosima 2003., a to da ne treba izjednačavati s pitanjem pravne obveze Vlade RH da pristupi izmjeni tog Ugovora. Optuženi Z. T. H. smatra da prvostupanjski sud polazi od pogrešnog pristupa da nema osnova za neku radnju Vlade RH ukoliko se ista aktivno ne zahtijeva u zakonu jer se neke odluke donose iz razloga što ih zahtijeva zakonodavstvo, ali da se većina donosi jer je Vlada RH odlučila da su to ispravne odluke u postojećim okolnostima. Smatra da je Vlada RH

imala puno diskrecijsko ovlaštenje pokrenuti takav postupak dokle god nije prekršen zakon, dakle, da se radilo o političkoj odluci Vlade RH u provođenju gospodarske politike i njezine političke odgovornosti, a za njihovo preispitivanje sudovi nisu nadležni. Podsjeća da, prema stavu USRH, restrikcije koje bi kazneni sud bio ovlašten nametati Vladi RH kad ona, primjenjujući zakone, sklapa pravne poslove iz područja gospodarstva, nemaju ustavnopravno utemeljenje sve dok Vlada RH svojim djelovanjem odnosno tim pravnim poslovima istovremeno ne prekoračuje granice svojih ovlasti propisane zakonom i sve dok poštuje zakon, a da se time prvostupanjski sud u svojoj analizi uopće nije bavio.

48. Premda su optuženici u pravu kada upiru na postojanje diskrecijskih ovlasti Vlade RH u provođenju gospodarske politike koje sudovi nemaju pravo propitivati sve dok su u skladu sa zakonom, žalitelji i u ovom dijelu žalbe, fragmentarnom analizom pojedinih utvrđenja iz pobijane presude, ponovno bezuspješno nastoje dovesti u pitanje zaključke prvostupanjskog suda. Prije svega, treba reći da u ovom kaznenom postupku nije bilo sporno da je Vlada RH sklapajući Ugovore ostala u granicama ovlasti koje su joj priznate odredbama Zakona o privatizaciji I.-e, a čiji je cilj zaštita interesa i sigurnosti Republike Hrvatske. Također, nije bilo sporno niti da se radilo o odluci Vlade RH za koju nije bilo povoda u odredbama Zakona o privatizaciji I.-e i Ugovora o međusobnim odnosima iz 2003., već o političkoj odluci, kako se to uostalom apostrofira i žalbama optuženika. Međutim, žalitelji inkriminirano postupanje opt. I. S., koje je posljedično i dovelo do takve političke odluke Vlade RH, u potpunosti propuštaju dovesti u vezu s iskazom R. J., kojim je odgovoreno na sve eventualne nejasnoće koje se pojavljuju u odnosu na razloge zbog kojih je do te odluke uopće došlo. Naime, kad se sadržaj iskaza tog svjedoka o bitnim činjenicama za inkriminaciju dovede u kontekst s naprijed opisanim okolnostima, i za ovaj drugostupanjski sud nema sumnje da je opt. I. S., upravo motiviran obećanim i djelomično isplaćenim mitom, postupao na opisani način u cilju udovoljavanja zahtjevima trgovačkog društva M., sve u pravcu omogućavanja mu prevladavajućeg utjecaja nad upravljanjem trgovačkim društvom I., kako to s pravom zaključuje prvostupanjski sud.

49. Kako bi se bolje razumjelo i lakše odgovorilo na pojedine žalbene navode, treba iznijeti kronologiju događanja do kojih je u inkriminiranom razdoblju došlo, a za to je od velikog značaja iskaz svjedoka D. P. koji je bio aktivni sudionik svih segmenata procesa potpisivanja tih Ugovora. Naime, svjedok D. P. je iskazao da je na usmeni nalog premijera (opt. I. S.) od početka 2008. pregovarao s predstavnicima trgovačkog društva M. te su čak oba premijera (mađarski i hrvatski) u jednom trenutku u javnosti iznijeli ideju o zamjeni dionica, što je kasnije 2008. dovelo do toga da je na budimpeštanskoj burzi pala vrijednost dionica trgovačkog društva M., dok je istovremeno na zagrebačkoj burzi jako porasla vrijednost dionica trgovačkog društva I.. To je uzrokovalo da trgovačko društvo M. neočekivano, nakon već započetih pregovora, izađe s dobrovoljnom javnom ponudom, zbog čega su pregovori do mjeseca srpnja bili obustavljeni. Nakon što je dobrovoljna javna ponuda završila krajem rujna i početkom listopada 2008., trgovačko društvo M. postalo je vlasnik 47,15% dionica trgovačkog društva I., slijedom čega je zatražilo nove razgovore, navodeći kao cilj daljnjeg razvoja trgovačkog društva I. konsolidaciju tog Društva. Prema tome, situacija se od samih početaka pregovora očito bila promijenila jer je

trgovačko društvo M. umjesto 25% plus jedna dionica s početka pregovora postalo vlasnikom 47,15% dionica, dakle, steklo je više dionica od Republike Hrvatske (44,83%).

50. Ugovorom o međusobnim odnosima iz 2003. određen je sastav upravljačkih tijela trgovačkog društva I. u ovisnosti o postocima dioničarskog udjela svakog pojedinog dioničara. Naime, odredbom čl. 7.1.1. tog Ugovora propisano je da dioničar koji izravno ili neizravno ima više od 25%, ali ne više od 50% dionica Društva, ima pravo predložiti dva člana za imenovanje u Nadzorni odbor I.-e, dok dioničar koji izravno ili neizravno ima u vlasništvu više od 50% dionica Društva ima pravo predložiti četiri člana za izbor u Nadzorni odbor, a da će, kada Vlada RH i Strateški ulagatelj nemaju pravo imenovati ili izabrati, ovisno o slučaju, ukupno šest članova Nadzornog odbora, preostala mjesta ostati slobodna te će se popuniti u skladu s odredbama Statuta te u skladu s hrvatskim pravom.

51. Prema tome, iako Republika Hrvatska u inkriminirano vrijeme više nije imala 50% dionica, odredbama Ugovora o međusobnim odnosima iz 2003. nije bila propisana obveza za njegovom izmjenom zbog takvog pada dioničarskog udjela Republike Hrvatske ili za bilo kakvom hitnim poduzimanjem radnji, niti takvo što proizlazi iz bilo koje odredbe Zakona o privatizaciji I.-e, kako je to prikazao opt. I. S. na 5. sjednici Vlade RH 14. veljače 2008. Ovo posebice kad se ima na umu da je u to vrijeme trgovačko društvo M. i dalje imalo 25% plus jednu dionicu pa se njegova prava ni u kojem obliku nisu izmijenila. Štoviše, prvostupanjski sud sasvim osnovano zaključuje da u tom trenutku kada je Republika Hrvatska u vlasništvu imala 44,83% dionica i (još uvijek) četiri člana u Nadzornom odboru I.-e, a trgovačko društvo M. 25% plus jednu dionicu te dva člana u Nadzornom odboru I.-e, za izmjenu Ugovora o međusobnim odnosima iz 2003. nije bila zainteresirana Republika Hrvatska nego trgovačko društvo M.. Osobito je potrebno istaknuti da trgovačko društvo M. ni kasnijim stjecajem udjela od ukupno 47,15% prema Ugovoru o međusobnim odnosima iz 2003. nije steklo pravo na imenovanje više od dva člana u Nadzorni odbor I.-e jer je za to u vlasništvu trebalo imati preko 50% dionica, kao i da razlika od samo 3% dioničarskog udjela Republike Hrvatske nije opravdavala izmjenu tog Ugovora, osobito ne u vidu prepuštanja upravljačkih prava drugom stranom strateškom partneru.

52. Spomenuti izraz „zainteresiranosti“ Republike Hrvatske, kojega prvostupanjski sud koristi u tom dijelu obrazloženja presude, opt. Z. T. H. žalbom poistovjećuje s izrazom (ne)postojanja interesa Republike Hrvatske za poduzimanje radnji pa s tim u vezi upire da su pojmovi javni interes i interes Republike Hrvatske prema utvrđenju USRH istoznačnice i da se postojanje takvog interesa u sudskim postupcima treba utvrđivati primjenom tzv. testa javnog interesa. Smatra da je prvostupanjski sud trebao provođenjem takvog testa prilikom procjene interesa Republike Hrvatske odgovoriti na pitanje koliko dugo je Republika Hrvatska mogla računati na četiri predstavnika u Nadzornom odboru I.-e, odnosno koliko bi predstavnika Republika Hrvatska u Nadzornom odboru I.-e mogla imenovati u budućim razdobljima. Također, ističe da bi u provedbi tog testa Zakon o privatizaciji I.-e, kojim je Hrvatski sabor postavio granice interesa Republike Hrvatske u odnosu na trgovačko društvo I., nedvojbeno imao važno, ako ne i središnje mjesto, upirući da je upravo člankom 4.

tog Zakona određeno da će do prijema u članstvo Europske unije Republika Hrvatska svoj udjel u trgovačkom društvu I. smanjiti na 25% plus jednu dionicu koje će nakon toga u potpunosti prodati. Naime, mišljenje je žalitelja da iz te zakonske odredbe jasnom proizlazi obveza smanjivanja udjela Republike Hrvatske i utjecaja na upravljanje u trgovačkom društvu I. do konačne potpune privatizacije, ističući pritom i da je trgovačko društvo M. bilo slobodno kupovati dionice trgovačkog društva I. dostupne na tržištu i tako povećati svoj udjel u trgovačkom društvu I. u odnosu na Republiku Hrvatsku.

53. I opt. I. S. upirući na čl. 4. Zakona o privatizaciji I.-e žalbom tvrdi da su u vrijeme pokretanja pregovora postojali vrlo značajni razlozi za izmjenu među-dioničarskog ugovora jer je upravo tom zakonskom odredbom određeno da će Republika Hrvatska smanjivati udio svog vlasništva u trgovačkom društvu I. na 25% plus jedna dionica te nakon ulaska u Europsku uniju prodati i taj preostali dio. Pritom, razlog za započinjanje pregovora od strane Republike Hrvatske nalazi i u tome što ni Republika Hrvatska niti trgovačko društvo M. kao dva najveća dioničara u vrijeme početka pregovaračkog procesa nisu imali iznad 50% temeljnog kapitala, a to je prema odredbama Ugovora o međusobnim odnosima dioničara iz 2003. značilo da Republika Hrvatska više nije imala pravo na četiri člana Nadzornog odbora I.-e te da bi istekom mandata tog sastava Nadzornog odbora I.-e svaki od ta dva dioničara imao pravo predložiti po dva člana za imenovanje u Nadzorni odbor I.-e, dok bi se preostala mjesta popunila u skladu s odredbama Statuta i s hrvatskim pravom. Takva situacija u kojoj bi imenovanje preostalih članova (osim jednog koji je bi predstavnik zaposlenika) ovisilo o „odazivnoj“ skupštini, prema tvrdnji žalbe, dovela bi do nesigurnosti u pogledu toga tko će voditi trgovačko društvo I.. Prema mišljenju žalitelja, na taj bi način došlo do potpuno neuređene i neizvjesne situacije u kojoj bi se dva najveća dioničara preglasavali te bi se odluke donosile natpolovičnom većinom na Skupštini pa je to trebalo biti riješeno kroz izmjene međudioničarskog ugovora, a na to da upućuju i iskazi svjedoka D. P. od 24. rujna 2019. i svjedoka Z. M. od 3. listopada 2019.

54. Međutim, takvim žalbenim tvrdnjama kojima se opisuju situacije koje bi u to vrijeme zbog pada dioničarskog udjela Republike Hrvatske na 44,83% eventualno u budućnosti mogle za Republiku Hrvatsku predstavljati nepovoljnost ili pak žalbom istaknuta (čak i u većoj mjeri hipotetička) situacija do koje bi moglo doći daljnjim smanjivanjem dioničarskog udjela, imajući na umu po prvostupanjskom sudu pravilno utvrđeni razlog inkriminiranog postupanja opt. I. S., nisu od utjecaja na pravilnost takvog zaključka. Ovo tim više što opt. I. S., prema sadržaju zapisnika s 5. sjednice Vlade RH, to tako nije ni prikazao niti je o takvim možebitnim poteškoćama do kojih bi moglo doći uopće bilo govora (iz iskaza članova Povjerenstva svjedoka V. D. i I. L. te svjedoka Z. N. proizlazi da je isključivi razlog zbog kojeg je trebalo ići u pregovore taj što je udio Republike Hrvatske u vlasništvu trgovačkog društva I. pao ispod 50%, dakle, promjena udjela u vlasničkoj strukturi).

55. Analiza i ocjena žalbenih tvrdnji opt. I. S. da je tužiteljska teza o neosnovanom omogućavanju prevladavajućeg interesa prema stavu USRH jednako neprihvatljiva kao i prijašnja teza USKOK-a o protivnosti interesima Republike Hrvatske jer suštinski ima isto značenje i predstavlja sudsku ocjenu političke odluke te zadiranje u

ovlasti Vlade RH čime narušava princip trodiobe vlasti, zbog čega je prvostupanjski sud prihvaćanjem te teze u cijelosti zanemario pravno stajalište USRH, već je iznesena u prethodnom dijelu ove odluke. Žalitelju se samo ponovno skreće pažnja da je izmijenjenom optužnicom u ponovljenom suđenju, bez navođenja od kakvog je to interesa bilo za Republiku Hrvatsku, optuženicima stavljeno na teret da su postupajući na inkriminirani način, a s obzirom na udio trgovačkog društva M. u vlasničkoj strukturi trgovačkog društva I., trgovačkom društvu M. omogućili neosnovani prevladavajući utjecaj nad trgovačkim društvom I.. Druga je stvar što je opt. I. S. inkriminirane radnje poduzimao u svojstvu predsjednika V. RH čija je primarna dužnost zaštita interesa Republike Hrvatske i to koristeći se, upravo zbog tog svojstva, nespornim autoritativnim utjecajem na druge članove Vlade RH. S tim u vezi svakako treba ukazati i na žalbama optuženika zanemaren dio Odluke USRH kojim se načelno utvrđuje: „Samim time što osoba koja obnaša dužnost predsjednika Vlade traži ili prima mito kako bi u granicama svoje ovlasti utjecala na sklapanje nekog pravnog posla iz nadležnosti Vlade, sam taj pravni posao postaje *a priori* koruptivan u supstancijalnom (materijalnom) smislu, a sama njegova koruptivnost *prima facie* dokazanom, stoga je svaki takav posao *per definitinem* protivan interesima Republike Hrvatske, neovisno o tome je li po svojim stvarnim učincima ili dominantnim političkim procjenama povoljan, manje povoljan, nepovoljan, izrazito nepovoljan, štetan ili pak neutralan za Republiku Hrvatsku, strateški ili drugačije“. U nastavku Odluke USRH se također utvrđuje: „U provedenom kaznenom postupku u slučaju I.-M. bilo je dostatno dokazati samo postojanje koruptivnog sporazuma, to jest dokazati da je predsjednik V. primio obećanje mita kako bi utjecao na sklapanje ugovora između Vlade i M.-a. ... Nakon što bi se dokazalo postojanje tog koruptivnog sporazuma, sama praktična „izvedba“ tog utjecaja predsjednika Vlade na Vladu (radi sklapanja spornih ugovora) ne bi bila relevantna s aspekta kaznene odgovornosti podnositelja za primanje mita. „Koruptivni utjecaj“, dakle, ne objašnjava samo subjektivnu motivaciju zbog koje se podnositelj kao predsjednik V. zalaže za sklapanje tih ugovora iz nadležnosti Vlade (primanje dara). Svaki utjecaj predsjednika Vlade koji počiva na mitu ujedno je i `službena radnja koja se ne bi smjela obaviti` u smislu članka 347. stavka 1. KZ-a/97 (članka 293. stavka 1. KZ-a/11). Tako sklopljen pravni posao Vlade sam po sebi je protivan državnim interesima s obzirom na ustavni položaj i funkcije predsjednika Vlade“.

56. Kraj takvog stanja stvari, neopravdane su i daljnje žalbene tvrdnje optuženika kojima se pravilnost pobijane odluke nastoji dovesti u sumnju upiranjem na istek tzv. *lock up* perioda (28. listopada 2008.) i prava prvokupa koji su bili utvrđeni u Ugovoru o međusobnim odnosima iz 2003., a po proteku kojeg roka je trgovačko društvo M., kako se to apostrofira žalbama, moglo slobodno raspolagati dionicama trgovačkog društva I. pa je postojala opasnost da 25% dionica nekontrolirano dospiju u ruke treće osobe bez obzira na volju Vlade RH. Uostalom, iz svih naprijed navedenih okolnosti očitim proizlazi da trgovačko društvo M. nije ni imalo namjeru prodavati dionice trgovačkog društva I., kako to s pravom ističe prvostupanjski sud. Ni daljnje žalbene tvrdnje vezano uz eventualni tehnički bankrot trgovačkog društva I. i dolaska na naplatu sindiciranog kredita kojima se želi ukazati da je početak pregovora iniciran objektivnim okolnostima s obzirom na to da je u zadnjem kvartalu 2008. došlo do drastičnog pada cijene nafte, a cijene plina su skočile pa je došlo do financijskih problema u trgovačkom društvu I. od kojih ih je spasila najava potpisivanja

predmetnih Ugovora te činjenica da su se potpisivanjem Ugovora o izdvajanju plinskog poslovanja izdvojili gubici iz trgovačkog društva I., ne dovode u pitanje zaključke prvostupanjskog suda. Uostalom, iz rezultata dokazne građe proizlazi da je trgovačko društvo I. do zadnjeg kvartala 2008. poslovalo bez gubitaka, dok je trgovačko društvo M. već početkom 2008. iskazalo namjeru o preuzimanju upravljačkih prava. S tim u vezi prvostupanjski sud s pravom ističe da je Vlada RH pomagala trgovačkom društvu I. da prebrodi financijske teškoće neplaćanjem pojedinih poreza, naknada te ostalih troškova koji su dosegli sveukupan iznos od gotovo dvije milijarde kuna, pri čemu je trgovačko društvo M. trgovačkom društvu I. kredit, na čije se davanje trgovačko društvo M. nesporno obvezalo prilikom zaključenja Ugovora, dalo tek u prosincu 2009., dakle, skoro godinu dana nakon zaključenja Ugovora i to pod tržišnim uvjetima, što svakako ne govori u prilog postojanja potrebe hitnog zaključenja Ugovora.

57. Niti žalbeno ukazivanje na „problematicnost“ odredbe čl. 10. Zakona o privatizaciji I.-e koja određuje da kada udio Republike Hrvatske u vlasništvu padne ispod 50%, trgovačko društvo I. odnosno njezina tijela mogu samostalno, bez utjecaja Republike Hrvatske, sklapati pravne poslove koji se odnose na prodaju odnosno ulaganje čija vrijednost premašuje 3% imovine tog Društva, ne dovode u pitanje pravilnost pobijane odluke.

58. Nadalje, prvostupanjski sud uporište za zaključak o postojanju koruptivnog sporazuma s pravom nalazi i u odgovoru na pitanje koju je uopće svrhu imalo Povjerenstvo čije je osnivanje opt. I. S. predložio na 5. sjednici Vlade RH, a osobito je li ta svrha bila i ispunjena. Naime, iz iskaza svjedoka D. P. proizlazi da Povjerenstvo kao niti formirani uži tim tog Povjerenstava, u stvarnosti nije vodilo nikakve razgovore s predstavnicima trgovačkog društva M. već je pregovore isključivo vodio svjedok D. P., u dogovoru s opt. I. S., te po njegovim napucima pravni savjetnik odvjetnik Z. M.. Iz iskaza svjedoka Z. M. također proizlazi da o sastancima s predstavnicima trgovačkog društva M. nije izvještavao Povjerenstvo kao niti ostale članove Vlade RH već isključivo i samo D. P.. Dakle, pregovori su vođeni bez sudjelovanja i znanja ostalih članova Povjerenstva, na koji način je opt. I. S. bio u mogućnosti utjecati na tijek pregovora između Vlade RH i trgovačkog društva M. u želji da udovolji zahtjevima tog Društva. Da saznanja o tijeku tih pregovora nisu imali niti članovi Vlade RH jasno proizlazi i iz činjenice da se prva sjednica Vlade RH na kojoj se govorilo o izmjeni međudioničarskog ugovora održala tek 31. listopada 2008., dok iz korespondencije između Z. M. i mađarskih predstavnika iz travnja 2008., dakle, pola godine ranije, proizlazi da na tim pregovorima nisu zastupani stavovi koji su bili dogovoreni na sastanku Povjerenstva 27. ožujka 2008. u smislu da je potrebno tražiti ostanak tadašnje raspodjele mjesta u Nadzornom odboru I.-e ili razmotriti opciju sklapanja posebnog dogovora s Fondom hrvatskih branitelja. Prema tome, zadaća, na prijedlog opt. I. S., osnovanog Povjerenstva u smislu zaštite strateških interesa Republike Hrvatske uopće nije ispunjena jer su Prvom izmjenom i dopunom govora o međusobnim odnosima dioničara upravljačka prava prepuštena trgovačkom društvu M. iako to Društvo nije steklo 50% i više udjela u dionicama.

59. Takav zaključak nije doveden u pitanje ni žalbenim prigovorima opt. Z. T. H. da činjenica da je tek na sjednici Vlade RH 31. listopada 2008. vođena rasprava o

izmjenama međudioničarskog ugovora ne znači da se ni na jednoj od ranijih sjednica Vlade RH nije raspravljalo o ovom pitanju, a u prilog tom stavu ističe da niti jedan od tijekom postupka ispitanih članova Vlade RH nije iskazao da prije te sjednice nije imao saznanja o pregovorima s trgovačkim društvom M. (svjedoci I. Š. i J. K. su iskazali da su bili upućeni kao i svi ostali članovi Vlade RH na sjednicama Užeg kabineta te da je ta tema nekoliko puta bila raspravljana i na predsjedništvu stranke) kao i da je i prvostupanjski sud u jednom dijelu presude utvrdio da se na sjednici predsjedništva H.-a u lipnju 2008. raspravljalo o broju članova Nadzornog odbora I.-e.

60. Naime, iz iskaza D. P. proizlazi da je na sjednicama Užeg kabineta Vlade RH opt. I. S. prvo iznio zahtjev trgovačkog društva M. da konsolidira trgovačko društvo I. te obrazložio da je takvom zahtjevu moguće udovoljiti tako da se trgovačkom društvu M. odobri većina u Nadzornom odboru I.-e i istaknuo svoj stav da se zahtjev treba prihvatiti, a potom i uobličio takav zaključak, koji je onda i prihvaćen. Svjedok D. P. je također napomenuo da se ne sjeća da bi postojao slučaj kada bi Uži kabinet zauzeo drugačiji stav od onog koji je imao premijer. I svjedokinja J. K. je iskazala da je predsjednik Vlade RH na dnevni red sjednice Vlade RH ili Užeg kabineta stavljao one prijedloge za koje je želio da budu usvojeni, što se u principu i događalo jer su na kraju članovi Vlade RH glasovali za ono što je predsjednik Vlade RH stavio na dnevni red, a na tim sjednicama nije bilo neke osobite rasprave o toj temi. Kada se takvi iskazi svjedoka D. P. i J. K. kao i prethodno interpretirani iskaz svjedoka Z. M. povežu s iskazima svjedoka članova Vlade RH I. Š. te M. M. D. o tome na koji su se način donosile odluke u Vladi RH i da se vjerovalo ministru koji je obrađivao određenu temu, kao i s iskazima članova Povjerenstva svjedoka K. D., V. D. i I. L., prvostupanjski sud s pravom zaključuje da odluka Vlade RH o sklapanju Ugovora, unatoč tome što je u konačnici donesena jednoglasno, nije bila rezultat dugotrajne i stručne rasprave velikog broja sudionika te da je opt. I. S. koristeći poziciju predsjednika V. RH utjecao na članove Vlade RH da ga podrže u stavu koji je već prethodno zauzeo, motiviran postignutim koruptivnim dogovorom s opt. Z. T. H..

61. Na takav zaključak ukazuje i spisu priležeća Odluka Upravnog odbora trgovačkog društva M. (dalje: Upravni odbor M.) od 29. prosinca 2008. potpisana od opt. Z. T. H. u kojoj se ovlašćuje rukovodstvo trgovačkog društva M. da zaključi izmjene međudioničarskog ugovora s trgovačkim društvom I. i okvirnog ugovora vezano uz plinsko poslovanje s Vladom RH, a sve u skladu s uvjetima Prijedloga izmjena dioničarskog ugovora potpisanog od P. K. kojim se određuje upravljanje i kontrola nad trgovačkim društvom I. vezano uz raspodjelu i broj članova Nadzornog odbora I.-a i Uprave I.-e te uz promjene u odnosu na izvršne direktore kao i prodaja i skladištenje plina i trgovačke aktivnosti trgovačkog društva I.. Naime, sadržaj tih dokumenata, i prema ocjeni ovog drugostupanjskog suda, ukazuje da je opt. Z. T. H. već 29. prosinca 2008. bio siguran da će doći do zaključenja Ugovora iako je opt. I. S. tek 29. siječnja 2009. na sjednicu Vlade RH stavio prijedlog odluke o davanju suglasnosti na ugovore sa strateškim partnerom trgovačkim društvom M., pri čemu je u Prvoj izmjeni i dopuni Dioničarskog ugovora ugovoreno upravo ono što se navodilo u tom Prijedlogu jer je trgovačko društvo M. steklo kontrolu nad poslovanjem i upravljačkim tijelima trgovačkog društva I., odnosno konsolidiralo je to Društvo. Prema tome, Uprava trgovačkog društva M. (dalje: Uprava M.) dala je suglasnost za

zaključenje Ugovora prije nego li je Vlada RH odlučila dati svoju suglasnost, a Ugovori su bili potpisani 29. siječnja 2009., dakle, vrlo brzo nakon davanja suglasnosti Uprave M.-a za zaključenje ugovora s Vladom RH te uvjeta postavljenih Odlukom od 29. prosinca 2008. Navedeno, nasuprot prigovorima u žalbi opt. I. S. i opt. Z. T. H., ukazuje da je opt. Z. T. H. već 29. prosinca 2008. imao garanciju opt. I. S. da će takvi ugovori biti zaključeni, a time i da su imali koruptivni dogovor.

62. Kraj takvog stanja stvari, tvrdnje iz žalbe opt. Z. T. H. da se očekivanja trgovačkog društva M. u biti nisu ispunila jer je umjesto odobrenja danog 29. prosinca 2008. Vlada RH sklapanje Ugovora odobrila tek 29. siječnja 2009. (mjesec dana kasnije), kao niti žalbeni navodi da odluka kojom Upravni odbor M.-a daje ovlaštenje za sklapanje određenih ugovora u ime društva predstavlja dio uobičajenog procesa korporativnog upravljanja i odlučivanja te da je ta odluka donesena nakon višemjesečnih pregovora zbog čega su pregovarači u tom trenutku mogli očekivati da uvjeti o kojima se pregovaralo više neće biti mijenjani te da trgovačko društvo M. može pokrenuti postupak izdavanja internih ovlaštenja za sklapanje Ugovora, nemaju nikakvog utjecaja na pravilnost činjeničnih utvrđenja pobijane presude.

63. Ni žalbeni navodi opt. I. S. da je Prijedlog Odluke podnesen Upravi M.-a 23. prosinca 2008. isključivo iz razloga što je Vlada RH trebala donijeti svoju odluku o spornim ugovorima na sjednici 29. prosinca 2008. te da je iz sadržaja tog Prijedloga vidljivo da se očekivalo okončanje pregovora i donošenje odluke Vlade RH krajem 2008., međutim, da je zbog naknadnog neslaganja oko preuzimanja P. O. Vlada RH svoju odluku donijela tek krajem siječnja 2009., time da je u tom razdoblju ispregovarana još jedna bitna izmjena tog Prijedloga u korist Republike Hrvatske, a to je da trgovačko društvo M. nema pravo reotkupa P. O. u slučaju da Vlada RH ne provede dogovoreno preuzimanje trgovačkog društva P. d.o.o., ne dovode u pitanje pravilnost takvog zaključka prvostupanjskog suda.

64. Što se tiče već spomenutog utjecaja opt. I. S. na ostale članove Vlade RH, prije svega, treba reći da je nesporno da osoba koja obavlja funkciju predsjednika najvišeg državnog izvršnog tijela koje djeluje za državu i u njezino ime, na toj poziciji svojim vodstvom i neophodnim autoritetom utječe na članove tog tijela koje je sam izabrao, a to je kod opt. I. S. nesporno bio slučaj. Međutim, pored tog neupitnog utjecaja na članove svog „tima“, provedenim dokaznim postupkom je u konkretnom predmetu utvrđeno da je opt. I. S. takva pozicija bila sredstvo kojim se koristio kako bi prikrio činjenicu pozadine vođenja pregovora i time utjecao na ostale članove Vlade RH radi dobivanja podrške za već prethodno zauzet stav koji je bio motiviran postignutim koruptivnim sporazumom, poduzimajući na taj način službenu radnju koji ne bi smio obaviti, a to ga čini kaznenopravno odgovornim zbog terećenog kaznenog djela, kako to s pravom zaključuje prvostupanjski sud.

65. Pravilnost takvog zaključka prvostupanjskog suda nije dovedena u sumnju žalbenim prigovorima opt. I. S. i opt. Z. T. H. da iz iskaza u tijeku dokaznog postupka ispitanih svjedoka (D. P., I. Š., J. K., M. M. D., Z. P.) proizlazi da opt. I. S. ni na koji način nije utjecao na njih u pogledu odlučivanja ili načina glasanja na sjednicama Vlade RH ili Užeg kabineta te da se njegovo postupanje po ovom pitanju nije razlikovalo od njegovog postupanja na drugim sjednicama Vlade RH ili Užeg

kabineta na kojem su se raspravljale odluke o važnim pitanjima, već da se radilo o uobičajenom načinu rada i donošenju odluka Vlade RH. Naime, iz pobrojanih personalnih dokaza također proizlazi da je opt. I. S. na sjednice Vlade RH stavljao samo ona pitanja o kojima je imao pozitivan stav i za koja je želio da se usvoje pa su članovi Vlade RH, svjesni njegovog autoriteta, nakon što je on održao uvodnu riječ i iznio svoj stav, glasali za takvu odluku, a to se žalbom u potpunosti zanemaruje. Tako, iz iskaza D. P., na čiji značaj je već ukazivano u ovoj odluci, proizlazi da je vezano uz konkretan slučaj opt. I. S. na Užem kabinetu Vlade RH prvo iznio zahtjev trgovačkog društva M. da konsolidira trgovačko društvo I. te obrazložio da je takvom zahtjevu moguće udovoljiti tako da se trgovačkom društvu M. odobri većina u Nadzornom odboru I.-e i istaknuo svoj stav da se takav zahtjev treba prihvatiti, a potom uobličio takav zaključak koji je onda i prihvaćen. Svjedokinja J. K. je, kako je to već naprijed interpretirano, iskazala da je predsjednik Vlade RH na dnevni red sjednice Vlade RH ili Užeg kabineta stavljao one prijedloge za koje je želi da budu usvojeni, što se u principu i događalo, te naglasila da je opt. I. S. bio vrlo pozitivan glede toga da predmetne Ugovore treba zaključiti i da o tome treba pozitivno glasovati pa je stavljanjem na dnevni red ta dva Ugovora jasno iskazao svoj stav o tome da te Ugovore treba zaključiti. Kada se navedeno poveže s nespornim činjenicama da je opt. I. S. na sjednicama Vlade RH održanim 31. listopada 2008., kada je naveo da je međudioničarski ugovor mora promijeniti, potom 24. prosinca 2008. kada je rekao da mora doći do zaključenja novog međudioničarskog ugovora, a i 29. siječnja 2009. kada je stavio prijedlog odluke o davanju suglasnosti na Ugovore i tražio članove Vlade RH da njihovo zaključivanje prihvate, održao uvodnu riječ i iznio svoj pozitivan stav, ni za ovaj drugostupanjski sud nema sumnje da je opt. I. S. upravo koristeći poziciju predsjednika Vlade RH utjecao na članove Vlade RH da ga podrže u stavu koji je već prethodno zauzeo, motiviran postignutim koruptivnim dogovorom. Takav zaključak ni u najmanjoj mjeri nije poljuljan žalbenim prigovorima opt. Z. T. H. da je činjenica da premijer stavlja odluke na dnevni red sjednica za koje je želio da budu prihvaćene, održava uvodne riječi o tim pitanjima ili iznosi svoj stav o njima, dio uobičajene prakse svake vlade i da ne predstavlja nikakvo značajno odstupanje od normalnog procesa odlučivanja.

66. Kraj takvog stanja stvari, prigovori istaknuti u žalbi opt. I. S. da su svi stavovi članova Vlade RH bili usuglašeni bitno ranije, tijekom prezentacije na Predsjedništvu H. d. z., sastanku s koalicijskim partnerima i Užem kabinetu na kojima su se odvijale rasprave i usuglašavanje stavova te da nije postojala nikakva potreba da se stavovi ponovno usuglase, upirući pritom da je D. P. sačinio šest prezentacija o pregovorima koje su prošle sve instance i putem kojih su članovi najviših stranačkih i državnih tijela bili upoznati s tijekom i problematikom ugovora i suglasili se da se nastavi s postupkom, nemaju značaja na pravilnost takvog zaključka prvostupanjskog suda. Ovo tim više imajući na umu iskaz svjedoka I. Š. iz kojeg proizlazi da se na sjednici Predsjedništva H. d. z. u lipnju 2008. raspravljalo o broju članova Nadzornog odbora I.-e, pri čemu je svjedok, upravo suprotno od ishoda pregovora, iznio zajednički stav njega i Ministarstva financija da se broj članova Nadzornog odbora I.-e ne treba mijenjati ili da bi eventualno Republika Hrvatska i trgovačko društvo M. trebali imati jednak broj članova u Nadzornom odboru I.-e, a da jedan član bude predstavnik malih dioničara ili radnika s obzirom to da nitko nije imao preko 50% vlasništva i da u tom trenutku još nisu bile prodane dionice Fonda hrvatskih branitelja, a na kojem

sastanku opt. I. S. nije iznio zahtjeve trgovačkog društva M. iako je nesporno za njih znao (korespondencija Z. M. i mađarskih predstavnika od 30. travnja 2008. do sredine lipnja 2008.).

67. Neutemeljene su i žalbene tvrdnje opt. I. S. i opt. Z. T. H. kojima spornim nalaze zaključak prvostupanjskog suda da postojanje autoriteta i utjecaja opt. I. S. proizlazi i iz iskaza svjedoka O. S., tadašnje predsjednice Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja, i B. R., tadašnjeg predsjednika uprave trgovačkog društva P. d.o.o., ističući da opt. I. S. prema iskazu svjedokinje O. S. nikada nije vršio pritisak na sadržaj odluke koju je Agencija za tržišno natjecanje bila dužna donijeti niti kojim bi utjecao da već donesena odluka bude povučena ili izmijenjena, a da prema iskazu B. R. nije sugerirao što bi u ugovoru trebalo izmijeniti niti je na njega vršio bilo kakav pritisak da mora prihvatiti uvjete trgovačkog društva M.. Naime, nesporno da je opt. I. S. osobno kontaktirao oba svjedoka (svjedokinju O. S. čak u nekoliko navrata putem telefona, a potom je tražio i da dođe u prostorije Vlade RH), što se nikada do tada nije dogodilo, tražeći da brže riješe određena pitanja vezano uz donošenje Ugovora, pri čemu je svjedoku B. R. rekao i da „malo olabavi jer su nam Mađari važni" pa i tražio da odstupi s te pozicije ukoliko nije sposoban provesti što se od njega traži. To, u kontekstu svih naprijed navedenih okolnosti, posebice imajući na umu da je odluka Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja bila važna jer bez nje Prva izmjena i dopuna Ugovora o međusobnim odnosima dioničara koji se odnosi na I. – I. d.d. nije mogla stupiti na snagu, upućuje na zaključak da je opt. I. S. imao ranije opisani osobni interes da Ugovori što prije budu realizirani.

68. U nastavku žalbi obojica optuženika prigovaraju zaključku prvostupanjskog suda da je upravo opt. Z. T. H. bio osoba koja je dogovorila s opt. I. S. da mu se isplati iznos od 10.000.000,00 Eura. Naime, uporište za takav zaključak prvostupanjski sud nalazi u međusobnom bliskom odnosu optuženika koji se ogleda u njihovim neprekidnim kontaktima pa čak i nakon što je opt. I. S. prestao biti predsjednik V. RH. U tom smislu prvostupanjski sud u pobijanoj presudi upire na već spomenuti sastanak u zgradi V. RH 26. svibnja 2009. nakon kojeg je vrlo brzo došlo do zaključenja Ugovora između trgovačkog društva X. i trgovačkih društava H. i C., a potom i do uplata po tim ugovorima. Kao jedan od važnijih susreta prvostupanjski sud ističe sastanak optuženika u restoranu M. 19. listopada 2009. te njihov sastanak 1. srpnja 2009. u središnjici H. d. z. iz razloga što su se ti susreti dogodili nakon što je opt. I. S. prestao biti predsjednik V. RH, smatrajući da bi, u nedostatku osobnog interesa opt. I. S., logičnije bilo da se opt. Z. T. H. susreo s tadašnjom predsjednicom Vlade RH. Prvostupanjski sud takav zaključak također utemeljuje i na utvrđenju da je tijekom dobrovoljne javne ponude opt. Z. T. H. posjetio opt. I. S. u prostorijama V. RH 29. srpnja 2008. i tamo se zadržao dva sata, iako Zakon o tržištu kapitala u tom periodu striktno zabranjuje bilo kakve pregovore između predstavnika Republike Hrvatske i trgovačkog društva M.. Sve navedeno, nasuprot prigovorima žalbi, i prema ocjeni ovog drugostupanjskog suda, upućuje na nedvojbeni zaključak da predmetni Ugovori nisu zaključeni neovisnom odlukom Vlade RH, već su posljedica koruptivnog sporazuma između opt. I. S. i opt. Z. T. H. koji je postignut najkasnije 30. listopada 2008., a realiziran prikrivanjem informacija o pregovorima od strane opt. I. S., utjecajem opt. I. S. na ostale članove Vlade RH te neprekidnim kontaktima sa opt. Z. T. H..

69. Takav zaključak prvostupanjskog suda nije osporen ni žalbenim prigovorima opt. I. S. da nije čudno da su obojica optuženika bili zainteresirani za finalizaciju navedenih Ugovora, koji interes nije, po automatizmu, morao nestati samim trenom odlaska opt. I. S. s funkcije premijera, upirući pritom da je opt. Z. T. H. predsjednik uprave najvećeg pojedinačnog stranog ulagača u Republiku Hrvatsku i da nema ništa neuobičajeno u tome da se premijer sastaje s takvom osobom u službenim prostorijama Vlade RH, u kojim okolnostima postoji cijeli niz drugih razloga koji su mogli dovesti do jednog ili više sastanaka između njih, a koji nisu morali biti motivirani niti imati bilo kakve veze s navodnim koruptivnim dogovorom.

70. Što se tiče sklapanja Glavnog ugovora o izdvajanju plinskog poslovanja koji je potpisan između Republike Hrvatske i trgovačkog društva M. 31. siječnja 2009., a kojim se plinsko poslovanje uređuje na način da se izdvaja onaj dio koji stvara gubitak trgovačkom društvu I. i koji u cijelosti preuzima Republika Hrvatska (do tada je Republika Hrvatska snosila gubitak razmjerno svom udjelu u vlasničkoj strukturi trgovačkog društva I.), treba reći da se tim Ugovorom, prema rezultatima dokazne građe, trgovačko društvo I. obvezalo osnovati ovisno trgovačko društvo (tvrtku – kćer) P. d.o.o. koje će preuzeti cjelokupno poslovanje odnosno otkupiti kompletno proizveden plin na području Republike Hrvatske kao i plin koji je naknadno utisnut u Podzemno skladište O., a koje novoosnovano Društvo će Republika Hrvatska kupiti za jednu kunu i financirati gubitke tog Društva koji su iznosili preko milijardu kuna.

71. Za ocjenu pravilnosti činjeničnih utvrđenja tog dijela pobijane presude, svakako treba naglasiti i to da je upravo trgovačko društvo M., kako to jasno proizlazi iz sadržaja Prijedloga izmjene dioničarskog ugovora sačinjenog za Upravu M.-a, tijekom pregovora inzistiralo na izdvajanju iz trgovačkog društva I. onog dijela plinskog poslovanja koje donosi gubitak i da taj dio u cijelosti preuzme Republika Hrvatska (putem trgovačkog društva P. d.o.o.), jer je razlika u cijeni po kojoj je trgovačko društvo I. nabavljalo plin od cijene po kojoj je prodavalo plin na hrvatskom tržištu tom Društvu uvjetovala gubitke.

72. Žalbene tvrdnje opt. I. S. kojima on, upirući na pogrešnu kvalifikaciju Glavnog ugovora o plinskom poslovanju od strane prvostupanjskog suda, ističe da se jedan dio tog Ugovora odnosi na prijenos P. O. koji je preuzelo trgovačko društvo P. d.o.o., što je ocijenjeno kao najbolji mogući potez Vlade RH, te da je Ugovor o kupnji podzemnog skladišta plina O. bio u skladu s razvojnom strategijom energetske neovisnosti Republike Hrvatske, nisu utemeljene. Naime, nesporno je da izdvajanje iz trgovačkog društva I. onog dijela plinskog poslovanja koje donosi gubitak bio obvezan uvjet za sklapanje izmjena i dopuna Ugovora o odnosima dioničara iz 2003. postavljen od trgovačkog društva M. tijekom pregovora. Dakle, radilo se o neodvojivim dijelovima istog sporazuma, pri čemu je Vlada RH itekako bila svjesna da posao trgovine plinom u početku neće biti profitabilan, a na to ukazuje i činjenica da je na prijedlog Vlade RH u prosincu 2009. primjena Ugovora o izdvajanju plinskog poslovanja odgođena na rok od godine dana, što se ne spori niti žalbama optuženika. Prema tome, očito je da se sklapanjem i tog Ugovora išlo u korist trgovačkog društva M..

73. Kraj takvog stanja stvari, žalbene tvrdnje opt. I. S. da je Republika Hrvatska svoju obvezu opskrbe plinom ispunjavala na način da je plin kupovan po višim cijenama, a, zbog regulirane cijene plina, prodavan na domaćem tržištu po nižim cijenama, zbog čega su i trgovačko društvo M. i Uprava I.-e nastojali već duže vrijeme inicirati pregovore smatrajući da su na taj način stvarani gubici koji su teretili poslovanje trgovačkog društva I. te da je Republika Hrvatske prilikom pristupanja Europskoj uniji preuzela obvezu prilagoditi cijenu plina tržišnim uvjetima zbog čega je nesporno postojao i interes Republike Hrvatske da se što prije uredi trgovanje plinom, nemaju značaja na pravilnost zaključaka prvostupanjskog suda.

74. Iz istog su razloga neosnovani i daljnji žalbeni prigovori opt. I. S. o netočnoj „spekulaciji“ prvostupanjskog suda da je opt. Z. T. H. znao što će biti odlučeno krajem siječnja 2009. jer je tekst tog Ugovora nesporno izmijenjen dodatnim pregovaračkim naporima s hrvatske strane pa je Vlada RH Odluku donijela tek krajem siječnja 2009. nakon što su ispregovarane izmjene Ugovora u korist Republike Hrvatske.

75. Slijedom svega navedenog, i za ovaj drugostupanjski sud u dokaznom materijalu nema dvojbe da su opt. I. S. i opt. Z. T. H. kaznenopravno odgovorni za terećena im kaznena djela, a budući da žalbenim prigovorima optuženika nije dovedena u sumnju pravilnost i potpunost činjeničnih utvrđenja prvostupanjskog suda koja se temelje na pravilnoj ocjeni rezultata provedenog dokaznog postupka, a time ni izvedeni zaključci prvostupanjskog suda, žalbe optuženika zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja nisu osnovane.

Na žalbu opt. Z. T. H. zbog povrede kaznenog zakona

76. Optuženi Z. T. H. ističe povredu kaznenog zakona iz čl. 469. toč. 3. ZKP/08.-17. tvrdeći da je u odnosu na tog optuženika nastupila zastara kaznenog progona. Tvrdi da je kazneno djelo davanja mita počinjeno sklapanjem koruptivnog sporazuma koji je prema činjeničnom opisu ostvaren 30. listopada 2008., a kako je za kazneno djelo davanja mita iz čl. 348. st. 1. KZ/97., koje se opt. Z. T. H. stavlja na teret, propisana kazna zatvora do tri godine i za koje kazneno djelo je prema zapriječenoj kazni zastara kaznenog progona 10 godina, u konkretnom slučaju taj rok je protekao 30. listopada 2018. Na to vrijeme, kako se navodi u žalbi, treba pridodati period od 209 dana, za koje vrijeme je protiv opt. Z. T. H. bila prekinuta istraga i za koje vrijeme se kazneni progon nije mogao poduzimati pa je zastara nastupila 27. svibnja 2019.

76.1. Protivno žalbenim navodima, za kazneno djelo zbog čijeg počinjenja je opt. Z. T. H. proglašen krivim nije nastupila zastara kaznenog progona. Naime, radnje ovog kaznenog djela propisane su alternativno ("Tko ... dade ili obeća dar ili kakvu drugu korist ..."), pri čemu samo davanje dara predstavlja realizaciju prethodnog koruptivnog sporazuma i, po prirodi stvari, slijedi nakon njegovog sklapanja. Stoga je, iako već i samo obećanje dara predstavlja radnju počinjenja ovog kaznenog djela, kada nakon toga uslijedi i davanje dara, ovo djelo dovršeno upravo tom radnjom davanja dara (ili njegovog dijela), odnosno njegovog upućivanja primatelju mita. Iz činjeničnog opisa radnji kaznenog djela sadržanog u izreci pobijane presude proizlazi da je predmetno kazneno djelo počinjeno ne samo obećanjem dara, nego i njegovim

davanjem jer je prvi dio isplate u iznosu od 5.000.000,00 Eura uslijedio 17. lipnja 2009., što je bio prvi dio dogovorenog iznosa mita. Stoga početak zastare kaznenog progona treba računati od tog datuma jer je tada djelo dovršeno, a tada, kada se ima u vidu zastarni rok od 10 godina za inkriminirano kazneno djelo i vrijeme prekida istrage na koje se poziva žalba, zastara kaznenog progona nije nastupila prije donošenja prvostupanjske presude, a imajući u vidu odredbu čl. 81. st. 3. KZ/11. niti u vrijeme donošenja ove drugostupanjske presude.

77. Optuženi Z. T. H. žalbom ističe i daljnju povredu zakona navodeći da je obrana na pripremnom ročištu 4. listopada 2018. predložila obustavu kaznenog postupka, smatrajući da se u konkretnom kaznenom predmetu radi o presuđenoj stvari, dakle, da postoji zapreka za daljnji kazneni progon primjenom načela *ne bis in idem*, a o kojem prijedlogu prvostupanjski sud nije donio formalnu odluku niti je odluku o tome obrazložio u pobijanoj presudi. Naime, optuženik tvrdi da je kazneni postupak koji se protiv njega vodio zbog istog kaznenog djela pravomoćno okončan u Republici Mađarskoj, u vezi s čim je, pisanim podneskom od 4. prosinca 2015. i dopunom tog podneska od 19. prosinca 2016., a potom i podneskom predanim na pripremnom ročištu 4. listopada 2018., podnio prijedlog da se pročitaju spisu priložene odluke sudova u Budimpešti, o čemu prvostupanjski sud također nije donio formalnu odluku niti je odluku o tome obrazložio u pobijanoj presudi.

77.1. Protivno žalbenim navodima nije osnovana žalba opt. Z. T. H. zbog povrede kaznenog zakona koju optuženik nalazi u tvrdnji da se u konkretnom slučaju radi o presuđenoj stvari.

77.2. Naime, iz podataka u spisu proizlazi da je presudom Županijskog suda u Budimpešti od 26. svibnja 2014. broj 10.B.2044/2013/17. (listovi 10210-10217) obustavljen kazneni postupak pokrenut u povodu optužnog prijedloga privatne tužiteljice dr. I. B. protiv opt. Z. T. H. zbog kaznenog djela davanja mita u međunarodnim okolnostima. Istom je presudom opt. Z. T. H. „u nedostatku kaznenog djela“ oslobođen optužbe da bi počinio kazneno djelo prijevare i kazneno djelo pronevjere. Prizivni sud u Budimpešti, kao drugostupanjski sud je, odlučujući u povodu žalbe privatne tužiteljice podnesene protiv navedene odluke, presudom od 3. prosinca 2014. broj 3.Bf.275/2014/7 (listovi 10193-10198), u nedostatku zakonite optužnice, izmijenio oblik prvostupanjske odluke iz presude u zaključak uz obrazloženje da se dr. I. B. ne može smatrati oštećenom počinjenjem kaznenog djela davanja mita u međunarodnim odnosima pa u pogledu tog djela nema pravo nastupiti u svojstvu privatnog tužitelja. Također, tom su drugostupanjskom presudom ispuštene oslobađajuće odredbe prvostupanjske presude koje se odnose na kaznena djela protiv imovine uz obrazloženje da se radi o prividnom idealnom stjecaju navedena tri kaznena djela. Imajući na umu izloženi sadržaj dostavljenih presuda, jasno je da se u konkretnoj situaciji ne radi o presuđenoj stvari, kako se to nastoji prikazati žalbom optuženika već je postupak koji je vođen pred sudom u Budimpešti obustavljen zbog nepostojanja zahtjeva odnosno prijedloga za kazneni progon ovlaštenog tužitelja.

77.3. Osim toga, da se u konkretnom slučaju ne radi o presuđenoj stvari očitovao se i Sud Europske unije u Luxembourgu, u odluci br.C-268/17, referirajući se na

pozivanje na odluku mađarskog Glavnog državnog odvjetništva za istrage od 20. siječnja 2012., kojom je obustavljena istraga pokrenuta zbog počinjenja kaznenog djela davanja mita na međunarodnoj razini, u skladu s mađarskim Kaznenim zakonikom, a s obrazloženjem da počinjene radnje ne čine kazneno djelo u skladu s mađarskim pravom. Ta istraga je bila pokrenuta protiv nepoznate osobe, a opt. Z. T. H. je bio ispitan samo u svojstvu svjedoka.

77.4. Iako je nesporno da se osoba ne može ponovno goniti ili joj se suditi u kaznenom postupku za isto djelo za koje je već donesena pravomoćna presuda u nekoj od država članica Europske unije jer bi se to protivilo načelu *ne bis in idem* priznatom u čl. 50. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, ove odluke na koje se poziva opt. Z. T. H. nemaju taj značaj da bi se na osnovu njih moglo govoriti o presuđenoj stvari.

77.5. Naime, kako to proizlazi iz ustaljene prakse ESLJP, da bi se radilo o presuđenoj stvari treba biti donesena pravomoćna presuda za djelo koje je predmet i ovog konkretnog kaznenog postupka ili progon treba biti pravomoćno okončan nakon provedenog postupka u širem smislu ili da su pravosudna tijela države članice donijela odluku u skladu s kojom se okrivljenik pravomoćno oslobađa za djelo koje mu se stavlja na teret. To nijednom od odluka na koje se poziva opt. Z. T. H. nije učinjeno pa stoga nema osnova za primjenu načela *ne bis in idem*.

78. S obzirom na sve navedeno nije osnovana žalba opt. Z. T. H., zbog povrede kaznenog zakona, a ispitivanjem pobijane presude u tom dijelu na temelju čl. 476. st. 1. toč. 2. ZKP/08.-19. nije utvrđeno da bi na štetu optuženika bio povrijeđen kazneni zakon.

Na žalbe USKOK-a i optuženika na odluku o kazni

79. USKOK u žalbi zbog odluke o kazni, u odnosu na oba optuženika, navodi da je prilikom odmjeravanja kazne optuženicima trebalo cijeliti način počinjenja djela, visoke funkcije koje su u inkriminiranom razdoblju obnašali, kao i činjenicu da je predmet ovog postupka korupcija koja, obzirom na svoje izvorište i sredstva kojima je materijalizirana, nesporno predstavlja političku korupciju u najtežem i najvišem mogućem obliku, budući da je temeljem koruptivnog dogovora na najvišoj mogućoj razini u konkretnom slučaju, došlo do predaje upravljačkih prava stranoj naftnoj kompaniji trgovačkog društva I. koje Društvo je od vitalnog i strateškog interesa za Republiku Hrvatsku.

79.1. USKOK smatra da se u odnosu na opt. I. S. nije u dovoljnoj mjeri cijelilo kao otegotna okolnost njegovo svojstvo službene osobe u inkriminirano vrijeme, koja je bila dužna štiti nacionalne interese Republike Hrvatske, zatim visinu imovinske koristi, a posebno je prema navodima žalbe USKOK-a trebalo cijeliti da se radi o najtežem obliku političke korupcije koju je opt. I. S. osmislio i realizirao zajedno s opt. Z. T. H., potom ustrajnost i upornost u počinjenju djela te poduzimanje radnji prikrivanja svoje koruptivne aktivnosti nakon njegova počinjenja. Posebno je trebalo cijeliti i da je taj optuženik nastojao prebaciti krivnju na drugu osobu, svjedoka R. J..

79.2. U odnosu na opt. Z. T. H. koji je cijelo vrijeme trajanja kaznenog postupka ostao nedostupan pravosudnim tijelima Republike Hrvatske, USKOK smatra da je trebalo imati u vidu da je ovaj optuženik tijekom postupka ustrajno negirao priznati autoritet zakonitih naloga izdanih od strane hrvatskih pravosudnih vlasti, na koji način je, između ostaloga, uputio i poruku cjelokupnoj hrvatskoj javnosti kako smatra da je izvan domašaja autoriteta hrvatske sudbene vlasti, iako je svojim postupanjem ozbiljno naštetio vitalnim interesima Republike Hrvatske. Također, da nije u dovoljnoj mjeri cijenjen značaj konkretno poduzetih radnji od strane ovog optuženika u cilju počinjenja predmetnog kaznenog djela, kao i posljedice koje takve njegove radnje imaju.

79.3. Prema mišljenju USKOK-a, ovakva vrsta korupcije predstavlja izrazitu opasnost za temeljne vrijednosti na kojima Republika Hrvatska počiva, a to svakodnevno osjećaju svi njezini građani, pa se s pravom može reći da su indirektne žrtve takve političke korupcije svi građani Republike Hrvatske, što sve nije u dovoljnoj mjeri cijenjeno prilikom odmjeravanja kazne obojici optuženika.

80. U žalbi zbog odluke o kazni opt. I. S. izrečenu kaznu smatra prestrogom ističući da je prvostupanjski sud neke olakotne okolnosti propustio utvrditi, a one koje je utvrdio nije u dovoljnoj mjeri cijenio, dok je otegotne okolnosti pogrešno utvrdio i ocijenio.

80.1. Smatra da je svojstvo službene osobe bitno obilježje inkriminiranog kaznenog djela pa je ta okolnost nedopustivo dvostruko vrednovana, jednako kao i „osobno bogaćenje“ koje je već našlo odraza u utvrđenju da je djelo počinjeno s izravnom namjerom. S druge strane, olakotnim je nedovoljno cijenjeno ozbiljno narušeno zdravstveno stanje ovog optuženika, a propušteno je cijeniti da je on obiteljski čovjek, otac dvoje djece, sudionik Domovinskog rata i pričuvni pukovnik Hrvatske vojske. Trebalo je adekvatno cijeniti i protek vremena od počinjenja djela, za koji protek vremena optuženik nije kriv, jer je savjesno i disciplinirano poštivao sve odluke suda.

81. Optuženi Z. T. H. u dijelu žalbe zbog odluke o kazni navodi da se radi o šturom i nedostatnom obrazloženju izbora vrste i visine kazne u čemu nalazi i postupovne povrede iz čl. 468. st. 1. toč. 11. ZKP/08.-17. i iz čl. 468. st. 2. i 3. u vezi čl. 459. st. 6. ZKP/08.-17. Pri tome se poziva i na sadržaj općeg pravila o odmjeravanju kazne sadržanog u kaznenom zakonu, smatrajući da se prvostupanjski sud nije pri izboru vrste i mjere kazne rukovodio svim navedenim okolnostima u toj odredbi. Smatra da je okolnost proteka vremena, kada je već opt. I. S. cijenjena kao olakotna okolnost, trebala biti cijenjena i u odnosu na opt. Z. T. H., pri tome uvažavajući i da u tom periodu nije dolazio u sukob sa zakonom.

82. Protivno žalbenim navodima, prvostupanjski sud je dao dostatno obrazloženje za izbor vrste i mjere kazne za svakog od optuženika, polazeći od stupnja krivnje i svrhe kažnjavanja, pravilno ocjenjujući sve utvrđene okolnosti koje utječu da kazna po vrsti i mjeri bude lakša ili teža, upravo na način kako to propisuje Kazneni zakon, pa stoga nisu ostvarene niti postupovne povrede na koje ukazuje žalba opt. Z. T. H., a o čemu je opširnije odgovoreno kod obrazlaganja neosnovanosti žalbenih navoda u odnosu na žalbeni osnov bitnih povreda odredaba kaznenog postupka.

83. Pri odabiru vrste i mjere kazne, prvostupanjski sud je pravilno utvrdio i ocijenio sve okolnosti na strani oba optuženika i ta utvrđenja nisu s uspjehom osporena.

83.1. Optuženom I. S. je kao olakotno cijenjena visoka životna dob i narušeno zdravstveno stanje te protek vremena od počinjenja djela, a kao otegotno da je koruptivno kazneno djelo počinio kao predsjednik V. RH, što mu daje dodatnu težinu, jer je, obzirom na funkciju koju je obnašao, trebao biti uzor ne samo ostalim članovima Vlade RH, već i svim građanima Republike Hrvatske, a tim djelom nanio je štetu i ugledu Republike Hrvatske u svijetu, dok je osnovni motiv optuženika za počinjenje ovog kaznenog djela bilo njegovo osobno bogaćenje, te činjenica ranije osuđivanosti zbog istovrsnog kaznenog djela. Dakle, upravo one okolnosti koje se apostrofiraju u žalbama samog optuženika i USKOK-a.

84. Optuženik je obiteljski čovjek i otac dvoje odrasle djece, međutim, ne radi se o okolnostima koje bi trebalo posebno cijeniti kao olakotnima i koje bi imale utjecaj na blaže kažnjavanje, a kao takva okolnost nije niti sudioništvo optuženika u Domovinskom ratu i vojni čin koji je stekao, na što se poziva u žalbi, jer se od takvih osoba ne očekuje da čine kaznena djela, a pogotovo ne ovakva ili slična kojima se mogu ugroziti suverenost i nacionalni interesi te iste države u čijem je stvaranju sudjelovao kao i ugroziti njezine temeljne vrijednosti, jer koruptivna djela to svakako jesu.

84.1. Osnovano je prvostupanjski sud cijenio opt. I. S. da je djelo počinio kao predsjednik V. RH, što djeluje daje dodatnu težinu i ne radi se o dvostrukom vrednovanju iste okolnosti, a kao takva ne ukazuje se niti okolnost da je motiv počinjenja djela bilo osobno bogaćenje. Naime, u konkretnom slučaju radi se o koruptivnom postupanju na najvišoj razini pa je ta okolnost primjereno vrednovana, protivno žalbi opt. I. S., ali i protivno žalbi USKOK-a koji smatra da joj treba dati veći značaj od onoga koji je dao prvostupanjski sud.

85. Nije osnovana niti žalba opt. Z. T. H. koji traži da se protek vremena od počinjenja djela i tom optuženiku vrednuje kao olakotna okolnost kao i u odnosu na opt. I. S., iz razloga jer se radi o optuženiku kojem je suđeno u odsutnosti i koji je sve poduzeo da opstruira sudbena tijela Republike Hrvatske, na što se vrlo opširno poziva žalba USKOK-a koja također nije prihvaćena, jer i Vrhovni sud Republike Hrvatske, kao drugostupanjski sud, prihvaća ocjenu prvostupanjskog suda o svim utvrđenim okolnostima koje utječu na odabir vrste i visine kazne.

86. Dakle, prvostupanjski sud je adekvatno ocijenio sve utvrđene olakotne i otegotne okolnosti važne za proces individualizacije kazne te je, imajući u vidu stupanj krivnje optuženika i način počinjenja djela, na što se posebno upire u žalbi USKOK-a, izrekao obojici optuženika primjerene kazne kojima će se i po mišljenju ovog drugostupanjskog suda postići svrha kažnjavanja predviđena zakonom.

86.1. Izrečene kazne su primjerene da se njima u dovoljnoj mjeri utječe na optuženike da svoja ponašanja kanaliziraju u društveno prihvatljivom smjeru kao i da utječu na druge da ne čine ovakva ili slična kaznena djela kroz jačanje svijesti o

njihovoj pogibeljnosti, jer nije sporno da se ovdje radi o korupciji koja predstavlja izrazitu opasnost za temeljne vrijednosti na kojima počiva Republika Hrvatska, pa stoga nije prihvaćena niti žalba USKOK-a zbog odluke o kazni, a kako je već naprijed obrazloženo nisu prihvaćene niti žalbe optuženika iz istog žalbenog osnova.

Na žalbe optuženika zbog odluke o oduzimanju imovinske koristi

87. Optuženi Z. T. H. u uvodu žalbe ističe da se žali zbog odluke o oduzimanju imovinske koristi, ali ta se žalbena osnova posebno ne obrazlaže, međutim, kako od ovog optuženika imovinska korist nije oduzeta, žalba opt. Z. T. H. je u tom dijelu u stvari bespredmetna.

88. Optuženi I. S. tu žalbenu osnovu ne ističe pa je pobijana presuda u tom dijelu, u odnosu na tog optuženika, ispitana u smislu čl. 478. ZKP/08.-19. jer žalba zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja podnesena u korist optuženika sadrži u sebi i žalbu zbog oduzimanja imovinske koristi.

89. Ispitivanjem pobijane presude u odluci o oduzimanju imovinske koristi sukladno čl. 478. ZKP/08.-19. utvrđeno je da je ona oduzeta od opt. I. S. na temelju pravilno utvrđenog činjeničnog stanja, u skladu sa zakonom, na način da će ju isplatiti trgovačko društvo D., Š., kojem društvu je uplaćen iznos od 5.000.000,00 Eura za opt. I. S..

90. Iz svih navedenih razloga, nisu prihvaćene žalbe USKOK-a i optuženika pa je na temelju čl. 482. ZKP/08.-19. odlučeno kao u izreci.

Zagreb, 7. srpnja 2021.

Predsjednik vijeća
Dražen Tripalo, v. r.